

A'ij ti tira'uyú'uxaca'a í San Juan jíme'en í Jesuciríistu'u

I ti jín a'utéjche i yu'uxari

¹ Ajmí'imua pu seijre'eca'a a'íjna í ti í niuucari. Ajta, a'íjna í niuucari, a'íi pu seijre'eca'a í Dios jemi. Ajta a'íi pu Dios pú'eene'e a'íjna í niuucari.

² A'íi pu 'ajmí'imua seijre'eca'a í Dios jemi t'íj caí xí mé'e já'ahua'aca'a í chaanaca. ³ Nain tíj na'a ti tí'iseijre'e, a'íjna niuucari jetze pu ayén tiu'utasejre. A'íi pu í Dios, ajta a'íjna í niuucari, a'íi mú najmi'i tiú'utaahuaca'a tíj pua'amé yen tí'iseijre'e. Ajta, capu ti'itíj ayén tí'iseire'e á'ame'enche'e ti pua'a caí a'íin niuucari ayén raatétaahuaca'a.

⁴ Tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, a'íj pu jetze airáme'ecan a'íjna ti i'irúuri rusén jíme'e. Ajta a'íj pu jín ayén tiú'uneerí'icica'a huá'a tzajta'a í teite a'íjna jíme'e ti jín i'irúuri mej mi miyen tiráamua'aree a'ij ti 'een í Dios jemi. ⁵ Ajta a'íjna tej tiyen teajta ratamuá'amua tíjín tatzari, a'íi pu huanéerí'icí já'araa a'ímej tzajta'a í teite í mej á'ujujhua'ane'e tíca'amiste'e. Majta a'íime í mej miyen tíca'amiste'e á'ujujhua'ane'e, camu raayí'itihua'a mej ra'ujé'lica í tatzari ti huá'a tzajta'a huáneerí'icicaa.

⁶ Sejí pu ayén u a'uvé'emej ti Dios ayén ya'uta'íteca'a. Ayee pu ántehuaaca'a tíjín Juan.

⁷ Ayee pu 'een jín u a'uvé'emej ti ij ayén a'íjna jín te'anxájta a'ij ti ari tí'ijmua'areereca'a a'íjna

jime'e í ti i'li tatzari, mej mi naími'li miyen té'antzaahuat'e'en a'ij ti a'ín ayén tihuá'ixaate'e. ⁸ Ajta a'íjna í Juan, capu a'ín pú'eene'e í tatzari sino ayée pu'u 'een jín a'uvé'emej ti ij a'íjna jín tihua'utá'ixaate'en a'íjna jetze me'ecan a'íjna í tatzari. ⁹ Ajta a'ín ti tzáahuati'ira'a jín tatzari pú'een, ti ajta huanéeri'icí á'aye'i huá'a tzajta'a í teite, a'achú mej pua'amé yen seijre'e, a'í pu mú a'uvé'eme'eca'a íiyen chaanaca japua.

¹⁰ A'í pu ayén huatéájturaa íiyen chaanaca japua. Ajta, a'í pu nain tiú'utaahuaca'a tíj na'a ti yen chaanaca japuan tíiseijre'e. Mí majta me'ín, í mej yen huachéejme'ecaa íiyen chaanaca japua, camu raamuá'a. ¹¹ A'í pu mú a'uvé'eme'eca'a, ajta a'íime jemi í rute'ítestemua'a huatéájturaa. Majta a'íime, camu xaa ra'ancuré'evi'iti. ¹² Mí majta, seica mú xaa ra'ancuré'evi'iti a'íime í te'ítestemua'ame'en. Ajta a'ín, ayej tihua'utá'a a'ímej í mej rá'astijre ti 'ij ayén tihuá'uci'iti mej mi yaújmua'ame'en pu'éene'e muá'ara'ani í Dios, a'achú mej pua'améca. ¹³ Majta a'íime, camu miyen teteca jetze airáme'ecan me'íjna jime'e ti teáata'a ayén tí'ijxe'eve'eca'a. Camu a'atzu xaa ne'u, sino ayée mu'u me'íjna jetze ajtémecan í Dios.

A'í pu huatéújtevistaca'a í niuucari

¹⁴ Ajta a'ín í niuucari a'í pu ayén huatéújtevistaca'a. A'í pu ajta itejmi jemi huatéájturaa. Teen tu teajta tiyen raase'íj te'íjna í ti jín r'í'í tiraatá'a í Dios. Teen tu raase'íj í ti jín Dios r'í'í tiu'utá'a a'íjna jime'e ti a'í na'a caj tí'iyaujra'an í Dios. A'í pu é'eme'ecan í ruyá'upua jemi. Nain pu

jín rí'i titájcha'ñca'a ruxí'evi'ira'a jime'e. Ajta, nain pu ayén tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a. ¹⁵ Ajta a'ñn í Juan, ayée pu a'íjna jín tiu'utaxájtaca'a, ayén ti'ixáata tijín:

—A'ii pu a'ñn pú'een í nej jín neri tejamuá'ixaa yee a'íjna ti ye'evé'eme nee cujta'a, jaítze'e pu ve'ecán jín ti'itéjvee necaí inee, a'iné a'ñn pu amuacaí seijre'eca'a necaí inee. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a.

¹⁶ Naíjmi'i iteen, tu'uri tiyen te'íjna jín ra'ancuré'a te'íjna jime'e í ti nain jín rí'i naa titatá'aca. Ruxí'evi'ira'a pu jín rí'i titatá'aca tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. ¹⁷ A'iné ayée pu'u, a'íjna í niuucari í mej jín tí'ajta, Dios pu ayén raateájtuaa í Moisés jemi. Dios pu ajta ayén tira'íjca a'íjna í Jesús, ti ajta Círíistu'u pú'een, ti ij a'ñn ruxí'evi'ira'a jín rí'i titaatá'an, ti ij ajta tzáahuati'ira'a jín titaataseíjrate'en a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios. ¹⁸ Capu ja'atí ja'anáj raaseíj í Dios, sino a'ñn pu'u ti a'ñn na'a caj tí'yaujra'an. Ruxí'evi'ira'a pu jín rí'i titatá'aca tíj na'a ti yú auca'ití a'ame. Capu ja'atí ja'anáj raaseíj í Dios, sino a'ñn pu'u ti seíj na'a yaujra'an pú'een, ti ajta Dios jemi seijre'e, a'ñn pu ayén taatamuá'ate a'ij ti 'een.

I Juan ti huá'amuaí'ihuacare'e pu te'anxájta jíme'en í Jesus ti í'i Círíistu'u

(Mt. 3:11-12; Mr. 1:7-8; Lc. 3:15-17)

¹⁹ Majta a'ñme í mej Israél jetze ajtème'ecan, mej majta tejé'ajta me'újna Jerusalén, a'ñn mú huaja'uta'íteca'a í Juan jemi seica í mej tí'ivaire'eca'a u hua'atéyujta'a, majta seica í mej me'íjna jetze airáne a'íjna í Leví teecan mej mi

miyen tiraata'íhua'u ti jíme'en yee: “¿A'ataani pej pírícii?” ²⁰ Ajta a'íjna í Juan, capu hua'utá'ijmijri'i mej ráamua'ati sino ruxí'evi'ira'a pu jín ayén tihua'utá'ixaa mejseíraca'a najmi'i í teite. Ayen tijín:

—Canu nee ne'ín pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u.

²¹ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani pej pú'een? ¿Ni pe'ín pú'een a'íjna í Elías?

Ajta ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ne'ín pú'een.

Majta miyen tijín:

—¿Ni pe'ín pú'een í tej rachú'eve'e, a'íjna ti Dios jetze me'ecan titaatá'ixaate'esin?

Ayee pu tiu'utaniú tijín:

—Canu ne'ín pú'een.

²² Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—¿A'ataani ne'u pej pú'een mú'ee? Patá'aj taatá'ixaate'en á'a jime'e tej ti teajta tiyen tihua'utá'ixaate'en a'íime í mej taja'uta'íteca'a. ¿A'iné petí'ixa á'a jime'e?

²³ Aj pu'i ayén Juan tiu'utaniú tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een a'íjna ti ayén jíme'en tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan ti nu'u ayén ja'atí pu á e'evé'ejijhua a'ujna já'ahua'a 'ítzitá. Ayen tijín: “Rí'í xu huaújruren sej si siyen temua'a naa ra'ancuré'evi'itín se'íjna í tavástara'a.”

²⁴⁻²⁵ Majta seica í fariseos, í mej tiu'uta'aíjti'ire, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Tí pua'a piyen mú'ee caí a'ín pú'een a'íjna í Ciríistu'u, pajta caí mú'ee a'ín pú'een í Elías, pajta caí mú'ee a'ín pú'een a'íjna í tej rachú'eve'e ti

Dios jetze me'ecan titaatá'ixaate'esin, ¿a'iné 'een jín piyen huá'amuai'ihua í teite?

²⁶ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Juan tijín:

—Nee nu á'amuumuai'ihua jaj jime'e. Mí ajta, seij pu ayén mú'ejmi jemi seijre'e í sej caí ramua'ate. ²⁷ A'ii pu a'ín pú'een í ti auj mé e'evé'eme. A'iné inee ciliéene'e nu jín ti'itéjvee í jemin, capu ayén tiraavíjete nej ra'ajta'í'ipi'ín í ca'acaira'an.

²⁸ Ayee pu tiú'uruu a'ujna já'ahua'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betábara, u jetze pújme'en, í játe'anara'an jetze í Jordán, a'u ti a'ín Juan huajé'emuai'ihuaca'a.

Jíme'en í cáne'a ti Dios raatámuai'ivajta

²⁹ Yee ruijmua'a yee, a'íi pu raaseíj a'íjna í Jesús ti e'evé'eme'ecaa a'ájna jemin. Aj pu i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan tijín:

—Casi'i xaaseíj mú'een, mi cáne'a Dios ti raatámuai'ivajta. A'ii pu a'ín pú'een ti ruxí'evi'ira'a jín ra'uré'uuna nain jime'e a'ij mej tite'uteájturaa í Dios jemi a'achú mej pua'amé yen seijre'e íiyen chaanaca japua. ³⁰ A'ii pu a'ín pú'een í nej jíme'en niyen tiu'utaxájtaca'a net'íj niyen tejámuaatá'ixaa yee: “Seíj pu yé e'evé'eme'e a'ame nehuárita'a mejca'ihuáyee, ti ajta jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee necaí inee, a'iné a'íi pu amucaí huataseíjre necaí inee.” ³¹ Canu neajta inee neseíj ramua'atejca'a. Aru ayée nu en jín mú a'uvé'emej nej ni niyen huá'umuai'ihua í jaj jime'e ti ij a'ín ayén huataseíjre'en a'ímej jemi í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

³² Aj pu i Juan ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu raaseíj ne'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti júte'e le'icáme'ecaa. Yee pu seijre'eca'a t'ij cucui'i. Aj pu i án mu'úutze'en a'ujyeíjxi.
³³ Canu a'atzu ramua'atíche'e ti pua'a caí ayén tinaatá'ixaate'enche'e a'íjna ti neja'uta'íteca'a ayén t'ijín: “Tí pua'a hui piyen raaseíj ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén e'icáanen ti ij seíj japuan huateáturan, aj pej ramua'ati ti a'ín pú'een ti ayén tiraata'aíjte'esin a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti mú'ejmi tzajta'a huateáturan sej si se'íjna jetze araújca'anen.”

³⁴ 'Nee nu niyen raaseíj. Neajta nu niyen tejámuaatá'ixaate'esin ti a'ín pú'een í yaujra'an í Dios. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

Jíme'en í mej amuacáí á'ujjhua'ane'e jamuan í Jesús

³⁵ Yee ruijmua'a yee, ajtahua'a pu a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Juan. Ajta a'íime í ti huá'uvi'itijme'e, hua'apua mú jamuan á'ujjhua'ane'e. ³⁶ Tí'ij raaseíj ti a'uun a'atamé'ecaa a'íjna í Jesús, ayée pu tiu'utaxájtaca'a t'ijín:

—Xaaseíj mú'een, í cáne'a Dios ti raatámuaí'ivajta.

³⁷ Mat'íj miyen tiráanamujri'i a'íime í mej hua'apua, mat'íj mi Jesús huatavén. ³⁸ Ajta a'ín Jesús, t'í'ij pí a'uré'eve, aj pu'i hua'useíj mej raavájrajme'e. Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i t'ijín:

—¿A'iné setí'ijxe'eve'e mú'een?

Aj mú miyen tiu'utaniú t'ijín:

—Rabí, ¿a'uné pe'eche mú'ee?

A'íjna i niuucari tijín Rabí, ayée pu huataújmua'a tijín: Tevij ti Tihua'amua'ate.

³⁹ Aj pu i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yú a'uvé'aju'un setá'aj ya'useíj.

Matí'ij mi a'ucíj jamuan. Majta u ya'useíj a'utí'échejca'a. Majta mú jamuan a'uun a'uteájturaa a'achú pua'an hora tí'ituraaca'a a'íjna xicájra'a jetze. Yee pu teuumé'eca te'ecáará'a tacuarix-pua. ⁴⁰ Ajta, seíj ti huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej hua'apua í mej Jesús jamuan a'ucíj, ayée pu ántehuaaca'a tijín Andrés. A'íi pu juutzeájra'an pírici a'íjna í Simón, ti ajta i'i Pedro.

⁴¹ Aj pu'i a'íin Andrés amuacaí ra'antinájcheca'a a'íjna í ruja'a, í Simón. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tu'uri ráateu te'íjna í Mesías. (Mesías, ayée pu huataújmua'a a'íjna í niuucari tijín: Círíistu'u ti Dios Ra'antihuau.)

⁴² Tí'ij jí ye'eráavi'iti a'íjna í Simón í Jesús jemi. Ajta a'íin Jesús, temua'a pu tira'aráaseij. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej a'íin pú'een í yaujra'an í Jonás. Ayee pej ántehuaa pua'amé tijín: Cefas.

(Cefas, ayée pu huataújmua'a tijín: Pedro, ti ajta tetej pú'een.)

Jíme'en a'íjna í Felipe, ajta í Natanael

⁴³ Yee ruijmua'a yee, Jesús pu a'uun á'uye'imijca'a. Ayee pu tiraaxí'epi'intare ti a'uun á'ume'en a'ujna ájtepua, Galilea já'ahua'a. Tí'ij i a'íin ra'antinájcheca'a a'íjna í Felipe. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj ne jamuan á'uche'ecane'en.

⁴⁴ A'íjna í Felipe, a'úu pu é'eme'ecantaca'a, a'ujna chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Betsaída. A'uun mú majta é'eme'ecan a'íjna í Andrés, ajta a'íjna í Pedro. ⁴⁵ Aj pu'i a'íin Felipe a'íin huáteu í Natanael. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Tu'uri ráateu te'íjna ti jíme'en Moisés teecan ayén tira'uyú'uxaca'a a'íjna jetze í yu'uxari, í niu-ucari í mej jín tí'aijta. A'ii pu hui ajta a'íin pú'een í mej majta jíme'en ra'uyú'uxaca'a a'íime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. A'ii pu a'íin pú'een a'íjna í Jesús, Nazarét ti é'eme'ecan. A'íi pu yau-jra'an pú'een í José.

⁴⁶ Ajta a'íjna í Natanael, ayée pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni qui Nazarét é'eme'ecan? ¿Ni ayén tí'iri'iri ti a'uun Nazarét tí'itij airaanen ti tí'irí'een?

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Felipe tijín:

—Che'eré, patá'aj ya'usej.

⁴⁷ Tí'ij Jesús raasej ti e'evé'eme'ecaa a'íjna í Natanael, ayée pu tiu'utaxájtaca'a jíme'en a'íjna tijín:

—Xaasej, pu'uri e'evé'eme sej ti tzíte'e Israel jetze ajtème'ecan. Capu tí'ihua'itzi a'íjna jemi. Capu ja'anáj tí'ihua'itaca.

⁴⁸ Aj pu'i a'íin Natanael ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné peneja'umuá'a? ¿A'iné pej pi 'een jín nemua'ate?

Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Nee nu ne'uun muaja'usej patí'ij pe'uun e'iracatii jeten a'íjna í huaréj, tí'ij caí xi muaatajéeve a'íjna í Felipe.

⁴⁹ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Natanael tijín:

—Rabí, mú'ee pej pe'ín pú'een pej i'li yaujra'an í Dios. Mú'ee pej a'ín pú'een í pej titaata'aíjte'esin itejmi, i tej Israél jetze ajtème'ecan.

⁵⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej piyen té'atzaahuat'e pe'íjna jime'e nej niyen tímuaatá'ixaa yee nej ne'uun muaja'useíj patí'ij pe'uun e'irácatii í huaréj jete. Ayee nu tí'imua'ixaate'e pej pauj piyen tí'iseijran tí'itíj jime'e ti jaítze'e ruxe'leve'e caí a'íjna.

⁵¹ Ajta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e pej piyen raseijran ti ayén antacúuni'ihua a'ame u ta japua. Majta a'íime í mej me'uun tí'ivaire'e Dios ti é'eseijre'e, a'íi mú yéve'ecánineica'a muá'aju'u ineetzi jemi, i nej neajta teáata'a jetze airáne. Majta mú a'uun á'ujnineica'a muá'aju'u me'újna u ta japua.

2

Jíme'en í ti amuacáí Jesús huaríj í mej jín rí'í tira'utaseíj

¹ Tí'ij huaíca xica jetze teuumé'eca, seíj pu huaténe'icheca'a a'ájna já'ahua'a Galilea, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Caná. Ajta a'ín náinajra'an í Jesús, a'uun a'utéveeca'a. ² Majta a'íime í mej tí'iyeste, a'íi mú raatá'inee me'íjna í Jesús, majta hua'utá'inee a'ímej í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, mej mi huá'a jamuan tiú'uyesten. ³ Tí'ij huaxíj a'íjna í viinu, aj pu'i a'ín náinajra'an í Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna tijín:

—Capu ché'e urajmuaa í viinu.

⁴ Tí'ij jí Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Náànaj, ¿a'iné petí'ijxe'eve'e ineetzi jemi? Capúu xi a'ájna teja'ur'é'ene í nej jetzen a'ímej jemi huataseíjre'en meneseíiraca a'íime í teite.

⁵ Aj pu'i a'íin náinajra'an ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej tí'ivaire'e tíjín:

—Setá'aj siyen huárini a'ij ti a'íin tejámuaatá'ixaaate'esin.

⁶ Ajta a'uun vejli'i teja'uvéejme'ecaa í xa'ari. Ayee pu tí'ipua'ameca'a a'achú cumu arájsevi ti tetej jime'e taavíjhuaca'a. A'ii pu a'íin pú'een í mej me'íjna jín tiu'ujá'usi na'ari me'íjna jetze hua'íhua a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecan mej mi miyen me'íjna jín araúrasten í ruye'irá. Ayee pu té'uvejrica'a a'achú cumu seité liitro, na'ari seité liitro japuan tamuáamuata'a. ⁷ Aj pu'i Jesús ayén tihua'uta'aíj a'ímej í mej tí'ivaire'e. Ayen tíjín:

—Setá'aj ra'avé'ejiste'axi'ín í jaj í xa'ari tzajta'a.

Mat'íj mi te'evé'ejiste'axi temua'a naa

⁸ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj ru'itajáni'ín cíj caj í jaj tu'urájmuua mi xa'ari tzajta'a. Setá'aj seajta raatá'an se'íjna ti a'íjna jín antiújmua'aree mej yé tí'iyeste.

Aj mú mi miyen raatá'a. ⁹ Ajta a'íin ti antiújmua'aree, a'íi pu ra'anti'í a'íjna í jaj ti hu-ateújviinutaca'a. A'íi pu caí ramua'areereca'a a'u ti é'eme'ecan a'íjna í viinu. Mí majta a'íime í mej tí'ivaire'e, a'íi mú xaa ramua'areereca'a. A'íj pu jín, a'íi pu raatajé a'íjna í ja'ati ti huaténe'icheca'a.

¹⁰ Ayee pu tiraata'ixaa tíjín:

—Ja'atí ti na'a, ayée tu tí'ijri'ire. Amuacaí pu hui hua'atá'aca a'íjna í viinu ti jaítze'e rí'en. Tí pua'a meri tá'aruaj, aj pu'i a'íin hua'utá'asin í ti caí rí'en.

Mí pajta mú'ee, mé'e pu a'ayeúche í ti jaítze'e r'í'en tíj na'a tej autéjhuii tej tij íjii ra'antiyé'en. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹¹ A'ii pu a'ín pú'eene'e í ti amuacaí ayén ti'itíj jín huaríj a'íjna í Jesús, í mej jín r'í'i tira'utasej. Ayee pu huaríj a'ujna u Caná, chajta'a ti a'uun a'utacá'a u Galilea. Ayee pu huá'a jemi huatasejre í tí'imuari'eri'ire'ara'an í ti jín r'í'i tihua'utá'a. Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'íi mú jaítze'e rá'antzaahua.

Jesús pu a'uun a'utéveeca'a u Capernaúm

¹² Tí'ijta'i, a'uun a'ucáane a'ujna Capernaúm a'ímej jamuan í náinajra'an, ajta ihuáamua'ame'en. A'uu mú é'etee a'achú pua'an xicaj.

Jesús pu hua'irámuari a'ujna teyujta'a a'ímej í mej tí'itetu'araca

(Mt. 21:12-13; Mr. 11:15-18; Lc. 19:45-46)

¹³ Tí'ij ari vejli'itaca'a a'ájna mej jetzen miyen ra'utámua'aree a'ájna xicájra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i a'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecantaca'a, tí'iquí Jesús án a'ujnéj a'ujna Jerusalén. ¹⁴ A'uu pu a'uteájrupi ta'anténine'i í teyuu ti a'utéjee. Aj pu'i a'uun huá'uteu a'ímej í mej tí'itetu'araca tí'iteén huáacasi nusu cáne'axi ca'ín cucuí'se. Ajta seica pu huáteu í mej án e'íjtéjcaa meesa jetze mej mi tumin huapuáta'ata.

¹⁵ Aj pu'i cuarta huatétaahuaca'a caujnari jime'e. Tí'ij jí a'íjna jín hua'irámuari naíjmi'ica. A'ímej pu ajta huiiramua'ári í cáne'axi, ajta í huáacasi. Ajta pu pí té'ejhua'axixi í tihuá'ameesa a'ímej í mej japuan tumin tí'ipuata'atí'iraca'a. Ajta nainjapua

ráahua'astíraa í tumin. ¹⁶ Ayee pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej cucui'ise tu'araca tijn:

—Setá'aj te'irá'an nain í ti ayun tí'iseijre'e. Caxu ché'e siyen raruure niyá'upua ti raatéechi'i. Ché'e caí ayén ti'itéva'irihua'an tijn chi'i í mej tzajta'an tumin mua'itici. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁷ Majta a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, aj mú mi miyen ra'utámua'areeri'i ti ayén té'eyu'usi'i tijn: “Na'anca'anéecan nu yeehui jín niyen yé á'aseca a'u pej a'utéechi'i nej ni muaateánajche.”

¹⁸ Majta a'íme í mej tihuá'ajte'e í mej Israél jetze ajtème'ecan, ayée mú tirájhaviiri'i ti ij a'ín ca'anéri jín ti'itj hua'utasejrate'en í mej jín rí'i tiraasej. Miyen tijn:

—Patá'aj taatasejrate'en ti'itj í tej jín a'ij tímua'utaséj tej ti te'ijna jín ráamua'aree pej pe'ijna jín antí'amua'aree pej piyen rici.

¹⁹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Tí pua'a siyen raaté'uuna se'ijna i teyuu, nee nu huaíca xicaj tzajta'a neajtahua'a ra'ajjásin.

²⁰ Ajta a'íme í Israél mej jetze ajtème'ecan, ayée mú titeetaniú tijn:

—Ayee pu hui á'atee a'achú cumu hua'apuate nine'ira'a japuan arájsevi mej rá'ajtaahuaca'a. ¿Ni qui mú'ee piyen huaíca xicaj tzajta'a pajtáhua'a rá'ajtaahua? —Ayee mú tiraata'íhua'uri'i.

²¹ Mí ajta a'ín Jesús, a'í pu a'ijna jín tí'ixajtaca'a í teyuu ti jetzen seijre'e. A'ii pu a'ín pú'eené'e í tévira'an. ²² Tí'ij Dios ra'ajjáj í Jesús huá'a tzajta'a í mej meri huácuui, a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, aj mú mi ra'utámua'areeri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'ijna jime'e. Ajta, ayén

tihua'amitiejte'eca'a ti ayén ti'ayájnaca'a a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í huá'ayu'uxa jetze. Majta rá'antzaahua a'ij ti Jesús tiu'utaxájtaca'a.

A'íme í mej amuacáí té'antzaahua a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Jesús

²³ Tí'ij a'uun a'utéveeca'a u Jerusalén a'ájna xicá'ra'an jetze matí'ij tí'yestejca'a a'ájna jime'e ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i, jeíhua mú teite raaseíj a'ij ti Jesús rijcaa a'ájna jime'e ti huápi'i naa tihua'aseijrate'e. A'íj mú jín mu'iití rá'antzaahua ti nu'u a'ín pú'eene'e í mej rachú'eve'eca'a. ²⁴ Mí ajta Jesús, capu huataúra'a ti huataújtuiire'en a'ímej jemi, a'íné a'í pu naíjmi'ica mua'atejca'a. ²⁵ Capu ayén ruxe'leve'eca'a ti ja'atí ayén raatá'ixaate'en a'ij ti 'een í teáata'a, a'íné a'í pu ruseíj rú'umua'areereca'a a'ij ti 'éene'e mua'atzíire'ara'an í tzajta'an í tevi.

3

Nicodemo pu tí'ira'ihua'uraca'a í Jesús

¹ A'uun pu seíj a'utéveeca'a ti a'ímej jetze ajtémecantaca'a í fariseos. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Nicodemo. A'í pu seíj a'ín pú'eene'e í hua'avaujsi í mej Israél jetze ajtémecan. ² A'í pu tíca'ímua á e'iré'ene í Jesús jemi. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Vásta'a, teen tu ramua'aree pej pe'uun a'uvé'emej í Dios jemi a'ájna jime'e a'ij pej titaatá'ixaate'en. Ayee tu tí'ijmua'aree ti caí a'ij tí'iri'iri ti ja'atí ayén rijca patíj mú'ee, a'ájna jime'e í tej jín a'ij tímua'utaséj ti pua'a caí Dios ayén jemin seijre'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa ti nu'u ayén ruxe'eve'e ti a'ín jéjcuacan jín huanú'ihua

³ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Jee xaa ne'u, ayée nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ti pua'a ja'atí caí ajtahua'a huanú'ihua, capu rí'irí ti a'ín a'uun a'uteárute a'ujna Dios ti é'eseijre'e.

⁴ Aj pu'i Nicodemo ayén tiraata'ihua'uri'i tijín:

—¿A'iné tí'irí'irí ti ja'atí ayén ajtahua'a huanú'ihua ti pua'a a'ín ari vásta'a pú'eene'en? Capu xaa ne'u a'ij tí'irí'irí ti ajtahua'a atéhuixín í jucáara'an jetze í runáana ti ij ajtahua'a huanú'ihua. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Nicodemo.

⁵ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ti pua'a caí ayén huaujjéjcuare'en a'íjna jime'e ti ayén huaújmuai'ihua jaj jime'e, ajta ti pua'a caí ayén ajtahua'a huanú'ihua a'íjna jime'e ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén huateáturan í jemin, capu a'ij tí'irí'irí ti a'ín ja'atí a'uun a'uteárute a'ujna Dios ti é'eseijre'e. ⁶ Seicié pu 'een a'íjna ti a'íjna jetze airáninei ti ayén ratéhua'ira'a. Ayee pu che'atá na'a seicié 'een a'íjna ti a'íjna jetze airaújnejte í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios.

⁷ 'Capej a'ij té'amujca nej niyen tí'imua'ixaate'e yee ruxe'eve'e pej pajtáhua'a huanú'ihua. ⁸ Casi'i, ayée pu rici í eeca. Nain japua pu huá'eecaj. Pajta ranamua ti jújhua'ana. Mí ajta, capu a'ij timuá'amitíejte'e a'u ti pújme'en a'uvé'eye'i na'ari a'u ti pújme'en huarú'ipi. Ayee pu che'atá na'a tihuá'aruure matíj mena'a pua'amé í mej miyen airaújnejte me'íjna jetze í

xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

⁹ Ajta a'íin Nicodemo ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti ayén teja'uré'enen?

¹⁰ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mí pej tihuá'amua'ate a'ímej í mej Israél teecan jetze ajtème'ecan, ¿ni tzaa ayén ti'ayajna pej caí yaú'itie a'ij nej tí'imua'ixaate'e? ¹¹ Ayee nu tí'imua'ixaate'e tzaáhuati'ira'a jime'e, ayée tu te'íjna jín tí'ixaxa'a í tej tiyen ramua'aree, teajta te'íjna jín tiu'utaxájta í tej tají'i jín tiu'uséij.

'Mí seajta mú'een, caxuu xi ra'ancuré'a a'ij tej tejá'amua'ixaate'e. ¹² Ayee nu ne'íjna jín tímuaatá'ixaa a'ij ti tí'irineca íiyen chaanaca japua. Mí pajta mú'ee, capej jime'en té'atzaahuat'e. ¿A'iné tí'iri'iri pej piyen té'antzaahuat'en ti pua'a niyen ne'íjna jín tímuaatá'ixaate'en a'ij ti tí'irineca u ta japua Dios ti é'eseijre'e? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri.

¹³ 'Capu ja'atí ja'anáj u a'ujnéj u ta japua sino a'íi pu'u í ti yé ve'ecáane íiyen chaanaca japua. Nee nu ne'ín pú'een i nej neajta teáata'a jetze airáne. ¹⁴⁻¹⁵ Ajta, tíj a'íin Moisés ajmí'i ra'ajpí a'íjna í cu'ucu'u a'ujna já'ahua'a ti caí é'e tí'ititaca'a, ayée pu che'atá na'a tiú'ujxe'eve'e ti Dios ayén na'ajján ineetzi i nej neajta teáata'a jetze airáne, ti ij ayén tihuá'aci'iti a'achú mej pua'amé ná'antzaahuat'esin mej mi miyen ruuri huateáuran tíj na'a rusén jime'e.

Dios pu nu'u huá'axe'eve'e matíj mena'a pua'amé yen huachéjme íiyen chaanaca japua

16 'Ayee pu Dios ayén hua'utaxí'eve a'ímej í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua tí í ayén neja'uta'íteca'a ineetzi, nej nee nena'a caj tí'iyaujra'an, nej ni niyen huámi'ini huá'a jetze me'ecan mej mi caí antipúa'are sino tí ayén tihúa'aci'iti mej mi miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jíme'e, a'achú mej pua'amé miyen na'ará'astijre'esin ineetzi. 17 Ayee pu xaa ne'u tí'ayajna. Capu Dios ayén neja'uta'íteca'a nej yé ve'ecáanen íiyen chaanaca japua nej ni niyen hua'uxíjte'en ne'ímej í mej yen huachéjme ne'íjna jíme'e nej ni puaíjtzi hua'utá'an sino ayée pu neja'uta'íteca'a nej ni huá'a japua huániuuni ne'íjna jíme'e nej naíjmi'ica tiu'utá'uuni'i.

18 'Ayee pu tí'ijci'iti ja'atí tí na'a tí ayén ná'astijre'e ineetzi, nej ni caí ra'uxíjte'en, neajta caí puaíjtzi raatá'an. Mí ajta a'ín, ja'atí tí na'a tí caí ná'astijre'e ineetzi, Dios pu ari ra'uxíjte tí ij ayén puaíjtzi raatá'an a'íjna jíme'e tí a'ín caí ná'astijre'e ineetzi nej nee nena'a caj tí'iyaujra'an í Dios.

19 'Ayee pu ari huá'a jíme'en ra'uxíjte í Dios nej neri huá'a jemi huataseíjre a'ímej jemi í mej yen huachéjme chaanaca japua nej ni niyen tíhua'utétatzavi'i. Mí majta me'ín í teite, ayée mú jaítze'e raataxí'eve mej me'uun a'uteáturan a'u tí a'utíca'a mej caí raataxí'eve mej me'uun a'uteáturan a'u tí á'uneeri'i. Ayee mú 'een jín raataxí'eve a'iné a'ij mú pua'a titetiújcha'íica'a.

20 'Ayej xaa ne'u tí'ayajna, ja'atí tí na'a tí ayén a'ij pua'a tí'ítiújcha'íi, capu a'atzu ra'aráanajche tí ayén huárini tí a'ij pua'a 'een jíme'e a'u tí á'uneeri'i. Capu xaa ne'u ayén á'ujca'ane tí ayén a'ij pua'a

huárini a'u ti á'uneeri'i a'íjna jime'e ti rátzii'ne'e ti ij ayén huatámitieere'en a'ij ti 'een a'íjna ti jín ayén ríci.

²¹ Mí ajta, ja'atí ti na'a ti hui tzáahuati'ira'a jín rí'i ti'itíujcha'íi, a'íi pu xaa ayén á'ujca'ane ti ayén rijca a'u ti á'uneeri'i ti ij ayén huatámitieere'en temua'anaa ti ayén ríci a'íjna jime'e ti rá'astijre'e í Dios. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a í Jesús.

Jesús pu tihuá'ixaate'e a'ímej í mej a'uun huachéjme u Judea

²² Tí'ij í Jesús a'uun á'ume a'ájna já'ahua'a, a'uun ti a'utacá'a u Judea. Majta mú jamuan a'ucíj a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. A'uu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a a'achú pua'an xicaj. Ajta huá'umuai'ihuaca'a í teite.

A'íjna í Juan, í ti huá'amuai'ihuaca, a'íi pu jaítze'e tihuá'ixaate'e jíme'en í Jesús

²³ A'ajná'imua, a'íi pu Juan ajta huá'amuai'ihuaca'a a'ájna já'ahua'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Enón. A'uu pu vejli'i a'utacá'a u chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa Salim. Ayej tí'iruurejca'a a'iné jeíhua pu jájmuaaca'a a'ujna. Majta mú jeíhua teite e'iré'enineica'a í jemin ti ij huá'umuai'ihua. ²⁴ Ayee pu tí'iruurejca'a a'iné camúu xi ra'iténajca'a me'íjna í Juan.

²⁵ Mat'íj mi autéjhuii a'íime í mej Juan jamuan á'ujujhua'ane'e mej tiújte'a'axi'in a'ímej jamuan í seica í mej Israel jetze ajtéme'ecan me'íjna jime'e í hua'aye'ira, í ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej nu'u'é'eti'ihuáxi'in. ²⁶ Mat'íj mi e'iré'ene í Juan jemi. Aj mú mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Rabí, casi'i a'ij ti ríci a'íjna ti a'uun a'utéveeca'a mú'eetzi jemi patí'ij pe'uun u jetze pújme'en u Jordán. A'ii pu hui a'ín pú'een í pej jíme'en tiu'utaxájtaca'a. Ajta íjii, a'í pu huá'amuai'ihua í teite. Majta naími'i mú e'iré'eninei í jemin.

²⁷ Ajta a'ín Juan, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—Tíj na'a ti ja'atí ayén ra'ancuré'asin, ayée pu tí'ijci'iti a'íjna jíme'e ti Dios ayén tiraatá'asin.

²⁸ Mú'een xu hui seahta seri náanamujri'i nej niyen tejámuaatá'ixaa yee nej caí ne'ín pú'een í Círíistu'u ti Dios ra'antíhua'u, sino Dios pu ayén neja'uta'íteca'a nej ni amucaí huataseíjre'en mú'ejmi jemi.

²⁹ 'Ayee pu tí'irineca tí'ij ja'atí huaténe'iche. A'íjna í 'íta'a, a'í pu huateáturaasin a'íjna jemi ti ra'ancuré'evi'iti. Ajta a'ín amiigura'an í ja'atí, a'í pu á vejli'i a'utéveeca ti ij ayén rá'anvli'tin a'íjna í 'íta'a a'íjna jemi í teáata'a. A'í pu ajta ayén rutémua'ave'e a'íjna jíme'e ti ayén rana-mua a'ij ti a'ín ja'atí tiu'utaxájta a'íjna jíme'e ti ari ra'ancuré'evi'iti a'íjna í 'íta'a. Ayee nu hui che'atá nena'a netémua'ave'e inee, a'iné pu'uri antipúá'ari í nej jín antínmua'aree.

³⁰ 'Ayee pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín jaítze'e ve'ecán jín te'enteárute. Ajta ineetzi jemi, ayée pu ajta ruxe'eve'e nej jaítze'e ciliéene'e jín tiu'utévaire'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan.

A'í ti u e'icaanej u júte'e

³¹ 'A'íjna ti hui u e'icaanej u júte'e, a'í pu nain jín antiújmua'aree. Neajta inee, i nej íiyen chaanaca japua me'ecan, íyee nu hui me'ecan, neajta niyen tí'ixaxa'a a'ij ti tí'itíj ríj á'aye'i íiyen chaanaca

japua. Ajta a'ín ti júte'e e'icaanej, a'í pu nain jín antiújmua'aree. ³² A'í pu ayén a'íjna jín tí'ixaxa'a a'ij ti a'ín tiu'uséij, ajta a'ij ti a'ín tiú'unamuajri'í í Dios jemi. Mí ajta, capu ja'atí rá'atzaahuaté'e a'ij ti ti'ixa. ³³ Ajta a'ín ti ayén rá'antzaahuaté, a'í pu ayén raatá'itira ti ayén ti'ayajna ti Dios ayén tzaahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a.

³⁴ A'íjna ti Dios ya'uta'íteca'a, ayé pu hui che'atá na'a a'íjna jín ti'ixa a'ij ti tiu'utaxájtaca'a í Dios. Ayee pu a'íjna jín rici a'iné Dios pu ayén raatá'a ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios nain jín huatéaturan í jemin. ³⁵ Ajta, a'ín ya'upuáara'an raxí'leve'e í ruyauj, ajta ayén raatá'a ti a'ín yaujra'an nain jín antiújmua'aréere á'ara'ani.

³⁶ 'A'íjna ti rá'astijre'e a'íjna í yaujra'an, a'í pu ruuri huatéaturaasin í Dios jemi tíj na'a rusén jime'e. Ajta a'ín ti caí ayén tira'ará'astijre'e, capu raci'iti ti ruuri huatéaturan í Dios jemi sino Dios pu puaíjtzi raatá'asin.

4

Jíme'en í 'íta'a ti Samaria é'eme'ecan

¹ Majta me'ín í fariseos, ayé mú ráamua'areeri'í tíjín jaítze'e pu nu'u huá'amua'itijci í teite a'íjna í Jesús caí a'íjna í Juan. Ajta nu'u huá'amua'ihua. ² Mí ajta a'ín Jesús, capu ayén tihuá'amua'ihuaca'a, sino a'íme mu'u í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e. ³ Ajta a'ín Jesús, tí'ij ayén tiú'unamuajri'í mej nu'u miyen tiráamua'areeri'í a'íme í fariseos, aj pu'í a'uun e'erájraa u Judea. Tí'ij jí ajtahua'a a'uun a'utamé ájtepua u Galilea.

4 Ayee pu tiú'ujxe'eve'eca'a ti a'uun já'ita'a a'ur'éenen u Samaria. 5 Tí'ij jí a'uun a'ará'a chajta'a ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Sicar, ti a'uun ajtème'ecan u Samaria. A'uu pu vejli'i a'utacá'a a'íjna chuéjra'a ti a'íin nu'u Jacobo teecan raatapuaíjve í ruyauj í José teecan. 6 A'uu pu ye'etéecu a'íjna í Jacobo. Ajta a'íin Jesús, a'úu pu a'ujyeíjxi á vejli'i a'utí e'etécun a'iné temua'a pu tí'icua'anaca'a a'íjna jime'e ti á'atee ti huaméj í juye jetze. A'atzaj a'ájna pítí'irijcaa á tacuarixpua. 7 Tí'ij jí seíj á e'ir'éene, 'íita'a ti Samaria é'eme'ecan. Ayee pu a'íjna jín e'ir'éene ti ij jaj aiitajáni'in. Aj pu'i Jesús ayén tiraatajé tijín:

—Cíj caj jaj tinaatá'a.

8 Majta a'íime, í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, a'úu mú á'uju'un u chajta'a mej mi cual'ira tiú'unanan.

9 Ajta a'íin 'íita'a ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pej hui Israel jetze ajtème'ecan. Neajta inee, inee i'i 'íita'a íiye nej Samaria me'ecan. ¿A'iné 'een jime'e piyen jaj nehuavii nej cíj caj timuaatá'an?

(Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í 'íita'a a'iné, a'íime í mej Israel jetze ajtème'ecan, camu a'ij á'ujmua'ara a'ímej jemi, í mej Samaria é'eche.)

10 Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a pej mua'areere ti'itíj ti jín Dios ruxí'evi'ira'a jín muaatapuaíjve'esin, pajta ramua'areere ja'atí nej pú'een inee, i nej niyen muahuavii, ayée pej naatahuavíranche'e. Neajta nu niyen ne'íjna muaatá'aniche'en ne'íjna í jaj í pej jín rusén jín ruuri.

11 Ajta a'íin í 'íita'a, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevástarala, capej ti'itíj tícha'íi í pej jín ra'itajáni'in í jaj, ajta jehua pu hui ucátee í ti atécun. ¿A'uné jetze péye'ejáni'isin pe'íjna í jaj?
¹² ¿Ni piyen jaítze'e ti'itíj jín anti'amua'aree mú'ee caí a'íjna í tayá'upuaci'i, a'íjna í Jacobo teecan ti ayén taatá'a tej tiyen a'uyé'en iyecuí? A'íi pu ajta ayajna yé'ecare'e, majta a'íime í yaújmua'ame'en, majta í tihuá'aye'emuaaca'a.

¹³ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—Ayee nu tí'imua'ixaate'e ti ayén tihuá'aruuren a'achú mej pua'amé miyen raye'e me'íjna í jaj ti aaitáninei mi ta'atécun jetze. Mat'íj huayé'en, majtáhua'a mú huata'í'icu méjca'i huáye. ¹⁴ Mí ajta, ja'atí ti na'a ti a'íjna huayé'en í jaj nej hui niyen raatá'asin, capu ché'e ja'anáj huata'í'imi. Jee xaa ne'u, ayée pu seíire'e a'ame í jemin ti a'íjna í jaj nej niyen tiraatá'asin ti ayén aaitáninéica'a a'ame ti ij a'íin ja'atí rusén jín ruuri á'ara'ani. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

¹⁵ Aj pu'i a'íin líta'a ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástarala, patá'aj piyen cáj caj tinaatá'an pe'íjna í jaj nej ni caí ché'e huata'í'imín, ti ij ajta caí ché'e ayén tiú'ujxe'eve'e nej niyen yeraajéin neyajna.

¹⁶ Aj pu'i í Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aricu, u a'utájee í ti muajá'uvi'itín. Pajta mú a'uvé'eme'en.

¹⁷ Aj pu'i a'íin líta'a ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capu ja'atí nejá'uvi'itín.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Xí'epi'in pej tiu'utaxájtaca'a ti nu'u caí ja'atí muajá'uvi'itín. ¹⁸ Ayee pu ti'ayajna í mej meri anxívi ará'ase muá'araa a'íime í mej

muatévi'itine'e. Ajta a'íin í pej jamuan á'uca íjii, capu muajá'uvi'itín a'íjna. Ayee pej tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a.

¹⁹ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a tijín:

—Nevástara'a, ayée pu hui tiná'amitiejte'e pej piyen Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. ²⁰ Tavaújsimua'aci'i mú raná'amiche'e í Dios a'íjna jetze í jirí. Mí seajta mú'een, mi sej Israél jetze ajtéme'ecan, ayée xu tí'ixaxa'a ti ayén ruxe'eve'e tej te'uun yé'ana'amiche'en a'ujna já'ahua'a u Jerusalén. —Ayee pu tiraata'ixaa.

²¹ Ajta a'íin Jesús, ayée pu tiu'utaniú tijín:

—'íita'a, ayée nu tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, pu'uri tén teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an jetze sej caí ché'e raná'amiche'e xá'aju'un í tayá'upua íiyen jirí japua, camu majta ché'e raná'amiche'e muá'aju'u u Jerusalén.

²² 'Mú'een, mi sej Samaria é'eme'ecan, ayée xu hui caí ramua'ate se'íjna í sej rana'amiche. Mí teajta iteen, teen tu ramua'ate te'íjna í tej rana'amiche a'iné a'íjna ti ayén ta japua niuuni, a'ímej jetze pu huataseíjre'esin í mej Israél jetze ajtéme'ecan.

²³ 'Mí ajta, pu'uri tén teja'uré'enejsin a'ájna xicájra'an jetze mej miyen me'íjna jetze araújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej mi miyen tzáahuati'ira'a jín raná'amiche'en í tayá'upua. Jee xaa ne'u, pu'uri a'ájna teja'uré'ene mej miyen ríci a'íime í mej tzáahuati'ira'a jín rana'amiche a'iné tayá'upua pu ayén huá'ahuauhuau a'ímej í mej miyen rana'amiche.

24 'Dios pu xiéjniu'ucari pú'een, majta a'ñime í mej rana'amiche, ayée pu ruxe'eve'e mej me'ijna jetze araújca'anen í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios mej mi tzáahuati'ira'a jín raná'amiche'en. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jesús.

25 Ajta a'ñin 'íita'a, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu hui ramua'aree ti a'ñin téjmi jemi huataseíjre'esin a'ijna í ti jee Mesías pú'een, í mej miyen ratamuá'amua tijín Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u. Tí'ij a'ñin ayén huataseíjre'en, a'ñi pu nain jín titaatá'ixaate'esin.

26 Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Inee, i nej á jamuan ti'ixa, nee nu ne'ñn pú'een.

27 Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi uvé'ene a'ñime í mej jamuan á'ujjhua'ane'e. Jé'ecan mú a'ij ra'utaseíj me'ijna jime'e ti a'ñin 'íita'a jamuan tí'ixajtaca'a. Mí ajta, capu ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín: “¿A'iné péjruuren pemíjna mi 'íita'a?” Ni camu miyen yee: “¿A'iné 'een jime'e piyen jamuan ti'ixa?”

28-29 Ajta a'ñin 'íita'a, á pu ya'utára a'ijna í ruxa'ari. Tí'ij jí u á'ume u chajta'a. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa í teite. Ayen tijín:

—Mú se'utáuruyi'i sej si ya'useíj ja'atí ti ayén tinaatá'ixaa nain jime'e a'ij nej tí'itíncha'ñi. ¿Ni qui caí a'ñin pú'een í Ciríistu'u? —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

30 Matí'ij miyen tiráanamujri'i, aj mú mi me'ñn í teite huiráaci u chajta'a. Matí'ij mi me'uun u á'uju'un í Jesús jemi.

31 Meenti mauj a'ñime í mej jamuan á'ujjhua'ane'e, ayée mú ca'anéjri ratá'acare'e ti tiú'ucua'ani. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Rabí, patá'aj tiú'ucua'ani.

³² Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu ne'íjna jín huaténvaire'esin ne'íjna jime'e í cua'ira í sej caí ramua'ate.

³³ Majta me'ín, ayée mú tiúj'ixaate'eca'a tijín:

—Tij ja'atí ari tiraavé'etuiiri'i í cua'ira.

³⁴ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íj nu jín niyen huaténvaire'esin ne'íjna jime'e nej ni niyen ra'ará'asten í ti jín Dios ayén neja'uta'íteca'a, neajta nej nain jín ra'antíci'iti ne'íjna í ti jín tinaa'íjca.

³⁵ 'Caxu siyen tiu'utaxájta yee aúche'e te'á'atura a'achú cumu muáacua máxcira'i, sej si tiu'uré'atzaana. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e, xaaseíj, seajta nainjapua huanéereajra'ani a'ujna mej a'uté'uu í mej tí'ihuaste'e. Jéihua mú huacuaínavi'ijmee. Pu'uri huaxí'epi'in sej huá'ajseire'en sej si tiu'utátuiire'en í Dios jemi.

³⁶ Ajta íjii, pu'uri ra'ancuré'asin ja'atí a'íjna ti raci'iti, a'í pu huá'ajseire'esin mej mi miyen ruuri huateáturan tíj na'a rusén jime'e mej mi naijmi'i miyen huataújtemua'ave'en, a'íjna í ti tiu'uhuáste a'íj ti Dios tiraa'íjca, ajta a'íjna ti ayén tiu'uré'atza a'íj ti ajta Dios tiraa'íjca.

³⁷ 'A'íj pu jín ayén ti'ayajna a'íj ti té'eyu'usi'i ti ayén tijín: “A'í pu raayí'iti ti tiu'uhuáste'en. Ajta a'ín í sej ayée pu raayí'iti ti tiu'uré'atzaana.”

³⁸ Ayee nu hui ne'íjna jín amuaata'íteca'a sej si siyen se'íjna huaré'atzaana a'u sej caí teja'uhuáste. Seica mú jeíhua huápi'i tiu'umuáriej. Seajta mú'een, a'íj xu siyen ancuré'a í mej

raamuá'iti me'íjna jime'e í mej tiu'umuáriej.
—Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

³⁹ Majta a'íime í mej Samaria é'eme'ecan, mu'iití mú rá'antzaahua me'íjna jime'e ti ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í 'íta'a ti jín Jesús nain tiraata'ixaa a'ij ti ti'itiújcha'íica'a. ⁴⁰ A'íj pu jín, me'ín u e'iré'ene í jemin, mat'íj mi jeíhua rájhuaviiri'i ti i a'ín a'uun a'uteáturan huá'a jamuan. A'íj pu jín, a'uun ayén é'etee huá'a jamuan a'achú cumu hua'apua xicaj.

⁴¹ Majta jeíhua mú jaítze'e rá'antzaahua í Jesús me'íjna jime'e a'ij ti tihua'utá'ixaa. ⁴² Ayee mú tiraata'ixaa me'íjna í 'íta'a tijín:

—Amuacaí tu hui te'íjna jín té'antzaahua te'íjna jime'e a'ij pej pena'a peri titaatá'ixaa. Teajta íjii, catu ché'e tiyen te'íjna jín tena'a té'antzaahuat'e sino tu'uri tiyen ráanamujri'i tajímua'a. Teajta hui tiyen ramua'aree tzáahuati'ira'a jime'e ti a'ín pú'een a'íjna ti ayén téjmi japua niuuni tetíj tena'a pua'amé yen seijre'e chaanaca japua.

Jesús pu nu'u tiráhuua yaujra'an seij ti ti'itíj jín ti'itéveeca'a

⁴³ Tí'íj teuumé'eca a'achú cumu hua'apua xicaj, aj pu'i a'ín Jesús huirájraa a'ujna. Aj pu'i a'uun á'ume ájtepua u Galilea. ⁴⁴ Jesús pu ayén hu-ataújxajta'a rusej mej nu'u caí r'íi tirájcha'íi a'íime í mej a'uun é'eche a'u ti ajta é'eche seij ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a. A'íj pu jín, huirájraa a'ujna u Judea. ⁴⁵ Mí ajta a'íime í mej Galilea é'eme'ecan, temua'a mú naa tira'ancuré'evi'iti tí'íj a'ín huá'a jemi a'ará'a. Ayee mu'u meri nain tiu'uséjraca'a a'ij ti huaríj a'íjna í Jesús tí'íj a'uun

a'utéveeca'a a'ujna Jerusalén matí'ij tí'iyestejca'a a'ájna xicájra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i. Majta a'íme í mej Galilea é'eme'ecan, a'íí mú majta a'uté'uuca'a me'újna.

⁴⁶ Ajta a'íín Jesús, a'íí pu ajtahua'a huá'umuaareca'a a'ímej jemi í mej me'uun e'echéme'e me'újna Caná, a'u ti í jaj a'uteújviinutaca'a. A'íí pu seicié ayén ráaruu, ne'u.

Ajta pu seíj a'uun a'utéveeca'a ti ti'itíj jín ti'itéveeca'a a'íjna jemi í rey. Ajta a'íín, seíj pu tiyáujca'a ti a'uun á'ucatii a'ujna Capernaúm. Tí'icui'ica'a a'íjna í yaujra'an. ⁴⁷ Tí'ij a'íín ja'atí ayén ráamua'areeri'i ti Jesús a'uun a'aráraa a'ujna Judea, ajta nú'u ari a'uun a'ará'a u Galilea, tí'iquí a'íjna í ja'ati u á'ume í jemin. Jéihua pu tirájhuaviiri'i ti a'íín Jesús a'uun á'ume'en a'íjna jemi ti tí'icui'i ti ij raarújte'en a'iné pu'uri nu'u tímua'a mi'ini. ⁴⁸ Ayee pu Jesús tiraata'ixaa, tijín:

—Caxu ja'anáj té'antzaahuat'esin ti pua'a necaí niyen ti'itíj tejamuaataseíjrate'en í sej jín r'íí tína'utaseíj na'ari ti'itíj í sej jín ráamua'aree ti Dios ayén naatá'a nej niyen huárini.

⁴⁹ Ajta a'íín ti ti'itíj jín ti'itéveeca'a í rey jemi, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, patá'aj piyen u á'ume'en neetzi jamuan, na'ari caí, a'íí pu hui mi'ini í niyauj.

⁵⁰ Ajta Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Aricu a'u pej é'eche. Pu'uri run í ayauj.

Ajta a'íín ja'atí, a'íí pu rá'antzaahua a'íj ti tiraata'ixaa a'íjna í Jesús. Tí'ij jí á'uraa. ⁵¹ Tí'ij ari á vejli'i aumé'ecaa a'íjna í ja'ati, a'íí mú ra'antinájcheca'a í mej ravaire'e. Ayee mú

tiraata'ixaa ti nu'u ari huarúj a'íjna í yaujra'an.
⁵² Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'atzaj ti pua'a
 ayén huatéepua'aj a'íjna ti jín pístaca'a a'íjna í
 yaujra'an. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—A'atzaj pu hui huatéepua'aj í tajcaí a'atzaj
 te'ecáará'a í tacuarixpua.

⁵³ Jíme'en mu'u miyen tiraata'ixaa, aj pu'i
 ráamua'areeri'i a'íjna í ya'upuáara'an ti ayén pua'a
 pítí'irijcaa a'atzaj ti pua'a Jesús ayén tiraata'ixaa
 ti nu'u a'ín yaujra'an ari run. A'íj pu jín, hu-
 ataújtuitze í tavástara'a jemi. Majta a'íime í
 teitestemua'ame'en, a'íi mú majta miyen huaríj.

⁵⁴ A'íi pu a'ín pú'een í ti hua'apua ti ayén huápi'i
 ruxe'eve'e ti ayén tiú'uruu a'íjna í Jesús a'ujna
 já'ahua'a u Galilea tí'ij a'uun huirájraa u Judea.

5

Tí'ij Jesús tiráhuua seíj ti ciyáaxara'aca'a í ru'icán jetze

¹ Pu'uri a'atzu á'ateevi'ica matí'ij tiu'uyé'este
 a'íime í mej Israel jetze ajtáme'ecan. Ajta a'ín
 Jesús, a'uun pu a'ujnéj a'ánna Jerusalén. ²⁻³ A'uun
 pu jéjmuaa a'ájna vejli'i ta'áa puéerta a'u mej jetzen
 a'uteáru'ipi í cáne'axi. Ayee pu téja'arájtehuaa tijín
 Betesda. Anxívi pu á'aportaalijme'ecaa a'u mej
 e'etiújse'irihua'a jeíhua teite í mej tí'icucui'ica'a.
 Seica mú miyen aracúcu'unijme'eca'a, majta se-
 ica, a'ij pua'a mú huatzúna'iche'e, majta seica
 ciyáaxavi'ícaa í huá'íica.

⁴ A'íi mú miyen rachú'eve'eca'a ti ij ja'atí ayén
 ra'utáruureajxi'ín í jaj, a'iné ja'anáj ti na'a, ayée
 pu rijcaa seíj ti júte'e tí'ivaire'e Dios ti é'eseijre'e.

A'íi pu ave'ecánineica'a a'ájna ti jéjmuua, ti ij a'íin ra'utáruureajxi'in. Ajta a'íin ja'atí ti amuacái ateájra'ani í jaj tzajta'a, a'íi pu ayén run tíj na'a ti jín tí'icui'i.

⁵ Meenti seíj a'uun a'utéveeca'a ti ayén ari á'atee a'achú cumu seité japuan tamuáamuata'a japuan aráhuaica nine'ira'a ti ayén tí'icui'i. ⁶ Tí'ij i Jesús ayén raaseíj ti a'uun aúuca'atii, ayée pu ráamua'areeri'i ti a'íin nu'u ja'atí ari á'atee ti ayén 'een. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni piyen tí'ijxe'eve'e pej huarún?

⁷ Ajta a'íin ti tí'icui'i, ayée pu tiu'utaniú tíjín:

—Nevástar'a, tí'ij ayén ra'utáruureajxi'in í jaj, capu hui mé'e ja'atí ti naatévaire'en nej ni ateájra'ani í jaj tzajta'a. Ajta, netí'ij nauj á'á'ume'en, seíj pu hui ca'anacan a'uun ateeme nej caí inee. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna ti tí'icui'i.

⁸ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Ájchesi. Anchuée mi á'utaatzi. Pajta hui á'ura'ani.

⁹ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i a'íin ja'atí huarúj. Ajta yá'uchuii í rú'utaatzi. Tí'ij jí á'uraa. Ajta a'ájna pítí'irijcaa a'ájna xicájra'a mej jetzen ruse'upi tí'ij huarúj.

A'íi mú ra'uxíjte me'íjna í Jesús me'íjna jime'e ti a'íin raarújte a'ájna matí'ij ruse'upi

¹⁰ Ajta a'íime í mej Israel jetze ajtème'ecan, ayée mú tiraata'ixaa me'íjna í ja'atí ti ayén huarúj tíjín:

—Pu'uri hui a'ájna pítí'irici í xicájra'an tej jetzen tase'upi. Ajta ayée pu té'eyu'usi'i a'íjna jetze í yu'uxari ti ayén tí'ita'aijte'e ti nu'u caí a'ij tí'iri'iri pej piyen ráachuisime'en mi á'utaatzi íjii.

11 Ajta a'ñn ti ciyáaxara'aca'a, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee pu tinaatá'ixaa a'ijna ti naarújte tijín yee nej nu'u rá'anchueeni í ne'utaatzi, neajta nu'u u á'ura'ani.

12 Aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani pú'een a'ijna í ja'ati ti ayén timuaatá'ixaa pej nu'u piyen rá'anchueeni, pajta nu'u á'ura'ani?

13 Ajta a'ñn í ja'atí ti ayén huarúj, capu a'atzu ramua'atejca'a ja'atí ti pu'eene'e, a'iné a'ijna í Jesús pu'uri á aúuruteca'a huá'a tzajta'a í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. 14 Tí'ij jí Jesús a'uun yá'uteu a'ujna teyujta'a. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Me'ecui xaa, pepu'uri huarúj. Pecáj ché'e tí'itíj jín a'aturáa í Dios jemi. Na'ari caí, ayée pu teja'uré'enejsin ti jaítze'e puaíjtzi muáaci'iti caí ajmí'i.

15 Aj pu'i á'uraa a'ijna í ja'ati. Ajta ayée pu tihua'utá'ixaa a'imej í mej Israel jetze ajtémel'ecan ti a'ñn Jesús a'ñn pú'eene'e ti ayén raarújte. 16 Majta a'ime í mej Israel jetze ajtémel'ecan, ayée mú 'een jín a'ij pua'a raruurejca'a me'ijna í Jesús me'ijna jime'e ti a'ñn ayén rijcaa a'ájna xicájra'a mej jetzen rusé'upihua'a.

17 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Tíj na'a ti yú auca'ití a'ame, a'ñ pu auj tí'imuarí'e í niyá'upua. Ayee nu che'atá nena'a inee tí'imuarí'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

18 Ayee mú 'een jín jaítze'e miyen tí'itese'eca'a mej mi raajé'ica me'ijna jime'e ti nu'u ayén Jesús raatéxiehuataca'a ti ayén huárini a'ij mej tí'ijri'ire a'ájna xicájra'an jetze mej rusé'upihua'a. A'ñ

pu ajta nu'u ayén ratamuá'amua'ate'e í Dios ti nu'u ya'upuáara'an pú'een. A'íj pu nu'u jín ayén tiú'ujsejrataca'a ti ayén che'atá na'a 'een tíj í Dios.

Jíme'en í mej jín ruxí'ej mena'a 'een í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

¹⁹ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tíjín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e, capu rí'irí nej niyen tí'itíj huáruuren neseíj, i nej neajta teáata'a jetze airáne. Ayee nu che'atá nena'a tí'iruure a'ij nej tí'isise'ij ti ayén tí'iruure í niyá'upua. ²⁰ Ayee pu í niyá'upua nexí'eve'e ineetzi i nej yaujra'an pú'een. A'íj pu ajta tí'inesejrate'e nain a'ij ti a'ín tí'iruure.

'Jee xaa ne'u, ayée pu tinaatasejrate'esin tí'itíj ti jaítze'e huápi'i ruxe'eve'e caí a'ij nej neri tiú'uruu sej si temua'a naa tira'utaseíj. ²¹ Ayee pu hui niyá'upua hua'ajjájpuaxi'isin í teite huá'a tzajta'a í mej meri huácuui. A'íj pu ajta hua'utá'asin mej mi majtáhua'a ruuri muá'ara'ani. Ayee nu che'atá nena'a hua'utá'asin a'achú pua'amé a'íime ti ayén na'aráanajche nej niyen hua'utá'an mej mi majtáhua'a ruuri muá'ara'ani.

²² 'Ajta yeehui a'ín niyá'upua, capu ja'atí á'axijte'e sino pu'uri ayén nain jín tinaalíjca ineetzi, i nej yaujra'an pú'een nej ni naíjmi'íca a'uxíjte'en. ²³ Ayee pu 'een jín huaríj í niyá'upua mej mi miyen che'atá mena'a rí'i tinaatá'an ineetzi matíj majta rí'i tiratá'aca me'íjna í niyá'upua. Ajta, a'ín ti caí rí'i tinaatá'aca ineetzi, i nej yaujra'an pú'een, a'íj pu ajta caí rí'i tiraatá'aca í niyá'upua ti íiyen neja'uta'íteca'a.

24 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ja'atí ti na'a ti ayén ranamua a'ij nej ti'ixa, ajta ti ayén ra'ará'astijre'en a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a, a'íjna í ja'atí, ayée pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Capu ja'anáj puaíjtzi raci'iti a'iné a'í pu ari huirájraa a'u ti ayén tiye'eci'itíche'e ti huámí'ini. A'í pu ajta ari a'uun a'uteájrupi a'u ti ayén yé'eci'iti ti ruuri á'ara'ani.

25 'Ayee nu tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Ayee pu teja'uré'enejsin, jee xaa ne'u. Ayee pu ari teja'uré'ene a'ájna xicájra'an ti jetzen ayén tihuá'aci'iti a'ímej í mej meri huácuii mej mi miyen ráanamua a'ij nej ti'ixa inee, i nej yaujra'an pú'een í Dios. Majta a'íime í mej miyen ra'ancuré'asin a'ij mej tí'ijnamuajran, a'í mú rusén jime'e ruuri muá'aju'u.

26 'A'iné ru jetze pu ayén rusén jín ruuri í Dios, a'í pu ayén naatá'a ineetzi i nej yaujra'an pú'een nej ni niyen che'atá nena'a ne jetze rusén jín ruuri. 27 A'í pu hui ajta naatá'a nej ni ne'íjna jín antínmua'aréere ná'ara'ani nej ni hua'uxíjte'en í teite a'iné nee nu neajta teáata'a jetze airánnejte.

28 'Caxu se'íjna jín r'í tiyé'useijra, a'iné aj pu teja'uré'enejsin matíj mena'a pua'amé í mej meri huácuii, ayée mú ranamuajran net'íj hua'utájeeve. 29 A'uu mú e'itajú'un a'u mej e'evé'enámi'ihuaajmee. Majta a'íime, í mej r'í titetiújcha'íca'a, a'í mú e'itajú'un mej mi ruuri muá'ara'ani. Mí majta a'íime í mej a'ij pua'a titetiújcha'íca'a, a'í mú e'itajú'un nej ni niyen hua'uxíjte'en ti ij ayén puaíjtzi tihuá'aci'iti.

*A'ij ti te'anxájta í ya'upuáara'an, ajta a'ij ti hu-
ataújmua'a a'ij ti ríci í yaujra'an*

³⁰ 'Capu rí'irí nej niyen ti'itíj huáruuren neseíj nena'a, sino ayée nu che'atá nena'a huá'axijte'e a'ij nej tí'ijnamua í niyá'upua jemi. Ajta, ayée pu tiraavíjte'e a'ij nej tihuá'axijte'e a'iné canu niyen rahuauca nej niyen ríci a'ij ti tina'aráanajche sino ayée nu ríci nej ni niyen rí'í tiraatá'an a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

³¹ 'Tí pua'a neseíj nena'a niyen tiu'utánxaj, canu niyen tzáahuati'ira'a jín niyen tiu'utánxajta. ³² Mí ajta, seíj pu ayén tineetéxajta ineetzi, neajta inee, ayée nu ramua'aree tíj na'a a'ij ti tí'inexa ineetzi, ayée pu tzáahuati'ira'a jín tí'inexa a'íjna.

³³ 'Mú'een xu seica huata'áiteca'a í Juan jemi. A'íí pu ajta tzáahuati'ira'a jín tejámuaatá'ixaa ineetzi jime'e. ³⁴ Capu hui ayén ruxe'eve'e ti ja'atí ayén tí'inexajta ineetzi.

'Mí neajta, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ne'íjna jime'e í Juan ti ij Dios ayén tejámuaatá'uuni'í. ³⁵ Ayee pu a'atzu tiu'utévai a'íjna í Juan tíj tatzari ti á'ataa, ti ajta nain japua huatátzave'ejye'í. Seajta mú'een, ayée xu a'atzu huataúra'a sej siyen huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e sej ra'ancuré'a a'ij ti a'íín tiu'utaxájtaca'a.

³⁶ 'Ti'ití pu jaítze'e ruxe'eve'e caí a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Juan. A'íjna ti Dios ayén jín tinaa'íjca nej ni niyen ne'íjna jín te'ará'asten í nej neri niyen ne'íjna jín ríci, a'íí pu ajta tí'ivaire'e sej si siyen ráamua'aree ti ayén neja'uta'íteca'a a'íjna í niyá'upua. ³⁷ Ajta a'íín í niyá'upua ti ayén neja'uta'íteca'a, a'íí pu ajta naatéxajtaca'a

ineetzi jime'e. Mú'een xu cáí ja'anáj ráanamujri'i ti tiu'uxájtaca'a. Caxu seajta ja'anáj rují'i jín raaseíj a'ij ti 'een. ³⁸ Caxu seajta ra'ancuré'asin a'ij ti a'ín tiu'utaxájtaca'a a'iné caxu na'ará'astijre'esin ineetzi, Dios ti neja'uta'íteca'a.

³⁹ 'Mú'een xu aujca'aneecan jín tiú'ujmua'ate se'íjna jetze í yu'uxari a'iné ayée pu tejamuá'amitiejte'e sej se'íjna jetze yaú'itiee xá'aju'un a'ij sej ye'í huárini sej si rusén jín ruuri xá'ara'ani. A'ii pu hui a'ín pú'een í yu'uxari ti jetzen té'eyu'usi'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a ineetzi jime'e.

⁴⁰ 'Mí seajta mú'een, caxu á'ujca'ane sej siyen na'ará'astijre'en ineetzi nej ni amuaatá'an sej si rusén jín ruuri xá'ara'ani.

⁴¹ 'Capu ne jetze ruxe'eve'e ti pua'a tevi ayén rí'i tinaatá'an. ⁴² Mí seajta mú'een se'icíé xu tí'imua'atze. Nee nu niyen ramua'aree sej cáí hui raxí'eve'e í Dios í a'amua tzajta'a.

⁴³ 'Ayee nu 'een jín ave'ecáane niyá'upua jetze me'ecan. Mí seajta mú'een, caxu na'ancuré'evi'iti. Aru ti pua'a ja'atí runiúucajtze'en jín mú a'uvé'eme'en, mú'een xu xaa ra'ancuré'evi'iti se'íjna.

⁴⁴ '¿A'iné tí'iri'iri sej tzáahuati'ira'a jín té'antzaahuatze'en tí pua'a siyen rí'i tiu'utaúra'an rujímua'a sena'a, seajta cáí tí'itese'e sej ráahuauni ti Dios rí'i tejamuatá'an? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri. ⁴⁵ Caxu siyen mú'een tí'imua'atze nej tejá'amua'axajtzi'iran í niyá'upua jemi. A'ii pu a'ín pú'een í ti tejá'amua'axajtzi'iran a'íjna í Moisés

teecan, í sej siyen rachú'leve'e ti a'ín a'amua japua niuuni.

⁴⁶ 'Tí pua'a siyen té'atzaahuate'e se'íjna jemi í Moisés, ayée xu seajta ná'antzaahuate'enche'e ineetzi se'íjna jime'e ti a'ín ayén neetzi jime'e ra'utéyu'uxaca'a. ⁴⁷ ¿A'iné sej si caí rá'atzaahuate'e a'ij ti a'ín tira'utéyu'uxaca'a? ¿A'iné tí'iri'iri sej siyen rá'antzaahuate'en a'ij nej inee tejámuaatá'ixaate'esin? Capu xaa ne'u a'ij tí'iri'iri. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

6

Jesús pu tihua'umí a'ímej í mej anxíj vi'ira'a ará'axcaa

(Mt. 14:13-21; Mr. 6:30-44; Lc. 9:10-17)

¹ A'atzu a'ateevi'i, tí'iquí Jesús a'uun u jetze pújme'en antáraa í jaj japua ti ayén téja'arájtehuaa tíjn Galilea. Ayee pu ajta téja'arájtehuaa tíjn Tiberias. ² Jéihua mú teite a'ucíj jamuan a'iné mu'uri raaseíj me'íjna ti huápi'i ruxe'eve'e ti ayén tihua'uhuaa a'ímej í mej tí'icucui'ica'a. ³ Aj pu'i Jesús a'ánna a'ujnéj jirí japua. An pu a'utayéijxi, majta a'íme í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

⁴ Pu'uri vejli'itaca'a a'ájna xicájra'an mej jetzen tí'iyestehua'a me'íjna jime'e ti Dios hua'irájtuaa a'ímej í mej Israel jetze ajtème'ecantaca'a. ⁵ Tí'ij jí Jesús ayén huanéereajraa. Tí'ij i hua'useíj mej e'evé'uju'uca'a í teite. Aj pu'i Jesús a'ín Felipe ayén tiu'uta'íhua'uri'i tíjn:

—¿A'uné teyé'enanán í pan í mej racua'ani a'íme í teite?

⁶ Pu'uri ramua'areereca'a í Jesús a'ij ti rini. Mí ajta, ayée pu 'een jín raata'íhua'uri'i í Felipe ti ij

ayén raasej a'ij ti rini. ⁷ Felipe pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Tí pua'a tiyen tí'tuaave'e a'achú mej ramuá'itijca aráhuaica máxcira'i jime'e, capu a'í na'a ci'ipe tej ti pan huánanan tej ti naíjmi'ica tiu'umín.

⁸⁻⁹ Aj pu'i sej ti jamuan á'uche'ecane'e, a'íjna í Andrés ti juutzeá'ra'an pú'een í Simón, a'í pu ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Yé pu pa'ari'i huatéjvee. Anxívica pu hui pan tícha'íi, ajta hua'apuaca í hua'ité. Mí ajta, capu a'atzu ci'ipe mej mi naími'i tiú'ucua'ani.

¹⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hua'uta'aíjte'en í teite mej a'ujrá'asixí'in.

Ayee pu 'een jín ayén raataxájtaca'a a'iné jeíhua pu huá'ixaata'aca'a a'ujna. Majta a'íime í teteca, a'úu mú a'uráaseajraa. Ayee mú ará'asijme'e a'achú cumu anxíj ví'ira'a méyee majta méyee.

¹¹ Aj pu'i Jesús ra'ancuré'e'í'ipi í pan. Ajta rí'i tiraatateújtzi'ire í Dios jemi. Ajta hua'uré'e'í'ipi í a'ímej í mej a'ucaíjme'ecaa a'achú ti sej raxí'leve'eca'a. Ayee pu che'atá na'a hua'uré'e'í'ipi í hua'ité. ¹² Mat'íj ruxiéehua tiú'ucuaa, ayée pu tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tijín:

—Setá'aj raaré'e'í'ipi'in í ti avé'eturaa. Ché'e caí ti'itíj a'uvá'itzi'in.

¹³ Mat'íj mi raaré'e'í'ipi'i. Ayee mú te'evé'ejiste'axi í sic'ri jetze a'íjna í pan ti avé'eturaa mej tiú'ucuaa.

14 Majta a'íime í teite, matí'ij miyen raaseíj me'íjna í Jesús ti ayén huaríj, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Ayej xaa ne'u ti'ayajna, amí pu hui a'ín pú'een a'íjna ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a, ti ayén yé nu'u uvé'enejsin íiyen chaanaca japua.

15 Ajta a'ín Jesús, ayée pu rú'umua'areereca'a í ru tzajta'a mej miyen raaxí'epi'intare mej a'ire'enejsin mej mi ca'anéri jín tiraa'íjcate'en ti a'ín te'enteároute í rey jime'e. A'íj pu jín, ayén ajtáraa. A'uu pu jirí japua a'ujnéj ruseíj.

Jesús pu antamé japuan í jaj ti ve'ée

(Mt. 14:22-27; Mr. 6:45-52)

16 Tí'ij huaré'eciéenajme'eca, a'úu mú a'ucáane a'utí e'leve'e'ástime í jaj a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. 17 A'uu mú baarcu jetze atéeci. Matí'ij mi antacíj u jetze pújme'en u Capernaúm. Pu'uri huaré'etíca'arijme'e. Ajta a'ín Jesús, capu mé'e já'ahua'aca'a. 18 Ca'anín pu jín huá'eecaca'a. Ajta pu'uri á'ujruurejca'a í jaj. 19 Matí'ij aujú'ucaa a'achú anxíj, o arájsevi kilómetros, matí'ij mi raaseíj ti e'evé'eme'ecaa a'íjna í Jesús. Jaj japua pu huamé'ecaa. Jé'ecan mú tiu'utátziin.

20 Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu a'ín pú'een. Caxu tí'itziine'e.

21 Matí'ij mi miyen huateújca'ane mej mi miyen ra'ateájtuaani í baarcu jetze. Camu a'achú a'ateevi'i me'uun a'utanéj a'ájna a'u mej a'uju'ucaa.

A'í mú nu'u rúuhuaumen me'íjna í Jesús

22 Majta a'íime í teite í mej a'uun u jetze pújme'en e'etiújseij í Jesús jemi, a'í mú a'uun a'uteájturaa.

Yee ruijmua'a yee, ayée pu tihuá'amitiejte'eca'a ti seij na'a e'ecáve'eca'a í baarcu, ajta ti a'ñn Jesús caí a'ñna jetze ateájraa huá'a jamuan í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, sino rujímua'a mu'u antacj. ²³ Matí'ij mi seica me'uun újhuiixi í baarcu a'ájna vejli'i a'u mej tejá'ucuaa í teite tí'ij Jesús rí'i tiraatá'a í Dios. A'uu pu é'eme'ecan í baarcu, chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Tiberias. ²⁴ Matí'ij mi a'ñime teite miyen ráamua'areeri'i ti nu'u caí ajta a'uun á'ucatii u Tiberias a'ñna í Jesús, majta a'ñime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Matí'ij mi me'ñna jetze atéecijxi a'ñna jetze í baarcu ti ti'imu'íi. Seica mú atéecijxi seij jetze, majtáhua'a í seica, seij jetze mú mijta atéeci, mej mi me'uun a'atanén u Capernaúm, mej mi me'uun ráahuauni me'ñna í Jesús.

Jesús pu a'ñn pú'een í pan í mej jín ruuri muá'ara'ani

²⁵ Matí'ij ráateu me'újna u jetze pújme'en a'alaguun jetze, aj mú mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Rabí, ¿a'anajni yé perá'a peyujna?

²⁶ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Caxu se'ñna jín nehuauhuau se'ñna jín sej tiu'uséij a'ij nej huaríj í sej jín a'ij te'utaseíj sino ayée xu 'een jín nehuauhuau se'ñna jime'e sej ráacua se'ñna í pan, seajta sej temua'a naa titéju'uxai. ²⁷ Caxu siyen sena'a tiu'umuári'en sej si se'ñna huamuá'itín í cua'ira ti a'uvaíjtzi sino setá'aj siyen tiu'umuári'en sej si se'ñna huamuá'itín í sej jín huateújvairé'en tíj na'a rusén jime'e. Neajta inee, i nej neajta teáata'a jetze

airánnejte, nee nu ne'íjna amuaatá'asin a'liné a'íjn Dios ti niyá'upua pú'een, a'í pu a'íjna jín tinaa'íjca.

28 Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itájni hui ruxe'eve'e tej tiyen te'íjna jín huárini a'íj ti tí'ijxe'eve'e í Dios?

29 Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Ayee pu tí'ijxe'eve'e í Dios sej siyen ná'antzaahuate'en ineetzi ti Dios neja'uta'íteca'a.

30 Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itájni jín piyen ríci ti huápi'i ruxe'eve'e tej ti tiyen raasej, tej ti te'íjna jín muá'antzaahuate'eni í A'liné pej pi piyen ríci? 31 Tavaújsimua'aci'i mú miyen ráacua me'íjna ti nu'u maná pú'een me'újna a'u ti caí é'eti'itijca'a. Ayee pu té'eyu'usi'i tijín: “A'í pu nu'u hua'utá'a mej me'íjna huácua'ani í cua'ira ti nu'u júte'e é'eme'ecan.”

32 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti caí a'íjn pú'een í Moisés teecan ti ayén hua'utá'a a'íime á'amuaya'upuaci'istemua'a mej ráacua'ani í cua'ira ti júte'e é'eme'ecan. Capu xaa ne'u, sino niyá'upua pu ayén amuaatá'asin sej si huateújvairé'en se'íjna jime'e í cua'ira ti tzáahuati'ira'a jín júte'e é'eme'ecan.

33 'A'liné nee nu a'íjn pú'een í cua'ira ti Dios jemi é'eme'ecan, neetzi pu jemi ajta é'eme'ecan. Nee nu júte'e e'icaanej nej ni hua'utá'an mej ru-uri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e mat'ij mena'a pua'amé yen huachéjme íiyen chaanaca japua.

34 Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, patá'aj piyen taatá'an pe'íjna í cua'ira tíj na'a ti yú auca'ítí a'ame.

³⁵ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijn:

—Nee nu a'ñin pú'een í ti jetzen é'eme'ecan í cua'ira í mej jín huateújvair'en mej mi ruuri muá'ara'ani tǐj na'a rusén jime'e. Ja'atǐ ti na'a ti neetzi jemi ve'eré'enen, capu ja'anáj i'icuatá a'ame. Ajta, ja'atǐ ti na'a ti ayén na'ará'astijre'en ineetzi, capu ajta ja'anáj huata'í'imi, sino Dios pu rusén jín raatá'asin.

³⁶ 'Neajta inee, ayée nu neri tejámuaatá'ixaa sej seri neseij ineetzi. Mǐ seajta mú'een, caxu té'atzaahuat'e. ³⁷ Matǐj mena'a pua'amé í ti Dios naatátuiire'esin, a'ñime mú ve'eré'enejsin ineetzi jemi. Ajta ti pua'a ja'atǐ ayén neetzi jemi ve'eré'enen, canu ja'anáj raaré'iti.

³⁸ 'Canu ne'ǐjna jín mú a'uvé'emej nej ni niyen huárini a'ij nej neseǐj nena'a tí'ijxe'eve'e sino nej ni niyen huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e a'ǐjna ti yen neja'uta'íteca'a. ³⁹ Ajta, ayée pu tí'ijxe'eve'e a'ǐjna ti yen neja'uta'íteca'a ti caí seǐj á'uveti a'ñime í mej ve'eré'ene ineetzi jemi sino nej ni naǐjmi'ica japua huániuuni a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

⁴⁰ 'Jee xaa ne'u, ayée pu tí'ijxe'eve'e í niyá'upua ti ayén tiráaci'iti ti ruurican jín huateáturan tǐj na'a rusén jime'e ja'atǐ ti na'a ti ayén tirá'मितiejte'e ja'atǐ nej pǐrici, ajta ayén tiná'astijre'e ineetzi. Neajta inee, ayée nu ra'ajjǐjsin huá'a tzajta'a í mej meri huácuii a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipúa'ajte.

Muaújniuste a'ñime í mej Israel jetze ajtème'ecan

⁴¹ Majta a'ñime í mej Israel jetze ajtème'ecan, matǐ'ij mi autéjhuii mej runiúuste'e rujñmua'a

me'íjna jime'e ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'íin pú'een í cua'ira ti júte'e e'icaanej. ⁴² Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿Ni caí a'íin pú'een í Jesús ti ajta yaujra'an pú'een a'íjna í José? ¿Ni qui tecaí huá'amuajte í táatajra'an, ajta í náanajra'an? A'iné tijtá ne'u. A'íj pu jín, ¿a'iné tí'iri'iri ti a'íin ayén tí'ixajta ti nu'u júte'e e'icaanej?

⁴³ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Caxu hui siyen ché'e runiúuste'e. ⁴⁴ Capu ri'irí ti ja'atí ayén ve'eré'enen ineetzi jemi ti pua'a caí Dios amuacaí ca'aníjra'a raatá'an ti ij ayén huárini. Neajta nu niyen ra'ajjájsin huá'a tzajta'a í mej meri huácuui a'ájna xicájra'a ti jetzen nain jín te'entipua'ajte.

⁴⁵ 'Ayee mú tira'uyú'uxaca'a a'íime í mej tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan tijín: “Dios pu nu'u ayén tihuá'umua'aten naíjmi'íca.” Ja'atí ti na'a ti ayén ranamua í ru tzajta'a a'íj ti tí'ixa í niyá'upua, ajta ti ayén ráaruuren a'íj ti a'íin tí'ijxe'eve'e, a'íi pu ve'eré'enejsin ineetzi jemi.

⁴⁶ 'Capu ayén huataújmua'a ti ja'atí ari raaseíj a'íjna í niyá'upua sino inee, i nej ne'uun a'uvé'emej a'u ti a'íin é'eseijre'e, nee nu neri raaseíj í niyá'upua.

⁴⁷ 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ja'atí ti na'a ti ayén té'antzaahuate'en a'íj nej tí'ixa, a'íi pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. ⁴⁸ Nee nu ne'ín pú'een í cua'ira ti jetzen airáninei í mej jín ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e.

⁴⁹ 'A'amuahúacixa'astemua'aci'i mú ráacua me'íjna í maná a'ujna já'ahua'a a'u ti caí

é'eti'itijca'a. Majta á'iyen mú huácuui. ⁵⁰ Mí ajta, yé pu seijre'e a'íjna í cua'ira ti júte'e e'icaanej. Tí pua'a ja'atí ráacua'ani a'íjna, capu ja'anáj mi'ini.

⁵¹ 'Nee nu ne'ín pú'een a'íjna í cua'ira ti júte'e e'icaanej, ti jetzen airáninei í mej jín ruuri muá'ara'ani. Tí pua'a ja'atí ayén ráacua'ani a'íjna í cua'ira, a'í pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Ajta, a'íjna í cua'ira, a'ii pu a'ín pú'een í nej ratéhua'ira'a, í nej neajta ratámua'í'ivajta huá'a jetze me'ecan matíj mena'a mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua mej mi ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e. —Aye pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁵² Majta a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan, ca'anín mú jín autéjhuii mej ti'ihua'úrixaate'en. Miyen tíjín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti a'ín ja'atí ayén nu'u ruhuá'ira'a taamín?

⁵³ Aj pu í Jesús, ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Aye nu tejámuaatá'ixaate'esin. Tí pua'a secáí ráacua'ani i nehuá'ira'a, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte, ajta ti pua'a secáí raayé'en i nexuure'e, caxu rusén jín ruuri xá'aju'un. ⁵⁴ A'atí ti na'a ti ayén ráacua'ani i nehuá'ira'a, ajta ayén raayé'en i nexuure'e, a'í pu ayén ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. Neajta nu niyen ra'ajjájsin a'ájna xicájra'an ti jetzen nain jín te'entipué'ajte.

⁵⁵ 'Ayej ti'ayajna xaa ne'u. A'í pu nehuá'ira'a, a'ín pú'een í ti cua'ira jetzen airáninei í mej tzáahuati'ira'a jín ruuri muá'ara'ani í Dios jemi. Ajta a'íjna, a'ii pu xaa ne'u a'ín pú'een í jaj í mej tzáahuati'ira'a jín iraa'yé'en mej mi cáí ché'e ruxiéemiste'e í Dios jemi. ⁵⁶ A'atí ti na'a ti ayén

ráacua'ani i nehuá'ira'a, ajta ti ayén raayé'en i nexuure'e, a'í pu huateáturaasin ineetzi jemi. Neajta nu niyen che'atá nena'a huateáturaasin í jemin.

⁵⁷ A'í pu ayanna neja'uta'íteca'a í niyá'upua ti i'irúuri. Neajta nu ne'íjna jetze aránca'ane nej ni ruuri ná'ara'ani í niyá'upua jemi. Ajta a'ín í ja'atí ti ayén tí'icua'a ineetzi jemi, a'í pu ayén che'atá na'a neetzi jetze arájca'ane ti ij a'ín ruuri á'ara'ani í Dios jemi. ⁵⁸ A'ii pu a'ín pú'een í cua'ira ti júte'e e'icaanej. Tahuáacixa'astemua'aci'í mú miyen ráacua me'íjna í maná. Majta huácuii. Mí ajta, a'ín ti ayén racua'aca a'íjna í cua'ira ti neetzi jetze airáninei, a'í pu ruurican jín huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

⁵⁹ Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tí'ij a'uun tihuá'amua'atejca'a a'u mej e'etiújse'irihua'a a'ujna u Capernaúm.

A'ij mej tiu'umuá'aj a'íme í mej jamuan á'ujjhua'ane'e

⁶⁰ Matí'ij me'íjna huánamuajri'i, ayée mú mu'ití tiu'utaxájtaca'a a'íme í mej jamuan á'ujjhua'ane'e tíjín:

—A'ij pu pua'a taatá'a ti ayén ti'ixa. Jé'ecan pu hui muári'eri tej tiyen yaú'itíee tá'ara'ani.

⁶¹ Ajta a'ín Jesús, ayée pu rú'umua'areereca'a mej miyen runiúuste'ecaa. Aj pu'í ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni a'ij pua'a amuaatá'a nej niyen tejámuaatá'ixaa? ⁶² Ari ti pua'a siyen naaseíj ineetzi, i nej teáata'a jetze airánnejte, nej ni a'uun a'ujnén júte'imua a'u nej amuacái á'ucatii.

⁶³ A'íjna jetze í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu

jetzen airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. Mí ajta, capu a'ijna jín tí'ivaire'e a'ijna ti jetzen airáninei í sej ratéhua'ira'a. Capu a'atzu xaa ne'u. Mí ajta, a'ijna í niuucari í nej niyen tejá'amua'ixaate'e, a'ijna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu ca'aníjra'a naatá'a nej niyen tiu'utaxáj. Ajta, a'í pu jetze airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. ⁶⁴ Mí seajta mú'een, mu'iití xu caí té'atzaahuate'e.

Ayee pu tihua'utá'ixaa a'iné tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, a'í pu rú'umua'areereca'a ja'atí ti pírici ti caí rá'atzaahuate'eca'a, ajta ja'atí ti pú'een ti Jesús jime'e tiu'utátuiire'esin. ⁶⁵ Ajta, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Ayee nu 'een jín tejámuaatá'ixaa ti caí rí'irí ti ja'atí ayén huataújtuiire'en ineetzi jemi ti pua'a caí Dios amuacaí ca'aníjra'a raatá'an ti ayén huárini.
—Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶⁶ A'ajná'imua mu'íi mú miyen titeecáujxiehuataca'a mej mi caí ché'e jamuan á'ujuhua'ane'en. ⁶⁷ Aj pu'i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i a'ímej í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase tíjín:

—Ari mú'een, ¿ni seajta seri ajtácinicu ineetzi jemi?

⁶⁸ Ajta a'íin í Simón, ti ajta i'i Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástar'a, ¿a'atajni máaj jemin té'uju'un? Mú'eetzi pu'u jemi seijre'e í niuucari í tej jín ruuri tá'ara'ani, tíj na'a rusén jime'e. ⁶⁹ Ayee tu hui rá'atzaahuate'e, teajta tiyen ramua'aree pej pe'ín pú'een i pej Dios jemi e'icaanej, ti Dios ajta muaja'utétuaasin í ruri'iríinta'a.

⁷⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—¿Ni qui necaí niyen amua'antíhua'u mú'ejmi mi sej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase? A'iné nijta ne'u. Mí ajta, seǵ tǵ mú'ejmi jetze ajtémecan, tiyaaru'u pu jetzen seijre'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁷¹ A'íjna tǵ nu'u tiyaaru'u jetzen seijre'e, a'íni pu ayén huatamuá'a í Judás. A'íni pu yaujra'an pú'eene'e a'íjna í Simón tǵ ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. Ajta a'íni Judás, huá'a jetze pu ajtémecantaca'a í mej tamuáamuata'a japuan hua'apua ará'ase. A'íni pu a'íni pú'een tǵ avíitzi jín tiu'utátuiire'esin a'íjna jime'e í Jesús.

7

Mat'íj tiu'uyé'este me'íjna jime'e mej avé'inaamua'asin

¹ Tij na'a a'ájna'imua, a'úu pu a'uteájturaa í Jesús a'ujna u Galilea. Capu ché'e a'uun á'uche'ecane'e u Judea a'iné a'íime í mej Israel jetze ajtémecantaca'a í mej a'uun é'echejca'a, ayée mú raxí'eve'eca'a mej raajé'ica. ² Pu'uri ajta vejli'itaca'a a'ájna mat'íj miyen tí'iyestehua'a me'íjna jime'e mej avé'uj'inaamua'asin, í mej Israel jetze ajtémecan. ³ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa í ihuáamu'a'ame'en í Jesús tijín:

—Patá'aj hui piyen huiirájra'ani peyujna pej pe'uun á'ura'ani a'ujna u Judea, mej mi a'íime í mej mú'eetzi jamuan á'ujujhua'an miyen raaseíj a'íj pej rici pe'íjna jime'e tǵ hui huápi'í ruxe'eve'e, í mej jín a'íj te'utaseíj. ⁴ Tǵ pua'a hui ja'atǵ ayén raxí'eve'e mej mi mé jéjre'e miyen ráamu'a'ati, capu

ayén avíitzi jín tí'imuari'e. A'iné ayée pej hui rici pe'íjna jime'e ti huápi'i ruxe'eve'e, naa pu xí'epi'in pej piyen á jéjre'e huatá'aseijrata huá'a jemi, matíj mena'a pua'amé mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. —Ayee mú tiraata'ixaa.

⁵ Majta a'íime í mej ihuáamua'ame'en pú'een'e, camu majta rá'antzaahua me'íjna í Jesús. ⁶ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capúu xi a'ájna teja'uré'ene ti huaxí'epi'in ineetzi jemi nej ni ne'uun a'utanén. Aru mú'ejmi jemi, ja'anáj ti na'a pu ayén í'ixi'epi'in. ⁷ Capu hui a'atzu rí'irí mej amuájcha'íire'e í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Mí majta xaa ineetzi menéjcha'íire'e me'íjna jime'e nej caí niyen a'ij pua'a tihuá'axajta mej miyen a'ij pua'a titetiújcha'íi. ⁸ Setá'aj se'uun a'ujnén a'ánna a'u mej tejé'eyeste. Caxíi nu a'umé'e na'ame inee nej ni ne'uun íjii teja'uvé'emua'ariive'en a'iné capu xi ayén teja'uré'ene ti ari huaxí'epi'in.

⁹ Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i a'uun a'uteájturaa a'ujna u Galilea.

Jesús pu avíitzi jín a'uun a'ujnéj

¹⁰ Mí ajta a'ín, ayée pu huaríj. Matí'ij a'ucíj í ihuáamua'ame'en mej mi me'uun tejá'uyesten, a'íi pu ajta u á'ume. Capu ruseíirata u á'ume, sino avíitzi pu'u jín u á'ume.

A'íi mú rahuauhuau í Jesús a'íime í mej Israéljetze ajtémecan

¹¹ Majta me'ín í mej me'uun tejé'eyestehua'a, a'íi mú rá'ixi'eeri'ireca'a me'íjna í í Jesus. Miyen tí'ixáata tijín:

—¿A'uné a'ij 'een a'íjna í ja'ati?

12 Jéihua mú a'ij pua'a tí'ixajtaca'a a'ijna jime'e í Jesús huá'a tzajta'a í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a. Seica mú miyen tí'ixajtaca'a tijín: “Rí'i pu tí'itevij.” Majta seica miyen tí'ixajtaca'a tijín: “Capu a'atzu. A'íi pu hui huá'acuanamua í teite.”

13 Majta, capu ja'atí ayén á'ujca'anejca'a ti ayén ruseírata tiu'utaxájta a'ijna jime'e í Jesús a'iné mehuá'atzihne'eca'a a'imej í mej ti'itíj jín antiújmua'areereca'a a'ime jemi í mej Israel jetze ajtémel'ecan.

Jesús pu tihua'umuá'ate mat'ij tí'iyestehua'a

14 Mat'ij meri já'ita'a ujú'uncaa í mej tí'iyestehua'a, aj pu'i Jesús a'uun a'uteájrupi teyujta'a. Tí'ij jí a'utéjche ti tihuá'umua'aten í teite.

15 Jé'ecan mú rí'i tira'utasej a'ime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a. Ayee mú tiúj'ixaate'eca'a tijín:

—¿A'iné tí'iri'iri ti a'ín caí ja'anáj ti'ihuaújmu'a'ate, a'íi pu raayí'iti ti ayén tihuá'umua'aten?

16 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu a'ij tirájteu nesej a'ij nej tihuá'amua'aten sino a'íi pu ayén tinaatá'a a'ijna ti yé neja'uta'iteca'a. 17 Tí pua'a hui ja'atí ayén á'ujca'ane ti ayén huárini a'ij ti tí'ijxe'leve'e í Dios, a'íi pu xaa ayén ramua'aréeren ti pua'a Dios ayén naatá'a nej niyen tí'imua'ataca ca'ín nesej nena'a a'ij tirájteu. 18 A'ijna ti ayén tí'ixaxa'a a'ij ti a'ín na'a tirájteu rusej, ayée pu 'een jín ayén rici ti ij rí'i tiu'utaúra'an rusej.

'Mí neajta inee, ayée nu ne'ijna jín tí'imuari'e nej ni niyen rí'i tiraatá'an ne'ijna ti yen

neja'uta'íteca'a. Tí pua'a hui ja'atí ayén á'ujca'ane ti ayén huárini a'ij ti tí'ijxe'eve'e í Dios, a'í pu xaa ayén ramua'aréren ti pua'a Dios ayén tinaatá'a nej niyen tí'imua'ata ca'ín nesej nena'a a'ij tirájteu.

¹⁹ ¿Ni caí a'ín Moisés teecan ayén amuaatátui a'íjna í niuucari í mej jín tí'aijta? Aa ni'ijta ne'u. Mí seajta mú'een, capu ja'atí ti mú'ejmi jetze ajtéme'ecan ayén araúrasten a'ij ti a'ín niuucari tí'ixa. ¿A'iné 'een jime'e siyen tí'ijxe'eve'e sej naajé'ica?

²⁰ Majta a'íme í mej me'uun ajteáxiireca'a, ayée mú titeetaniú tijín:

—Tiyaaru'u pu mú'eetzi tzajta'a seijre'e. ¿A'ataani hui ayén tí'ijxe'eve'e tí'ij muáaje'ica?

²¹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Seij nu'u jín niyen huaríj ti ayén huápi'i ruxe'eve'eca'a. Ajta a'ín amuaatéjteu naíjmi'ica. Jé'ecan xu avé'ejí'istaxi. ²² Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ijri'ire se'íjna jime'e ti Moisés teecan ayén amuaata'aíj sej nu'u ra'antisíjchixi'ín í naviira'an. Jee xaa, capu Moisés teecan jetze huanéj, sino Dios pu ayén raateájtuaa a'ímej jemi í á'amuaya'upuaci'istemua'a. A'íj xu jín siyen ra'antisí'iche í naviira'an í uneeca'i ti teáata'a se'ájna xicájra'an sej jetzen ruse'upi. ²³ Ayee xu 'een jín tí'ijri'ire sej si caí auté'itzen se'íjna jemi í niuucari ti Moisés teecan raateájtuaa. Tí pua'a ayén 'een, ¿a'iné 'een jín si níniu'ucacu ineetzi jemi se'íjna jime'e nej niyen nain jín raarújte se'íj í ja'ati ne'ájna xicájra'a sej jetzen ruse'upi?

²⁴ 'Xaatapuá'ajta sej siyen tihuá'axijte'e a'ij ti tejamuá'amitíejte'e. Mí seajta mú'een, ayée xu

huárini sej si siyen tihua'uxíjite'en a'ij ti tiraavíjite'e tzáahuati'ira'a jíme'e.

Jesús pu jíme'en tí'ixa a'utí'é'eme'ecan

²⁵ Jíme'en pu'u ayén tiraataxájtaca'a, aj mú mi seica miyen autéjhuii mej tí'ihuaúrihua'u. Miyen tíjín:

—¿Ni caí a'ín pú'een í mej miyen jíme'en tí'itese'e mej raajé'ica? ²⁶ Yee pu hui jéjre'e hu-atéjvee tihua'íxaate'e. Mí majta, camu a'ij tí'ijee. ¿Ni qui meri miyen raamuá'a tíjín: “A'ii pu a'ín pú'een í Ciríistu'u”? ²⁷ Mí teajta iteen, teen tu hui ramua'aree a'u ti é'eme'ecan tel'íjna í ja'ati. Mí ajta a'ín í Ciríistu'u, tí'ij a'ín yé uvé'enen, capu ja'atí ramua'aréeren a'u ti é'eme'ecan a'íjna. —Ayee mú tí'ixajtaca'a.

²⁸ Ajta a'ín Jesús, aúche'e pu tihua'amua'atejca'a u teyujta'a. Aj pu'i ayén ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Jee xaa ne'u, ayée pu hui ti'ayajna sej nemua'ate, seajta siyen ramua'aree a'u nej é'eme'ecan. Canu nesej nena'a yé ve'ecáne sino ti yé neja'uta'íteca'a, a'ín pu nain jín ayén tí'ijri'ire. Capu tí'ihua'itzi í jemin. Mí seajta mú'een, caxu ramua'ate a'iné caxu rá'astijre'e. ²⁹ Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate a'iné a'úu nu é'eme'ecan í jemin. A'ín pu hui ajta yen neja'uta'íteca'a.

³⁰ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi miyen tiu'utatése mej raatéevi'i. Mí ajta, capu ja'atí ayén raatéevi'i a'iné capúu xi a'ájna teja'uré'ene, a'ájna ti jetzen huaxí'epi'intari'ihuaca'a ti ayén huámí'ini. ³¹ Majta a'íime í mej jemin e'etiújseij,

mu'ití mú miyen rá'antzaahua. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí'ij yé uvé'enen a'íjna í Ciríistu'u Dios ti ra'antíhua'u, ¿ni qui jaítze'e ayén a'íjna jín rini ti huápi'i ruxe'eve'e caí amíjna mi ja'atí?

A'íme fariseos mú nu'u xantaaru'u huata'áiteca'a mej raatéevi'i me'íjna í Jesús

³² Majta a'íme í fariseos, ayée mú tiú'unamuajri'i a'ímej í teite mej miyen xahuaani'i mú jín tiúj'ixaate'e. Matí'ij mi a'íme í mej tí'ajta u teyujta'a, majta a'íme í fariseos, a'í mú seica huata'áiteca'a a'ímej í mej me'uun tí'icha'í mej mi raatéevi'i.

³³ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu ché'e á'ateeri mú'ejmi jemi a'iné pu'uri vejli'i nej ni ne'uun a'ujnéen ne'íjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. ³⁴ Mú'een xu nehuauni, aru caxu mé'e nejé'eteuni. Ajta, capu ri'íríista a'ame sej se'uun a'ujnéen a'u nej a'ij éene'e na'ame.

³⁵ Majta a'íme í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, ayée mú tiúj'ihua'uraca'a tijín:

—¿A'uquí hui a'umé a'u ti caí ri'írí tej tiyen yé'uteuni? ¿Ni qui a'uun se'j chuéjra'a japua a'umé huá'a jemi í teite í mej a'ucíjxi huá'a tzajta'a a'íme í mej Grecia é'eme'ecan? ¿Ni qui hui ajta ayén tihua'ámua'aten a'ímej í mej Grecia é'eme'ecan?

³⁶ ¿A'iquí huataújmu'a a'íjna í niuucari ti jín tej nu'u rahuauni, teajta nu'u caí rateuni, ti ajta nu'u caí ri'írí tej a'uun á'uju'un a'u ti a'ij éene'e a'ame? —Ayee mú tiújihua'uraca'a.

Jesús pu hua'utá'ineesin mej mi jemin ve'eré'enen

³⁷ Tí'ij ari te'entipua'arijme'eca í mej tí'iyeste, a'ájna xicájra'an ti jaítze'e ruxe'eve'eca'a í mej me'íjna jetze tí'iyestehua'a, aj pu'i Jesús ayén hu-atéechaxi huá'a tzajta'a. Aj pu'i ayén ca'anín jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tí pua'a hui ja'atí ayén ruxiéemiste'e a'íjna jime'e ti caí urarí'ene'e jín huateájturaa í Dios jemi, ché'e a'ín ayén ve'eré'enen ineetzi jemi nej ni niyen ca'aníjra'a tiraatá'an. ³⁸ Ayee pu che'atá na'a raruuren a'íjna í ja'atí ti ayén na'ará'astijre'esin ineetzi a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tijín: “A'íj pu jetzen airáninei í tzajta'an temua'a naa a'íjna í jaj ti jetzen araújca'anen a'íjna í ti jín ruuri a'ame. Ayej seíre'e a'ame tíj jetzen airáami'ie í jaj.” —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ A'íjna í niuucari tijín “jaj”, ayée pu hu-ataújmuua'a tijín: í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti Dios raateájtuaaniiche'e huá'a tzajta'a a'ímej í mej rá'antzaahua. Ayee pu a'íjna jín tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús a'iné capu xi é'e já'ahua'aca'a a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'íjna jime'e ti a'ín Jesús caí xi a'ujnéj u júte'e ti ij Dios ayén án ye'ecájrati í ipuari japua.

Capu xi huá'amitiejte'eca'a í teite ja'atí ti pírici a'íjna í Jesús

⁴⁰ Jíme'en mu'u miyen ráanamujrili ti ayén tiu'utaxájtaca'a, aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a seica í teite tijín:

—Ayej hui xaa ne'u ti'ayajna ti a'ín pú'een ti ayén tí'ixaxa'a í Dios jetze me'ecan, í tej tiyen rachú'eve'e.

⁴¹ Majta seica mú miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—A'ii pu hui a'ín i'i píríci ti i'i Cirístu'u.

Majta seica miyen tiúj'ihua'uraca'a tijín:

—¿A'iné hui tí'irí'iri ti a'ín Cirístu'u ayén a'uun é'eme'ecanta u Galilea? ⁴² ¿Ni caí ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti nu'u a'ín Cirístu'u ayén airaújnejte'esin a'ijna jetze í teitestemua'ame'en í David teecan? Ajta nu'u ti a'uun é'eme'ecanta a'ame a'ujna u Belén, a'u ti a'ín David teecan e'echéjme'e. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴³ A'ij mú jín já'ita'a a'utacáj í teite me'ijna jime'e í Jesús. Seica mú seicié tí'ixajtaca'a. Majta seica seicié. ⁴⁴ Seica mú miyen raxí'eve'eca'a mej miyen raatéevi'i. Mí ajta, capu ja'atí ahuaújca'ane ti rajví'i.

Camu nu'u rá'atzaahuate'eca'a í Jesús a'íime í mej títetaté'eca'a

⁴⁵ Matí'ij mi a'íime í mej tí'icha'íi u teyujta'a, a'úu mú a'uré'ene huá'a jemi í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a, majta í fariseos jemi. Matí'ij miyen tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné 'een jín secaí ye'eráavi'iti?

⁴⁶ Majta a'íime í mej tí'icha'íive, ayée mú tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu hui ja'atí ayén tí'ixaxa'a tíj amín tí'ixaxa'a.

⁴⁷ Ayeé mú tiu'utaniú a'íime í fariseos tijín:

—¿Ni ajta ari ayén amuáacuanamua mú'ejmi?

⁴⁸ ¿Ni caí seíj ti tí'ita'ajte'e ari rá'antzaahua a'ijna, na'ari seíj ti téjmi jetze ajtème'ecan i tej fariseos pú'een? ⁴⁹ Majta í teite í mej me'uun e'etiújseire'eca'a, camu a'atzu yaú'itie a'ij ti té'eyu'usi'i a'ijna jetze í niucari Moisés teecan ti

raateájtuaa. Dios pu ari hua'uxíjite amíime. —Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a a'íime í fariseos.

⁵⁰ Ajta a'íin Nicodemo, a'íjna ti ari í Jesús jemi a'atánejca'a, tíj ajta seíj pú'eeene'e ti huá'a jetze ajtémecan, ayée pu tihua'utá'ixaa tíjín:

⁵¹ —Capu ayén tiraavíjite'e tej tiyen ra'uxíjite'en tí'ij puaíjtzí ráaci'iti. Ayeé pu té'axa í yu'uxari jetze í tej jín tí'ajta ti ayén nu'u ruxe'leve'e tej nu'u tiraa'íhua'u amuacaícan jín te'íjna í ja'atí tej ti ráamua'aree a'ij ti ti'itíj jín rici. ¿Ni caí ayén ti'ayajna?

⁵² Mat'í'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—¿Ni hui mú'ee pe pajta pe'uun é'eme'ecan u Galilea? Aúhhuachi í yu'uxari jetze pej pi piyen ráamua'aree ti caí ja'atí a'uun é'eme'ecan u Galilea ti Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

⁵³ Ayeé mú tiu'utaxájtaca'a. Mat'í'ij mi a'ucíjxi a'u ti seíj é'eche.

8

A'íjna í 'íita'a ti huaújxana'acire

¹ Ajta Jesús pu a'uun á'ume jirí ti a'utacá'a ti ayén téja'arájtehuaa tíjín Aceituunajemi.

² Tapuá'arijme'eca pu a'uun a'ujnéj teyujta'a. Majta mú jeíhua teite ajteáxireca'a í jemin. Aj pu'í a'ujyeíjxi ti i tihua'umua'aten. ³ Majta a'íime í mej jetzen tiú'ujmua'ate í niuucari í mej jín tí'ajta, majta a'íime í fariseos, a'íi mú seíj e'eráavi'iti í 'íita'a. Ayeé mú tiraatéevi'í tí'ij auj ayén rijcaa í 'íita'a ti ruxána'acira'ate'eca'a. Mat'í'ij mi raata'aíj ti a'uun já'ita'a a'utéchaxin mej mi raaseíj í teite.

⁴ Mat'í'ij mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús tíjín:

—Maeestru, ayée mú yeehui tiraatéevi'i amíjna mi 'íita'a tí'ij auj xana'acira'ate'eca'a. ⁵ Ajta a'íin Moisés, ayée pu yeehui titaata'aíj a'íjna jetze í niuucari ti raateájtuaa ti ayén ruxe'eve'e tej nu'u tetej jín raajé'ica. Ari mú'ee, ¿a'iné yeehui pajta ti'ixa?

⁶ Ayee mú me'íjna jín tiraata'íhua'uri'i mej mi me'íjna jín ra'antimuá'itín a'ij ti a'íin ti'tíj jín tihua'utá'ixaa'esin. Ayee mú rahuauca'a me'íjna í mej jín tiraaxájtzi'i.

Ajta a'íin Jesús, a'í pu aicaújtutzi. Aj pu'i a'utéjche ti ruxité jín ra'uyú'uxa á chuaata'a. ⁷ Maúche'e mú tí'ira'íhua'uraca'a. Aj pu'i Jesús ayén huatéechaxi. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a hui seíj mú'een ja'anáj caí a'íjna jín ayén auté'itze í á'amuamua'atziira'a jime'e, ché'e a'íin ja'atí amuacáí raatatú'a í tetej jime'e. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁸ Ajtahua'a pu aicaújtutzi. Ajta ra'uyú'uxaca'a á chuaata'a. ⁹ Majta a'íime, jime'en mu'u miyen ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús, matí'ij mi me'uun tíhuui, seij majta seij, amuacaícan a'íjna ti jaítze'e vásta'a. Ti'ij jí a'í na'a í Jesús a'uun a'uteájturaa jamuan a'íjna í 'íita'a ti a'uun já'ita'a a'utéveeca'a. ¹⁰ Aj pu'i Jesús huatéechaxi. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—'íita'a, ¿a'uné hui a'ij mé'een a'íime? ¿Ni caí mé'e ja'atí ti ayén ti'itíj jín mú'etzi jetze tí'ijpua'ajte'e?

¹¹ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástar'a, capu yeehui ja'atí ayén neetzi jetze ti'itíj jín tí'ijpua'ajte'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Canu neajta inee ti'itíj jín mú'eetzi jetze te'ujpuá'ajte'esin. Patá'aj á'ura'ani. Capej hui ché'e piyen pe'íjna jín te'uté'itzaara'an. —Ayee pu tiraata'ixaa.

Jesús pu hua'atátzavi'i a'íime í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua

¹² Tí'íj ajtahua'a ayén tihua'utá'ixaa í teite í Jesús, ayej tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Nee nu yeehui ne'ín pú'een í tatzari ti jín huáneeri'i huá'a japua najmi'ica í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua. A'atí ti na'a hui ti nee jamuan á'uche'ecane'en, capu ja'anáj ayén tíca'amiste'e á'uche'ecane'e a'ame, sino ayée nu yeehui raateájtuaani í jemin ne'íjna í tatzari í ti jín ruuri á'ara'ani.

¹³ Matí'íj mi a'íime fariseos miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Mú'ee pej piyen asej tité'axajta. A'íj pu yeehui jín caí ti'itíj vaire'e a'íj pej tité'axajta asej.

¹⁴ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tíjín:

—Tí pua'a niyen nesej tí'inxajta, aúche'e pu yeehui tí'ivaire'e nej niyen tí'inxajta nesej a'íjna jime'e nej niyen ramua'aree a'u nej a'arájraa, neajta niyen che'atá nena'a ramua'aree a'uj nej a'umé. Mí seajta mú'een, capu yeehui a'íj tejamuá'amitiejte'e, a'u nej a'arájraa, na'ari a'u nej a'umé. ¹⁵ Ayee xu siyen sena'a huá'axijte'e a'íj sej rujímua'a tirájteuve. Mí neajta inee, canu ja'atí íjii á'axijte'en. ¹⁶ Aru, ti pua'a hui niyen ja'atí á'axijte'e, aúche'e pu ayén tiraavíjte'e nej niyen rici a'iné canu nesej niyen a'íj tirájteu, sino a'í pu ayén naatá'a a'íjna ti yen neja'uta'iteca'a.

17 'Ayee pu yeehui té'eyu'usi'i a'íjna jetze í niucari í sej jín tí'aijta ti ayén nu'u tí'ivaire'e ti pua'a mehuá'apua miyen tí'itíj jín tí'iteújxajtajme'en. 18 Nee nu yeehui ne'ín pú'een sej í nej niyen tí'inxajta nesej. Ajta yeehui í sej ti ayén tineteáxajta, a'íi pu a'ín pú'een í niyá'upua ti íiyen neja'uta'íteca'a.

19 Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'uné yeehui a'ij 'een ti ayá'upua pú'een?

Jesús pu ayén tiu'utaniú tíjín:

—Caxu yeehui nemua'ate ja'atí nej pú'een. Caxu seajta ramua'ate í niyá'upua. Tí pua'a siyen nemua'ajcaa, ayée xu yeehui seajta tí'ijmua'ate í niyá'upua.

20 Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús tí'ij auj tihua'amua'atejca'a a'ujna teyujta'a, a'ájna vejlí'i a'u mej yé'ese'íri í tumin. Mí majta í teite, capu ja'atí ayén tiraatéevi'i a'iné capúu xi a'ájna teja'uré'ene a'íjna xicájra'a jetze ti jetzen Jesús huámi'ini.

“A'u nej a'umé, capu rí'irí sej se'uun á'uju'un”

21 Ajtahua'a pu Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu yeehui ne'uun a'ujnéjsin, seajta mú'een xu nehuauni ineetzi. Ajta, caí Dios tejámuaatá'uuni'ira. Mú'een xu cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi. Capu rí'irí sej se'uun a'ujnén a'u nej a'ujnéjsin inee.

22 Matí'ij mi miyen tí'itiúrihua'uri'i a'íime í mej me'uun tí'aijta teyujta'a tíjín:

—¿A'iné yeehui huataújmua'a a'íjna í niucari ti nu'u caí rí'irí tej te'uun a'ujnén a'u ti nu'u

a'ujnéjsin? ¿Ni qui ayén huataújmu'a ti a'ín huaúje'ica?

²³ Aúche'e pu ayén tihuá'a'ixaate'eca'a tijín:

—Mú'een xu hui yúuci pújme'en é'eme'ecan. Neajta inee, júte'e nu é'eme'ecan. Mú'een xu yeehui huá'a jetze ajtémecan a'ímej í mej yen seijre'e íiyen chaanaca japua. Neajta inee, canu niyen huá'a jetze ajtémecan. ²⁴ Ayee nu hui niyen amuaatá'ixaa ti pua'a caí ayén Dios tejámuaatá'uuni'ira, mú'een xu cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi. Tí pua'a yeehui secaí siyen té'antzaahuat'e'en nej ne'ín pírici a'ij nej ti'ixa, mú'een xu xaa cui'ini se'íjna jime'e sej auteájturaa í Dios jemi.

²⁵ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani yeehui pej pú'een?

Ajta Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een í nej niyen jime'en tejá'amua'ixaate'ecaa tíj na'a jéjcua imuá ti yú e'iré'ene. ²⁶ Jéihua nu neri tí'ixajtami'í mú'ejmi jime'e, neajta niyen ne'íjna jín amua'uxíjte'en. Mí ajta a'ín ti yen neja'uta'íteca'a, a'í pu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a. Neajta nu hui niyen tihuá'ixaate'e a'ímej í mej yen japuan seijre'e íiyen í chaanaca japua a'ij nej niyen tiráanamujri'í ne'íjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

²⁷ Majta a'íme, camu yaú'itíe muá'araa a'ij ti tihuá'a'ixaate'eca'a, ti ayén jime'en raxa ti ya'upuáara'an pú'een. ²⁸ A'íj pu jín, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setí'ij yeehui aj neja'utavén ineetzi i nej teáata'a jetze airáme'ecan, aj xu si ramua'aréeren

ja'atí nej pú'een, seajta xu ramua'aréeren nej caí neseíj nena'a a'ij tirájteu a'ij nej tejámuaatá'ixaa sino ayée nu che'atá nena'a tí'ixaxa'a a'ij ti niyá'upua ayén tinaamuá'ate. ²⁹ A'íjna ti hui yen neja'uta'íteca'a, a'í pu neetzi jemi seijre'e. Capu ayén ruséntacan naatéjtuaa a'iné ayée nu yeehui tí'ij p'ína'a niyen tí'ijr'i'ire a'ij ti tira'aránanajche.

³⁰ Majta a'íime í teite, tí'ij Jesús auj ayén tihua'a'ixaate'eca'a, mu'iití mú miyen rá'antzaahua.

Jíme'en í mej yaújmua'ame'en pú'een í Dios, majta a'íime í mej ravaire'e a'íjna ti a'ij pua'a 'een

³¹ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan í mej majta rá'antzaahua tíjn:

—Tí pua'a hui siyen te'utáviicua'i sej si siyen tira'ará'astijre'en a'ij nej tejá'amua'ixaate'e, aj xu xaa siyen tité'ujujhua'ane'e xá'aju'un ineetzi jamuan. ³² Mú'een xu seajta yeehui ramua'aréeren se'íjna ti nain jín ayén ti'ayajna. A'íj xu jín ruxiéehua á'ujujhua'ane'en xá'aju'un.

³³ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjn:

—Teen tu yeehui Abraham teecan jetze airáne. Catu yeehui ja'anáj seica jemi ca'anéeri jín tiu'utévai. A'íj pu yeehui jín, ¿a'iné auj tí'iri'iri pej piyen tí'ita'ixaate'e tej nu'u taxiéehua á'ujujhua'ane'e tá'ara'ani?

³⁴ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ja'atí ti na'a ti ayén te'uteáturaave'en í Dios jemi, a'í pu ca'anéeri jín tí'imuarí'e a'íjna jemi ti a'ij pua'a 'een. ³⁵ Ajta

a'ín ti ca'anéeri jín tejé'emuari'e a'u mej é'eche í teitestemua'ame'en a'íjna ti tí'ira'aijte'e, a'í pu caí a'uun rusén jín huateáturaasin a'ujna. Majta a'ín ti yaujra'an pú'een, a'úu pu yehui huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e.

³⁶ 'A'íj pu jín, ti pua'a niyen huárini inee, i nej neajta yaujra'an pú'een, nej ni amua'irájtuaani sej si ruxiéehua á'ujuhua'ane'en, ayée xu xaa ne'u ruxiéehua á'ujuhua'ane'e xá'aju'un, tzíte'e.

³⁷ Nee nu hui niyen ramua'aree sej se'íjna jetze airáne se'íjna í Abraham teecan. Mí seajta mú'een, xu'uri siyen á'ujca'ane sej siyen naajé'ica se'íjna jime'e sej caí ché'e ranamuajracu a'ij nej tejá'amua'ixaate'e. ³⁸ Ayee nu ne'íjna jín tejá'amua'ixaate'e a'ij nej yehui neri ne'uun tejá'useij í niyá'upua jemi. Seajta mú'een, ayée xu che'atá sena'a tí'íjri'ire a'ij sej seajta tiráanamujri'i í ruyá'upua.

³⁹ Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tíjín:

—Teen tu yehui rájya'upuaca'a te'íjna í Abraham teecan.

Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a yehui siyen yaújmua'ame'en pú'eene'en a'íjna í Abraham teecan, ayée xu che'atá sena'a r'íi titetiújcha'íi a'ij ti a'ín ajta r'íi tí'itíujcha'íica'a. ⁴⁰ Ayee pu i éene'e, xu'uri siyen tiraaxí'epi'intare sej naajé'ica. Neajta inee, nee nu ne'ín pú'een se'íj ti ayén tejámuaatá'ixaa a'íjna ti ayén ti'ayajna, í nej neajta niyen ráanamujri'i ne'íjna jemi í Dios. Capu yehui ayén tí'íjri'irejca'a a'íjna í Abraham teecan. ⁴¹ Ayee xu siyen a'ij pua'a titetiújcha'íi a'ij ti ajta rici í á'amuyaya'upua.

Mat'íj mi miyen tiu'utaniú tíjín:

—Catu yeehui huanú'ihuaca'a huá'a jetze í mej rusej'tajmee patíj mú'ee. Sej pu'u yeehui a'ín pú'een í tej rájya'upua. A'í pu yeehui a'ín pú'een í Dios.

⁴² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a yeehui a'ín Dios á'amuaya'upua pú'eene'en, mú'een xu nexí'eve'e xá'aju'un a'iné a'úu nu a'uvé'emej í jemin. Canu yeehui nesej nena'a niyen a'uvé'emej sino a'í pu yen neja'uta'íteca'a.

⁴³ ¿A'iné 'een jín secaí nejaú'itie a'ij nej tejá'amua'ixaate'e? Caxu xaa ne'u yaú'itie a'iné secaí ahuaújca'ane sej ra'ancuré'an a'ij nej tí'ixa.

⁴⁴ Mú'een xu yeehui se'ijna jetze ajtémecan í tiyaaru'u. A'ii pu a'ín pú'een í á'amuaya'upua. Seajta mú'een, ayée xu'u sena'a se'ijna jín siyen rá'astijre'e a'ij tí'ijxe'eve'e í á'amuaya'upua. Tíj na'a tí huatasejre í teáata'a tí yú e'iré'ene, a'í pu yeehui tí'itecui'ica. Capu ja'anáj tzáahuati'ira'a jín tiu'utaxájtaca'a. A'í pu yeehui nain jín tí'ihua'itaca. Tíj na'a tí ayén tí'ihua'i, a'í pu jetzen airáninei í tzajta'an a'ijna tí hua'itzi pú'een. Ayej xaa ne'u, a'ii pu a'ín pú'een tí tí'ihua'itaca. Ajta tíj na'a tí hua'itzi pú'een, a'ij pu jetzen airáninei.

⁴⁵ 'Mí neajta inee, ayée nu tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a. A'íj xu jín, caxu yeehui ná'atzaahuate'e.

⁴⁶ ¿Ni sej mú'ejmi jetze tí ajtémecan ayén tí'itíj jín ná'axijte'e a'ijna jime'e nej tí'itíj jín auteájturaa í Dios jemi? A'iné capu rí'irí sej siyen huárini, ayée pu huataújmua'a nej niyen tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Tí pua'a ayén, ¿a'iné yeehui 'een jime'e secaí ná'atzaahuate'e? ⁴⁷ Aye nu tejá'amua'ixaate'e. A'ijna tí Dios jetze ajtémecan

ayén rá'astijre'e a'ij ti ti'ixa í Dios. Seajta mú'een, ayée xu 'een jín caí siyen rá'astijre'e se'ijna jime'e sej caí Dios jetze ajtémecan.

Ciríistu'u pu amuacá huatasejre caí a'ijna í Abraham teecan

⁴⁸ Majta a'ime í mej tí'ajta teyujta'a, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni yehui caí ayén ti'ayajna a'ij tej ti'ixa pej piyen Samaria é'eme'ecan, ajta tiyaaru'u pu mú'etzi tzajta'a seijre'e?

⁴⁹ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu tiyaaru'u neetzi tzajta'a seijre'e sino nee nu rí'i tiratá'aca í niyá'upua. Seajta mú'een, ayée xu méjca'i tinúutache ineetzi. ⁵⁰ Mí neajta inee, canu yehui nesej nena'a niyen rahuauhuau ti ja'atí rí'i tinaatá'an, sino sej pu'u xaa ayén rahuauhuau. A'ii pu yehui a'ín pú'een ti tzáahuati'ira'a jín ayén tiraaxi'epi'intare'en. ⁵¹ Aye nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a ja'atí ayén tirá'astijre'e a'ij nej tí'ixaxa'a, capu yehui ja'anáj raci'iti ti huámi'ini.

⁵² Jíme'en mu'u miyen ráanamujri'i, aj mú mi miyen tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Tu'uri yehui ramua'aree ti ayén ti'ayajna ti tiyaaru'u pu mú'etzi tzajta'a seijre'e. A'ii pu yehui Abraham huamí'i, majta a'ime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a. Mí pajta mú'ee, ayée pepu'u yehui ti'ixa ti ayén nu'u, ti pua'a ja'atí ayén tirá'astijre'e a'ij pej ti'ixa, ti nu'u caí ja'anáj mi'ini.

⁵³ ¿Ni tzaa yehui piyen jaítze'e ve'ecán jín ti'itéjvee caí í tí'itíj ti jín ti'itéveeca'a í tayá'upua í Abraham? A'ii pu yehui xaa huamí'i. Majta

a'ñime í mej Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'ata'a, a'ñi mú majta huácuii. Ari mú'ee, ¿a'íné petí'ixa a'atani pej pírici?

⁵⁴ Ajta a'ñin Jesús, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu yeehui ti'itíj vaire'e ti pua'a niyen neseíj té'antzaahuate'e. A'ii pu a'ñin pú'een ti ayén rí'í tinaatá'aca í niyá'upua, a'íjna í sej jíme'en siyen tí'ixa yee a'ñi pu a'amua Dios pú'een. ⁵⁵ Seajta mú'een, caxu yeehui ramua'ate. Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate. Tí pua'a niyen tejá'amua'ixaate'e yee canu ramua'ate, ayée nu tí'ihua'itaca setíj mú'een. Mí neajta inee, nee nu xaa ramua'ate, neajta niyen rá'astijre'e a'ij ti tí'ixaxa'a. ⁵⁶ Ajta yeehui a'íjna í Abraham ti á'amuaya'upua pú'een, a'ñi pu huataújtemua'ave a'íjna jíme'e ti ayén tirá'amitíejte'eca'a ti ayén raaseíj ja'anáj xicájra'an nej jetzen nain jín antínmua'areere. A'ñi pu xaa raaseíj, ajta a'íjna jín huataújtemua'ave.

⁵⁷ Majta a'ñime í mej Israél jetze ajtème'ecan, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni tzaa yeehui piyen raaseíj pe'íjna í Abraham teecan? Capu a'ij tí'irí'irí, a'íné capej xi piyen hua'apuate japuan tamuáamuata'a nine'ira'a rájcha'íi.

⁵⁸ Ajta ayén tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús tijín:

—Ayee nu tzáahuati'ira'a jín tejá'amua'ixaate'e. Tí'íj caí xi Abraham huaseíjre, nee nu neri sei-jre'eca'a.

⁵⁹ Jíme'en mu'u miyen tiráanamujri'i, aj mú mi tetej titú'utu í mej jín raateátu'asixí'ín. Ajta a'ñin

Jesús huateú'avaataca'a. Aj pu'i a'uun huirájraa a'ujna teyujta'a.

9

Jesús pu raarújte ja'atí ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a

¹ Tí'ij a'uun a'atamé'ecaa, Jesús pu ja'atí huaseíj ti aracúuni'i pu huanú'ihuaca'a. ² Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Maeestru, ¿a'atani yeehui ayén auteájturaa í Dios jemi ti ij a'ín ayén te'aracúuni'i huanú'ihua? ¿Ni qui a'ín auteájturaa ca'ín í vaújsimua'ame'en?

³ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu yeehui ja'atí auteájturaa í Dios jemi. Capu amíjna ja'atí ayén auteájturaa, camu majta í vaújsimua'ame'en. Ayee pu yeehui tiráaruu ti ij ayén huataseíjre'en í jemin a'ij ti Dios tiraayí'iti a'íjna jime'e í rumuári'eri'ire'ara'an. ⁴ Ayee pu ruxe'eve'e tí'ij auj tújca'ari tzajta'a pítí'irici tej tiyen te'íjna jetze tiu'umuári'en Dios ti jín ayén yen neja'uta'íteca'a. Pu'uri yeehui a'ájna teja'uré'enejsin ti huatética'ari. Capu ché'e ri'íríista a'ame a'ájna ti ja'atí ayén tiu'umuári'en. ⁵ Ijii, netí'ij nauj niyen huaca íiyen chaanaca japua, ayée nu tí'ivaire'e huá'a tzajta'a í teite tíj tatzari ti jín huá'a japua huáneeri'i mej mi miyen ti'itíj huaseíj matíj mena'a pua'amé í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁶ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i, a'ín á chuaata'a e'erájtiztee. Ajta, ru'íjci'e jín rajrú'une

í xarij. Aj pu i ra'arápitiijri'i á ji'iseáara'an jetze a'íjna ti arácun. ⁷ Ajta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Aricu yeehui, u pá'ume'en pe'újna a'u ti jé'ejmuaa ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Siloé.

(Ayee pu huataújmu'a a'íjna í niuucari tijín: ti huata'íti'ihuaca'a.)

Aj pu'i u á'ume a'íjna í ja'ati, ajta acáujista'ante. Tí'ij jí mú a'uvé'emej. Pu'uri ayén atáneerica'a. ⁸ Majta a'íime í mej á vejli'i a'uchéejme'ecaa a'u ti é'echejca'a a'íjna í ja'ati, majta a'íime, í mej mejmí'i miyen rasejracaa a'í'ij a'ín auj limojna huauca'a, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—¿Ni caí yeehui a'ín pú'een ti ayén a'uun a'utacái á'aye'i ti ij limojna hua'utáhuavii í teite?

⁹ Seica mú miyen tiu'utaxájtaca'a ti nu'u a'ín pú'een. Majta seica miyen tijín:

—Capu yee a'ín pú'een, sino ayée pu'u na'a seijre'e tij a'íjna.

Ajta a'ín, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Nee nu yeehui ne'ín pú'een.

¹⁰ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné ye'í pete'atáneereca'a?

¹¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'íjna yeehui í mej miyen ratamuá'amua tijín: Jesús, a'í pu xarij huateáru'une, tí'iquí yeehui na'arápitiijri'i yé nej'í'i jetze. Aj pu'i ayén tinaata'aíj nej nu'u ne'uun u á'ume'en ne'újna Siloé, a'u ti jé'ejmuaa nej nu'u ni aránja'usixi'ín. Netí'ij yeehui ni u á'ume, neajta aránja'usixi. Aj nu ni niyen mé úneereca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹² Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'uné a'ij 'é'en a'íjna í ja'ati?

Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Canu yeehui mé'e yé'emua'aree.

A'ñme í mej tí'ajta teyujta'a, a'ñ mú chueere'e, majta camu a'ij tirájteuve a'ij mej ríci

¹³ Matí'ij mi ya'uví'tí me'íjna ti aracúuni'i a'imej jemi í fariseos. ¹⁴ Ajta, ayée pu a'ájna pítí'irijcaa a'ájna xicábra'an jetze mej jetzen ruse'upi tí'ij Jesús ayén raateáru'une í xarij, ajta tiráhuuaa. ¹⁵ A'ij mú jín, a'ñme í fariseos majta miyen tiraata'íhua'uri'i a'ij ti a'ín te'atáneereca'a. Ajta a'ín ja'atí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ñ pu yeehui na'arápítijri'i yé nejí'i jetze. Neajta niyen aránja'usixi. Ajta íjii, nee nu yeehui neri mé únee.

¹⁶ Majta í mej huá'a jetze ajtémecan í fariseos, ayée mú tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Capu yeehui a'uun é'eme'ecan í Dios jemi a'íjna a'iné capu ayén rá'astijre'e a'íjna jime'e í xicaj tej jetzen tase'upi.

Majta seica miyen tíjín:

—¿A'iné yeehui tí'iri'iri ti ja'atí ayén huárini ti huápi'i ruxe'eve'e ti pua'a ayén nu'u te'uteáturaavecaren í Dios jemi?

A'ij pu jín, seica mú seicié tí'ixajtaca'a. Majta í seica, seicié mú majta tí'ixajtaca'a. Camu naími'i ruxí'ej mena'a miyen tí'ixajtaca'a. ¹⁷ Matí'ij miyen majtáhua'a tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—Pajta mú'ee, ¿a'iné yeehui petí'imua'atze ja'atí ti píríci?, a'iné a'ñ pu timuáhuuaa pej pi atáneereca'a.

Ajta a'ín ja'atí ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'ñ pu yeehui Dios jetze me'ecan tí'ixaxa'a.

18 Majta a'ñime í mej a'uun tí'ajta teyujta'a, camu rá'antzaahua ti ayén aracúuni'i huanú'ihuaca'a, ti ari huarúj ti i ari atanee íjii, icu. Mat'íj mi miyen hua'uta'aíjtaca'a mej mi u a'uvé'uju'un í vaújsimua'ame'en. 19 Ayee mú tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni tzaa yeehui a'ñin pú'een á'amuayauj? ¿Ni a'ñin pú'een sej siyen tí'ixa yee aracúuni'i pu huanú'ihuaca'a? ¿A'iné yeehui auj tí'iri'iri ti ari mé úunee?

20 Majta a'ñime í vaújsimua'ame'en, ayée mú tiu'utaniú tíjín:

—Ayee tu xaa ramua'aree ti a'ñin tayauj pírici, teajta yeehui ramua'aree ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a. 21 Mí teajta iteen, catu xaa ne'u ramua'aree a'ij ti 'een jime'e ti ayén ari mé úunee nusu ja'atí ti ayén raarújte. Setá'aj yeehui siyen tiraata'íhua'u a'iné, pu'uri vásta'a. A'ñi pu ajta rusej tiu'utaxájta.

22 Ayee mú 'een jín tiu'utaxájtaca'a í vaújsimua'ame'en a'iné mehuá'atziine'eca'a a'imej í mej a'uun teyujta'a tí'ajta, í mej majta meri miyen tiraaxí'epi'intare mej mi ru'irá'ite me'újna teyujta'a ja'atí ti na'a ti ayén tiu'utaxáj yee Jesús pu nu'u a'ñin pú'een í Cirístu'u ti Dios ra'antíhua'u. 23 A'ij mú jín miyen tiu'utaxájtaca'a í vaújsimua'ame'en yee matá'aj raata'íhua'u me'íjna a'iné a'íjna í hua'ayauj pu'uri vástaca'a.

24 Majtahua'a mú miyen raatajé me'íjna ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a. Ayee mú tiraata'ixaa tíjín:

—Patá'aj piyen pena'a rí'i tiraatá'an í Dios. Pajta caí yeehui piyen rí'i tiraatá'acare'en pe'íjna í ja'ati a'iné a'í pu ateáturaave í Dios jemi.

²⁵ Ajta a'ín, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui ayén ateáturaave í Dios jemi nusu caí, canu xáahuí a'atzu ramua'aree, sino ayée nu xaa ramua'aree nej amuacáí aracúuni'i. Mí neajta íjii, nee nu hui mé úunee.

²⁶ Matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿A'iné ye'í muáaruu? ¿A'iné ye'í timuáahuuaa pej pi yeehui atáneere?

²⁷ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nu'uri amuaatá'ixaa. Seajta mú'een, caxu náanamujri'i. ¿A'iné 'een jime'e siyen raxí'eve'e nej neajtahua'a amuaatá'ixaate'en? Tij seajta mú'een siyen raxí'eve'e sej seajta jamuan á'ujjhua'ane'en.

²⁸ Majta miyen jeíhua mú a'ij pua'a tiraata'ixaa tijín:

—Aa neti'ijta ne'u. Mú'ee pej yeehui pe'íjna jamuan á'uche'ecan, tzíte'e. Teajta iteen, teen tu tiyen rá'astijre'e te'íjna í Moisés teecan. ²⁹ Teen tu yeehui tiyen ramua'aree tí Dios ayén jamuan tiu'uxájtaca'a í Moisés. Ajta, jíme'en a'íjna í ja'ati, catu yeehui a'atzu ramua'aree a'u tí é'eme'ecan.

³⁰ Aj pu'i ayén tiu'utaniú a'íjna í ja'ati tijín:

—¿Ni caí ne'u icu? Mú'een xu caí ramua'aree a'u tí é'eme'ecan. Mí ajta, a'ín ayén naarújte nej ni niyen atáneere. ³¹ Ayee tu yeehui ramua'aree tí Dios caí ayén ranamua ja'atí tí ayén ateáturaave í jemin. Dios pu xaa ayén ranamua a'íjna í ja'ati tí ayén rana'amiche, ajta tí

ayén rá'astijre'e a'ij ti Dios tí'ijxe'leve'e. ³² Capu yeehui ja'anáj ja'atí ayén tiráanamujri'i ti seíj ayén raarújte a'íjna ti aracúuni'i huanú'ihuaca'a ti ij ayén atáneerica'a á'ara'ani. ³³ Tí pua'a hui caí Dios jemi é'eme'ecantacache'e, capu a'ij riníche'en ti naarújte'enche'e ineetzi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁴ Majta a'íime miyen tiraata'ixaa tijín:

—Nain pej jín auteájturaa í Dios jemi mú'ee, tíj na'a pej yeehui piyen huanú'ihuaca'a ti yú e'iré'ene. ¿Ni tzaa mú'ee piyen auté'aca'ane pej piyen titáamua'aten? —Ayee mú tiraata'ixaa.

Majta ru'irá'iteca'a.

Jesús pu nu'u hua'ajté'axi a'ímej í mej teyujta'a tí'ajta

³⁵ Ajta a'íin Jesús, ayej ráamua'areeri'i mej miyen ru'irá'iteca'a. Tí'ij ayén yá'uteu a'íjna í ja'ati, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—¿Ni piyen rá'atzaahuate'e pe'íjna ti teáata'a jetze airaújnejte?

³⁶ Aj pu'i a'íin ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Nevástar'a yeehui, ¿a'atani a'íin p'írici nej ni niyen rá'antzaahuate'en?

³⁷ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Pepu'uri yeehui raaseíj. Jee xaa ne'u ayén ti'ayajna, a'íi pu á jamuan ayén tí'ixa.

³⁸ Ajta a'íin tevi ayej tiraata'ixaa tijín:

—Nevástar'a, nee nu yeehui muá'atzaahuate'e.

Aj pu'i raateánajcheca'a. ³⁹ Ajta a'íin Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee nu yeehui ne'íjna jín a'uvé'emej íiyen chaanaca japua nej ni hua'uxíjte'en naíjmi'ica í

mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, mej mi miyen atanéjne'ere a'íime í mej aracúcu'unijmee, mej mi majta yeehui miyen aracúcu'unijmé'e muá'ara'ani a'íime í mej nu'u miyen atanéjne'e.

⁴⁰ Majta seica í fariseos, a'úu mú vejl'i a'uté'uuca'a. Matí'ij miyen ráanamujri'i a'ij ti tiu'utaxájtaca'a, matí'ij mi miyen tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'ii nu'u ye'í? ¿Ni tzaa yeehui teajta iteen aracúcu'unijmee?

⁴¹ Ayee pu tihua'utá'ixaa tíjín:

—Tí pua'a yeehui siyen aracúcu'unijme'eni ti ij caí tí'tíj a'ij tejamuá'amitiejte'e, capu rí'iríista á'ame'enche'e ti ja'atí tí'tíj jín mú'ejmi jetze te'ujpuá'ajte'en. Mí seajta mú'een, ayée xu yeehui tí'ixa sej nu'u siyen atanéjne'e ti ij nain jín tejamuá'amitiejte'e. A'íj xu jín, seúche'e xu á'aturaave í Dios jemi.

10

A'íjna tí huá'ajye'emua, ajta a'u tí e'iténine'i

¹ 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Tí pua'a ja'atí a'uun a'uteárute cáne'axi tihua'acúraa, tí pua'a caí a'uun a'uteárute a'utí e'iténine'i sino tí pua'a ancuré'ara'ani í tejcuá jetze, a'í pu nahua'ari pú'een, ajta tí tí'itecui'ica.

² 'Mí ajta, a'íjn tí yeehui a'uun a'uteárute a'u tí é'epueerta, a'ii pu a'íjn pú'een tí huá'ajye'emua í cáne'axi. ³ Ajta a'íjn tí tí'icha'í a'u tí é'epueerta, a'í pu tira'antácuune'esin tí'ij a'uun a'uteárute a'íjna tí huá'ajye'emua. Majta a'íime í cáne'axi, a'í mú

yeehui ranamua i niúucare'ara'an. Ajta a'ñn ja'atí ayén huá'ajee a'ij mej ántea'arua seij ajta seij. A'ñ pu ajta hua'irájajpua.

⁴ T'í'ij ari naíjmi'ica huirajáapuan í ruye'emua, a'ñ pu huá'a cujta'a aumé'e a'ame. Majta a'ñme amuacáí mú huajú'un muá'aju'un í jemin a'iné a'ñ mú rá'aste a'ij ti a'ñn tihua'ixaate'e.

⁵ Camu ja'anáj miyen huajú'u muá'aju'u jemin seij í mej caí ramua'ate. Camu xaa ne'u, sino mutaúuruuna í jemin a'iné camu yeehui ramua'ate í niúucare'ara'an a'íjna í ja'atí í mej caí ramua'ate.

⁶ Ayeé pu tihua'utá'ixaa í Jesús a'íjna jime'e í niuucari. Majta a'ñme, camu yaú'itíee muá'araa a'ij ti a'ñn tihua'utá'ixaa.

Jesús pu a'ñn pí'ici í ta'anténine'i a'u mej a'uteárute cúrajta'a

⁷ A'íj pu jín, Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ayeé nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Nee nu yeehui ne'ñn pú'een í ta'anténine'i í mej jetzen uteárute í cáne'axi u cúrajta'a. ⁸ Matíj mena'a mej miyen amuacáí huataseíjre necaí inee, a'ñ mú nahua'ari pú'eene'e, majta mej tí'itecui'ica. Mí ajta, a'ñme í cáne'axi, camu yeehui huá'unamuajri'i a'ij mej tiu'utaxájtaca'a.

⁹ Nee nu yeehui ne'ñn pú'een í ta'anténine'i. A'atí ti na'a ti ayén a'uun a'uteárute a'íjna jime'e ti ná'antzaahuate'en ineetzi, a'ñ pu ruuri huateáturaasin tíj na'a rusén jime'e. A'ñ pu yeehui ruxiéehua huiráaye'icaa a'ame, ajta uteáru'ipiche'e a'ame. Ruxiéehua pu rateuni í ti jín huateújvaire'en.

¹⁰ 'Ajta a'áin nahua'ari, ayée pu'u yeehui 'een jín u a'uvé'emej ti ij tiu'unáhua'an, ti ij ajta titéecui'ini, ti ij ajta najmi'ica antipué'ajte'en. Mí neajta inee, ayée nu yeehui 'een jín mú a'uvé'emej mej mi ruuri muá'ara'ani, ti ij ayén tihuá'aci'iti nain a'ij ti tí'iseijre'e í mej jín huataújtemua'ave tíj na'a rusén jime'e.

Jesús pu ayén tihuá'amua'ate a'ájna jime'e í ti huá'ajye'emua

¹¹ 'Nee nu yeehui ne'ín pú'een i nej x'epi'ín jín seijre'e, i nej neajta niyen huá'ajye'emua í cáne'axi. Neajta nu niyen huámi'ini huá'a jetze me'ecan. ¹² Ajta a'áin í mej raatá'a ti tiu'umuári'en, capu yeehui a'áin pú'een í ti huá'ajye'emua í cáne'axi. A'áj pu jín, ti pua'a raasej ti 'íira'ave e'evé'eme, a'á pu án huajaúuhua'axijsin, ajta huataúruuna. Aj pu'i, a'áin 'íira'ave huá'a tzajta'a a'uun a'uteáruuti, ajta huaja'ucújxi'isín í cáne'axi. ¹³ Ajta a'áin í ja'atí ayén huataúruuna a'iné ayée mu'u raatá'a ti tiu'umuári'en na'a, ajta capu yeehui a'atzu jetzen ruxe'leve'e a'ij ti tihuá'aruuren í cáne'axi, icu.

¹⁴ 'Mí neajta inee, nee nu yeehui ne'ín pú'een i nej r'í'í tí'itevij, i nej neajta huá'ajye'emua í cáne'axi. Nee nu huá'amuaajte ne'ímej í cáne'axi. Majta a'áme í cáne'axi, a'á mú yeehui nemua'ate ineetzi. ¹⁵ Ayee pu che'atá na'a nemua'ate í niyá'upua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a ramua'ate í niyá'upua. Neajta nu huámi'ini huá'a jetze me'ecan í cáne'axi.

¹⁶ 'Nee nu yeehui neajta huá'a cujta'a huaméj seica í cáne'axi í mej caí huá'a jetze ajtémecan

a'ímej í mej íiyu seijre'e cúrajta'a. Ayee pu yeehui ruxe'eve'e nej ni niyen huaja'uvé'ejajpuan. A'íí mú majta ra'ancuré'asin í neniucu. Naíjmi'i mú í cáne'axi, matíj mena'a pua'amé, a'úu mú seíre'e muá'aju'u seíj tzajta'a í cúraa. Ajta, seíj pu'u yeehui huá'a cujta'a a'umé'e a'ame.

¹⁷ 'Ayee pu yeehui 'een jín niyá'upua neetzi xe'eve'e a'iné nee nu huámi'ini nej ni neajtahua'a huatarún. ¹⁸ Capu ja'atí ná'ari'iraj ineetzi sino nexí'evi'ira'a nu jín mi'ini. Nee nu yeehui ne'íjna jín antínmua'aree nej ni niyen ahuánca'ane nej huámi'ini. Neajta ne'íjna jín antínmua'aree nej ni neajtahua'a huatarún. Ayee pu a'íjna jín tinaa'íjca í niyá'upua. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁹ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a í Jesús, aj mú mi já'ita'a a'utacíj a'íime í mej a'uun tí'aijta huá'a teyujta'a í mej Israél jetze ajtéme'ecan. ²⁰ Mu'iiti mú miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Tiyaaru'u pu yeehui tzajta'an seijre'e, ajta rutímua'i. Caxu siyen rá'atzaahuate'e.

²¹ Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—Capu yeehui ri'irí tí ja'atí ayén tí'ixajta tí pua'a ayén tiyaaru'u tzajta'an seijre'e. ¿Ni tzaa tiyaaru'u ayén raayí'iti tí ayén yeehui raarújte'en ja'atí tí ayén arácun? Capu xaa ne'u. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

Jesús pu ayén tihua'ixaate'e ja'atí tí pírici

²² Pu'uri a'atzu á'ateevi'ica tí'íj ari vejli'i pítí'irijcaa matí'íj miyen me'íjna jín tí'iyeste ja'anáj mej miyen tiu'utátui í teyuu. Pu'uri ajta a'ájna pítí'irijcaa tí huáseevi'i á'aye'i. ²³ Ajta a'íin Jesús, a'úu pu á'uche'ecane'e a'ujna teyujta'a, a'u tí te'ejtétaavij tí Salomón rá'ajtaahuaca'a. ²⁴ Majta

miyen ajteáxireca'a í jemin a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a. Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Capej yeehui piyen tá'aviitze'e. Patá'aj piyen tzáahuati'ira'a jín taatá'ixaate'en tí pua'a pe'ín pú'een í Ciríistu'u nusu pecái.

²⁵ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu hui xaa neri amuaatá'ixaa. Seajta mú'een, caxu ná'antzaahua. A'íjna í nej jín niyen rici tí huápi'i ruxe'eve'e, ayée nu yeehui ne'íjna jín niyen rici niucajtze'en í niyá'upua. Ajta, a'í pu a'íjna jín ayén tí'inexa. ²⁶ Mí seajta mú'een, caxu yeehui ná'atzaahuate'e a'iné caxu huá'a jetze ajtémecan í cáne'axi í nej huá'ajye'emua.

²⁷ 'Ajta a'íime í cáne'axi, ayée mú nenamua a'ij nej tihuá'ixaate'e. Nee nu yeehui huá'amujte, majta miyen ná'astijre'e ineetzi. ²⁸ Ayee nu yeehui hua'atá'aca mej miyen ruurican huateáturan tíj na'a rusén jime'e. Camu ja'anáj antipúa'ari; capu yeehui rí'irí tí ja'atí ayén ná'ajajpuani'i. ²⁹ Ajta niyá'upua, í tí ayén naatátui a'ímej í cáne'axi, a'í pu nain jín antiújmua'aree. Capu yeehui ajta rí'irí tí ja'atí ayén rá'ajajpuani'i.

Jesús pu tihuá'ixaate'e a'ímej í mej níniu'ucacu

³⁰ 'Teen tu naíjmi'i, seíj tu tena'a pírici í niyá'upua, neajta inee. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

³¹ Majta a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majtáhua'a mú tetej titú'utu mej mi me'íjna jín raateátu'asixi'ín. ³² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Nee nu neri jeíhua tejamuaataseíjrate a'ij nej ríci tí i'í xí'epí'in. ¿Tí'itájni sí jín pí tínaateátu'asixí'ísin? ¿Ni qui a'íjna jime'e nej raarújte, na'ari tí'itáj jín, ne'u?

³³ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tíjn:

—Catu yeehui te'íjna jín muaateátu'asixí'ísin pej piyen tí'itáj jín ríci tí i'í xí'epí'in, sino ayée tu 'een jín muaateátu'asixí'ísin pej piyen a'ij pua'a tí'ixa í Dios jemi, a'iné mú'ee pepu'u, teví pena'a pírici. Pajta piyen tí'aseíjrate pej nu'u Dios pú'een. —Ayee mú tiraata'ixaa.

³⁴ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—¿Ni cáí ayén té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze tí nu'u Dios ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej a'ímej jemi raateájtuua í runiuuca? Ayen tíjn: “Ayee pu nu'u yeehui ayén tihua'utá'ixaa tí nu'u ayén hua'utamuá'a tíjn: Diosi mej nu'u pú'een.” ³⁵ Dios pu ayén hua'utamuá'a a'íjna jime'e mej nu'u diosi pú'een. Ajta capu yeehui rí'írí tej tiyen ra'uré'uuna te'íjna tí ari té'eyu'usi'í í yu'uxari jetze.

³⁶ 'Tí pua'a Dios ayén hua'utamuá'a, ¿a'iné tej tiyen raatámua'ati te'íjna tí niyá'upua hu-ateúra'ate, ajta yen ya'uta'íteca'a íiyen chaanaca japua? ¿Ni qui tiyen che'atá tena'a raatámua'ati a'ij tí Dios ari hua'utamuá'a í seica? A ní'íjtá ne'u. A'íj pu yeehui jín, ¿a'iné siyen se'íjna jín tí'inexajtzi'í se'íjna jime'e nej niyen tejamuaatá'ixaa yee nee nu ne'ín pú'een í yaujra'an í Dios?

³⁷ 'Setá'aj ná'atzaahuate'e tí pua'a yeehui niyen che'atá nena'a ríjca a'ij tí ajta ríci í niyá'upua, na'ari tí pua'a neca'í nena'a, setá'aj

caí ná'atzaahuat'e. ³⁸ Jee xaa, ti pua'a niyen nena'a rijca a'ij ti ajta a'ín ríci, seajta secaí siyen ahuaújca'anen sej yeehui ná'antzaahuat'en, ayée nu tejámuaatá'ixaate'en setá'aj siyen sena'a té'atzaahuat'e se'íjna jime'e a'ij nej ríci sej si siyen yeehui ráamua'aree, seajta yaú'ítiee xá'ara'aní tej tiyen náimi'i se'ij tena'a píríci, í niyá'upua, neajta inee. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

³⁹ Majtahua'a mú miyen tí'itese'eca'a mej mi raatéevi'i. Mí ajta a'ín, huá'a jetze ajtá'raa.

Jesús pu antá'raa u jetze pújme'en játe'ana jetze í Jordán

⁴⁰ Aj pu'i a'uun antá'raa í Jesús u jetze pújme'en í játe'anara'an jetze a'ujna u Jordán. A'uu pu a'ará'a a'utí amuacá a'ín huámuai'ivijhuaca'a a'íjna í Juan. A'uu pu a'uteájturaa. ⁴¹ Majta mu'iití mú u e'iré'ene í jemin. Ayee mú tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yeehui ja'anáj ayén huaríj a'íjna í Juan tí'itíj mej jín a'ij tira'utaseíj a'íjna jime'e mej rí'i tiraateájtuaani í Dios. Mí ajta, tíj na'a mej miyen tiu'utaxájtaca'a me'íjna jime'e í Jesús, ayée pu yeehui ayén tí'ayajna. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

⁴² Majta mu'iití mú me'uun huataújtuaa í Jesús jemi.

11

Jesús pu tiú'unamuajri'i a'íjna jime'e í Lázaro

¹ Ajta se'ij pu tí'icui'ica'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Lázaro. A'uu pu e'echéjme'e chajta'a ti ayén téja'arájtehuaa tijín Betania. A'uu mú majta e'echéjme'e í juutzeájra'an, a'íjna í María, ajta í Marta í ti i'i cu'utzeá'ara'an. ² Ajta a'íjna í

María, a'ii pu a'ín pú'een ti ra'avé'exiri'iri'i í tavástar'a a'íjna jime'e ti naa teáarí'e. A'í pu ajta ra'anáhuatzi'iri'i í rucipuá jime'e í iicájra'an jetze. Ajta a'ín ihuáare'ara'an tí'icui'icaa, a'íjna í Lázaro. ³ Mat'íj mi me'ín júutzimua'ame'en miyen tiraatániuucajte í Jesús tijín:

—Tavastara'a, a'í pu yehui tí'icui'i a'íjna í pej raxí'leve'e.

⁴ Ajta a'ín Jesús, tí'ij ayén ráamua'areeri'i, ayée pu tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Capu yehui a'íjna jín tijcuí'ineca'a ti i huámí'ini sino mej mi rí'í tiraatá'an í Dios. Ayee pu ajta a'íjna jín Dios ayén rí'í tinaatá'asin ineetzi, í nej yaujra'an pú'een.

Jesús pu jíme'en tí'ixa a'íjna jime'e ti Lázaro huamí'í

⁵ Jesús pu huá'axe'eve'eca'a a'íjna í Marta, ajta í juutzeájra'an, ajta a'íjna í Lázaro. ⁶ Mí ajta a'ín, tí'ij ayén ráamua'areeri'i ti nu'u tí'icui'i a'íjna í Lázaro, aúche'e pu a'uun a'uteájturaa hua'apua xicaj a'u ti a'ij éene'e á'aye'i. ⁷ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e ayén tijín:

—Tiché'e yehui teajtáhua'a te'uun a'atanén u Judea.

⁸ Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Maestru, capu xi yehui a'achú á'atee mej miyen tiu'utése mej muaateátu'asixi'ín tetej jime'e. ¿Ni tzaa pajtáhua'a pe'uun a'atanéjsin?

⁹ Ayee pu tiu'utaniú a'íjna í Jesús tijín:

—¿Ni yehui caí ayén á'atijti'i ti ayén huáneeri'i í xicaj jime'e a'achú cumu tamuáamuata'a hora japuan hua'apua? Capu ja'atí ayén te'ijcá'acatá

a'ame ti pua'a auj néeriste'e á'uche'ecane'en a'iné a'íi pu jín mé úunee a'íjna jime'e ti huáneeri'i íiyen chaanaca japua. ¹⁰ Tí pua'a yeehui a'ín ja'atí ayén tíca'ari tzajta'a á'uche'ecane'en, a'íi pu xaa a'íjcá'acatá a'ame a'iné capu huáneeri'i. A'íj pu jín huatáci'ipe tej te'uun a'atanén.

¹¹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—A'íi pu yeehui huatácu í ta'amiigu a'íjna í Lázaro. A'uu nu a'atanéjsin nej ni ráajisten.

¹² Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa a'íime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e tíjín:

—Tavastara'a, ti pua'a yeehui ayén cutzú, a'íi pu r'íi rujni.

¹³ Ayee pu tihuá'amitiejte'eca'a a'ímej ti Jesús a'íjna jín ayén tí'ixajtaca'a ti ayén Lázaro cujcaa ti ij huaújse'upe'en na'a. Mí ajta, a'íjna í ti Jesús ayén tí'ixajtaca'a, ayée pu huataújmua'a ti ayén huam'íi.

¹⁴ Aj pu'i ayén e'ehauritiéecan jín tihua'utá'ixaa tíjín:

—Pu'uri yeehui huam'íi a'íjna í Lázaro. ¹⁵ Neajta nu niyen huatántemua'ave nej caí ne'uun a'utéveeca'a a'iné a'íi pu tejámuaatéval'iri sej si siyen rá'antzaahuate'en set'íj raaseiiran a'ij nej huárini. Tiché'e yeehui te'uun á'uju'un a'u ti a'ij'é'en. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

¹⁶ Ajta a'ín Tomás í mej majta miyen rata-muá'amua tíjín í mej hua'apua pú'een, a'íi pu ayén tihua'utá'ixaa a'ímej í seica tíjín:

—Tiché'e yeehui teajta te'uun á'uju'un tej ti tiyen jamuan huácu'ini.

Jesús pu ayén tihuaú'ixaa mej nu'u majtáhua'a huatarújsin í mej meri huácuui

17 Tí'ij Jesús a'uun a'ará'a u Betania, ayée pu ráamua'areeri'i tijín pu'uri ayén á'atee a'achú cumu muáacua xicaj mej ra'avá'ana a'íjna í Lázaro. 18 A'uu pu vejli'i p'já'arici a'ujna u Jerusalén a'achú cumu huaíca kilómetros. 19 Mu'ití'í mú a'uun e'iré'ene a'íime í mej Israél jetze ajtéme'ecan a'u mej é'eche a'íjna í Marta, ajta a'íjna í María mej mi miyen hua'utéjpua'ajte'en í mej jín ruxieemijte'e ti a'ín huá'ihuaara'a huamí'i. 20 Tí'ij a'ín Marta ayén ráamua'areeri'i ti nu'u Jesús e'evé'eme'ecaa, aj pu'i u á'ume ti ij ra'antinájche. Ajta a'ín María, a'úu pu a'uteájturaa u chi'ita. 21 Aj pu'i Marta ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástarala, ti pua'a yeehui piyen yé huácatijche'e, capu mi'íníche'e í nejá'a. 22 Mí neajta inee, ayée nu yeehui ramua'aree ti Dios aúche'e ayén muaatá'asin tíj na'a a'ij pej tiraatáhuaviira.

23 Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—A'í pu yeehui ajtahua'a huatarújsin a'íjna í a'ihuáara'a.

24 Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Marta tijín:

—Nee nu yeehui niyen ramua'aree ti ajtahua'a huatarújsin a'ájna xicá'ra'an ti jetzen nain te'entipua'ajte, ti ajta Dios jetzen hua'ajjájpua naíjmi'ica í mej meri huácuii.

25 Ajta a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu yeehui ne'ín p'rici i nej hua'ajjá'apuana ná'aye'i í mej meri huácuii, neajta nu niyen hua'atá'aca mej mi ruuri muá'ara'ani. A'atí ti na'a ti ayén ná'atzaahuate'e ineetzi, ti pua'a a'ín ayén huámí'ini, aúche'e pu ayén ruuri a'ame.

26 Ajta ja'atí ti na'a ti ayén rí'i tí'ití'ijcha'í, ti ajta

ná'atzaahuat'e ineetzi, a'íi pu caí ja'anáj mi'ini. ¿Ni qui piyen té'atzaahuat'e pe'íjna jime'e?

²⁷ Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Marta tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Ayee nu yeehui té'atzaahuat'e pej pe'ín pú'een í Ciríistu'u, pajta pej yaujra'an pú'een í Dios, pej yen chaanaca japua e'icánejsin.

Jesús pu nu'u huaújyeineca'a a'u mej ye'avá'ana me'íjna í Lázaro

²⁸ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i u á'ume u chi'ita. Tí'ij i avíitzi jín ya'utajé í rujuu. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Pu'uri mé e'evé'eme í maestro. A'íi pu yeehui muajé'echu'eve'e a'ujna.

²⁹ Jíme'en pu'u ayén tiú'unamuajri'i a'íjna í María, aj pu'i ca'anacan ájchee, ajta u á'ume í jemin. ³⁰ Ajta a'íin Jesús, capúu xi a'uun a'uteáruteca'a u chajta'a sino a'úu pu'u aúche'e a'utéveeca'a a'utí Marta ye'entinájcheca'a. ³¹ Majta í mej Israel jetze ajtème'ecantaca'a, a'úu mú e'eré'etelecaa u chi'ita jamuan í María mej mi miyen ra'anpuá'ajte'en í mej jín ruxieemijte'eca'a. Matí'ij miyen raasej ti a'íin María ca'anacan ájchee, tí'iquí huirájraa u chi'ita, matí'ij mi me'ín raatavén. Ayee mú tiu'umuá'aj ti nu'u a'uun á'ume a'u mej ye'avá'ana í ihuáare'ara'an ti ij a'uun e'ehuaújyeinixi'in.

³² Tí'ij María a'uun a'ará'a a'utí a'utéveeca'a a'íjna í Jesús, aj pu'i raasej, ajta aitáve a'u ti e'era'íicajme. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a yeehui piyen yé hu-atéveecache'en, capu ayén mi'iníche'e í nejá'a.

³³ Tí'ij i Jesús ayén raasej tì ruyeineca'a. A'íi mú majta ruyeineca'a a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a, í mej majta jamuan huajú'ucaa. A'íj pu jín jeíhua pu utéene í tzajta'an. Ajta jeíhua pu a'ij pua'a raatá'a.

³⁴ Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'uné jetze seye'avá'ana?

Mat'íj mi miyen tiraata'ixaa tíjín:

—Mú a'utá'iyi'i, tavástar'a; patá'aj yeehui ya'utéeseij.

³⁵ Aj pu'i huaújyeineca'a í Jesús. ³⁶ Mat'íj mi miyen tiu'utaxájtaca'a a'íime í mej Israél jetze ajtème'ecantaca'a tíjín:

—Casi'i yeehui, jeíhua pu raxí'eve'eca'a.

³⁷ Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—A'íi pu yeehui seij huarújte tì aracúuni'i. ¿Ni caí ayén tiraayí'itihua'a tì ij ayén raatá'an a'íjna í Lázaro tì caí huámi'ini?

Lázaro pu ajtahua'a huatarúj huá'a tzajta'a í mi'ichite

³⁸ Ajtahua'a pu utéene í tzajta'an í Jesús. Aj pu'i a'uun a'ará'a a'u mej ye'avá'ana, a'u tì é'eteasta'a. Tetej pu a'itémuaaca'a a'ujna a'u tì a'utécun. ³⁹ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—Setá'aj yeehui ra'antá'in mi tetej.

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Marta, tì ju-utzeájra'an pú'een a'íjna tì huamí'i, tíjín:

—Aru tavástar'a, a'ij pu pua'a yeehui teáarí'e, a'iné pu'uri ayén á'atee muáacua xicaj tì a'uun avé'enami'ihuaca'a.

⁴⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—¿Ni caí yeehui niyen timuaatá'ixaa pej piyen raseijran í pej jín rí'i tiraatá'an í Dios ti pua'a piyen ná'antzaahuat'e'en? A'iné ni'ijta' ne'u.

⁴¹ Matí'ij mi miyen ra'antá'ij í tetej. Aj pu'i Jesús júte'e á'ujneereca'a, ajta ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Dios pej neya'upua. Ayeé nu yeehui ne'ijna jín rí'i timuaatá'asin ne'ijna jime'e pej peri náanamujri'i. ⁴² Nee nu yeehui ramua'aree pej piyen ja'anáj ti na'a nenamua. Mí neajta niyen tiu'utaxájtaca'a ne'ijna jime'e mej jeíhua yeré'evee í teite mej mi miyen rá'antzaahuat'e'en pej yeehui yen neja'uta'íteca'a.

⁴³ Tí'ij ayén tiu'utaxájtaca'a a'ijna í Jesús, aj pu'i ca'anín jín raatajé. Ayen tijín:

—Lázaro yeehui, patá'aj huiirájra'ani íye pua'acé.

⁴⁴ Aj pu'i huiirájraa a'ijna í ti huamí'icaa. Aúche'e pu cá'ijcatzi'ihuaca'a í ñcájra'an jetze, ajta í muájca'are'ara'an jetze, a'ijna jime'e í cǎxuri í mej jín hua'acaícata muá'aye'i í mi'ichite. Ajta paa'iu jín aránami'ihuaca'a í néerime'ara'an. Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj yeehui tiracá'ari'i, seajta ra'utáxijta.

A'ñme í mej teyujta'a tí'ivaire'e, maíjchueere, majta mú rajé'icacacu me'ijna í Jesús

(Mt. 26:1-5; Mr. 14:1-2; Lc. 22:1-2)

⁴⁵ Matí'ij miyen raaseíj a'ij ti huaríj í Jesús, mu'iiti mú miyen huataújtuaa í jemin a'ñme í mej Is-raél jetze ajtéme'ecantaca'a, a'ñme í mej majta e'iré'ene mej ramuaare me'ijna í María. ⁴⁶ Mí majta seica, a'ñmej jemi mú á'uju'un í fariseos. Majta mú hua'utá'ixa a'ij ti huaríj a'ijna í Jesús.

⁴⁷ Matí'ij mi a'íime í mej me'uun tí'aijta teyujta'a, majta a'íime í fariseos, ayée mú hua'utajé í jueesi mej mi naími'i tiújseire'en. Ayee mú tiújihua'u tijín:

—¿A'iné yeehui terini? A'iné a'í pu tí'ij pí na'a ayén tí'itíj jín rici ti ayén huápi'i ruxe'eve'e, í mej jín a'ij teja'useíra'a muá'ara'ani í teite. ⁴⁸ Tí pua'a yeehui tiyen raatá'acare'en ti ayén rijca, naími'i mú miyen huataújtuaasin í jemin. Majta a'íime í mej Roma ajtémecan, matí'ij miyen ráamua'aree, aj mú mi yeehui yé uvé'enejsin, mej mi titá'ari'i nain í tej jín títetateí, íiyu teyujta'a, ajta íiyen chuéjra'a japua, íye Israél.

⁴⁹ Aj pu'i seíj ayén tiu'utaxájtaca'a, ti a'ájná'imua a'íjna jín tí'itéveeca'a tí'itíj jime'e ti jaítze'e ve'ée í mej jín tí'ivaire'e u teyujta'a. Ayee pu ántehuaaca'a tijín Caifás. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mú'een xu yeehui caí tí'itíj mua'aree. ⁵⁰ Capu yeehui ayén tejamuá'amitíejte'e ti ayén jaítze'e titaatéva'iri ti seíj na'a ayén huámi'ini huá'a jetze me'ecan í teite caí tej naími'i antipua'are. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

⁵¹ Capu ruseíj na'a a'ij tirájteu a'ij ti tiu'utaxájtaca'a sino a'í pu Dios jetze me'ecan raataxájtaca'a ti Jesús ayén nu'u huá'a jetze me'ecan mi'ini matíj mena'a Israél jetze mej ajtémecan. ⁵² Ajta nu'u, capu a'íime na'a sino a'í pu nu'u ajta huá'a jetze me'ecan huámi'ini í yaújmua'ame'en í Dios í mej nu'u a'ímuá a'ucaíjmee, ti ij a'ín nu'u ajta hua'uré'eseire'en mej mi seíj mena'a teitejra'a pu'éene'e muá'ara'ani. ⁵³ Tíj na'a a'ájná'imua ti ayén tiu'utaxájtaca'a, a'í

mú miyen tiraaxí'epi'intare a'ij mej ye'í huárini mej mi raajé'ica.

⁵⁴ A'ij pu jín, Jesús caí ché'e ruseijrata á'uche'ecane'e huá'a tzajta'a a'ímej í mej Israel jetze ajtéme'ecantaca'a. Tí'ij jí huirájrara a'ujna Judea. Aj pu'i a'uun a'ará'a a'ájna já'ahua'a ti á vejli'i a'utacá'a a'u ti caí é'e tí'itijca'a. Aj pu'i chajta'a a'uteájrapi ti ayén téja'arájtehuuaa tijín Efraín. A'uu pu a'uteájturaa, majta a'íme í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e.

A'í mú rahuauhuaa a'íme í mej tí'ivaire'e teyujta'a me'íjna jime'e méjchueere

⁵⁵ Tí'ijta ari vejli'i p'tí'irijcaa matí'ij a'íme í mej Israel jetze ajtéme'ecantaca'a miyen me'íjna jín tí'iyestehua'a í xicájrara'an ti Dios jetzen ti-hua'utá'uuni'iri'i, mu'iití mú me'uun cur'éeciixi mej mi me'uun a'ujnéen ánti Jerusalén mej mi amuacáí atí'ihuaxi'in a'ij ti ayén tiú'ujxe'eve'e mej mi miyen tiú'uyesten. ⁵⁶ A'í mú maúche'e rahuauca'a. Matí'ij me'uun a'ut'é'uuca'a me'újna teyujta'a, ayée mú tiú'juhua'uraca'a tijín:

—¿A'iné yeehui timuá'amitíejte'e mú'etzi? ¿Ni caí yé uvé'enejsin ti yé tí'irámua'ariive'esin í mej tí'iyesten?

⁵⁷ Majta a'íme í mej me'uun tí'aijta teyujta'a, majta í fariseos, ayée mú tiu'uta'aíjtaca'a ti nu'u ayén huárini ti pua'a ja'atí mé'e yé'emua'areere a'úu ti a'ij 'é'en í Jesús, ti a'ín nu'u ayén ti-hua'utá'ixaate'en mej nu'u mi raatéevi'i.

12

María pu nu'u ra'anáxiri'iri'i #cájra'an jetze í Jesús

(Mt. 26:6-13; Mr. 14:3-9)

¹ Tí'ij auj te'áaturaaca a'achú cumu arájsevi xicaj mej mi miyen me'íjna jín tiú'uyesten í xicájra'an ti Dios tihua'utá'uuni'iri'i, a'úu pu á'ume u Betania a'íjna í Jesús. A'uu pu e'echéjme'e a'íjna í Lázaro ti Jesús ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii.

² Matí'ij mi té'ucua'iraataca'a me'íjna jime'e a'ij ti Jesús huaríj. Matí'ij mi tiraamí. Ajta a'íin Marta, ayée pu tí'ivaire'eca'a ti tihua'ateá'axi'in. Ajta a'íin Lázaro, a'íi pu huatécatii í meesa jetze jamuan a'íjna í Jesús.

³ Aj pu'i María ayén á yejjáj a'achú cumu já'ita'a liitro a'íjna í a'aseiite ti naa teáarí'e, ti ajta huápi'i jeihua tí'ijnajche. Naardu pu raja'ara'a ti rumua'atí. María pu ra'anáxiri'iri'i í #cájra'an jetze í Jesús. Aj pu'i rucipué jín ra'anáhuatzi'iri'i. Ajta temua'a pu naa te'uteáari'eca'a nainjapua u chi'ita a'íjna jime'e í a'aseiite ti naa teáarí'e.

⁴ Mí ajta se'j ti jamuan á'uche'ecane'e, ayée pu ti'ihuaújniuuste tí'ij raase'j. A'ii pu a'íin pú'een a'íjna í Judás, ti ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. A'íi pu ajta á'iyeen avíitzi jín tiu'utátuiire'esin í Jesús. ⁵ Ayee pu tiu'utaxájtaca'a tíjín:

—¿A'iné yeehui 'een jín mecaí ráatuua me'íjna í aceite a'iné ayée pu tí'ijnajche a'achú cumu huaíca ciento í tumin? Aj pu'i yeehui rí'iri'ista á'ame'enche'e mej miyen hua'utá'an í tumin a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Judás.

6 Capu ayén raataxájtaca'a a'íjna jime'e ti jetzen ruxe'eve'eca'a a'ij ti tihuá'aruure a'ímej í mej caí a'ij tí'ijviicua'i, sino ayée pu a'íjna jín ayén tiu'utaxájtaca'a a'iné a'í pu nahua'ari pú'eene'e. A'iné a'í pu racha'íca'a í mej tzajta'an ru'ucá'ave í tumin, a'í pu ajta ruvaire'eca'a a'íjna jime'e í tumin.

7 Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tíjn:

—Capej yeehui rá'itziite'e. Ché'e ayén huárini, a'iné a'í pu ayén raateájtuaa a'íjna í aceite ti ij ayén ra'utámua'aree í xicájra'an jetze mej jetzen na'avá'anajsin. 8 A'í mú yeehui mú'ejmi jemi seíre'e muá'aju'u tíj na'a rusén jime'e a'íime í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. Mí neajta inee, canu niyen rusén jín mú'ejmi jemi seíre'e na'ame. A'í pu jín, x'epi'in huaríj amíjna mi 'íta'a. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

A'íime í mej Israel jetze ajtémecan, ayée mú nu'u méje'icatacu me'íjna í Lázaro

9 Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, mu'iití mú miyen ráamua'areeri'i ti Jesús a'uun a'utéveeca'a. Matí'ij mi me'uun e'iré'ene mej mi raaseíj, majta mej raaseíj me'íjna í Lázaro ti Jesús ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii. 10-11 A'í mú jín miyen tiraaxí'epi'intare a'íime í mej me'uun tí'ajta teyujta'a mej mi majta raajé'ica me'íjna í Lázaro, a'iné mu'íi mú miyen rá'ajaahuate'eca'a í Jesús me'íjna jime'e ti ayén Lázaro huarújte. Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecantaca'a, a'í mú miyen huataújtuaaca'a í Jesús jemi.

Iij pu icu, Jesús pu a'uun a'ujnéj u Jerusalén
(Mt. 21:1-11; Mr. 11:1-11; Lc. 19:28-40)

¹² Yee ruijmua'a yee, a'ñime í mej me'íjna jín ajteáxiireca'a mej mi me'uun tiú'uyesten, ayée mú ráamua'areeri'i ti nu'u a'ñin Jesús e'evé'eme'ecaa a'ujna Jerusalén. ¹³ Mat'íj mi tacíj xámua'ij antíveichixi, majta ya'upí. Mat'íj mi á'uju'un mej mi ye'entinájche. Ayee mú tí'ijijhuaca'a tíjín:

—Temua'a pu tí'ixi'epi'ín. Tiché'e yeehui r'íi tiraatá'an te'íjna ti ye'evé'eme niuucajtze'en í tavástara'a. Tiché'e yeehui r'íi tiraatá'an te'íjna í Rey ti titaata'aíjte'esin itejmi tej Israél jetze ajtéme'ecan. —Ayee mú e'eve'eíjhuajme'e.

¹⁴ Aj pu'i Jesús puuru'u huáteu ti caí xi ja'atí japuan avé'eyeijxi. Aj pu'i japuan avé'eyeijxi ti ij ayén huárini a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze tíjín:

¹⁵ Caxu yeehui tí'tizine'e mi sej se'uun huachéjme u Sión.

Casi'i yeehui mú'een, a'ñi pu mé'e ve'emej í ti tejámuaata'aíjte'esin.

A'ñi pu ajta yeehui avé'eca japuan í puuru'u ti rayauj.

¹⁶ Majta a'ñime í mej Jesús jamuan á'ujjuhua'ane'e, amuacaícan, camu yaú'itíee muá'araa a'ij ti huataújmu'a'a tíj na'a ti ayén té'eyu'usi'ihuaca'a. Mí ajta, tí'ij ari Dios ayén ra'ajjáj í Jesús, ajta ayén nain jín tira'íjca, aj mú mi xaa ra'utámua'areeri'i ti ayén jíme'en té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jíme'e í Jesús. Majta miyen ra'utámua'areeri'i mej miyen ráaruu.

¹⁷ Majta a'ñime í mej mu'íi í mej jamuan á'ujjuhua'ane'e, a'ñi mú majta Jesús jamuan seijre'eca'a tí'ij Jesús ayén tiraatajé a'íjna í Lázaro ti

nu'u ayén huiirájra'ani a'utí e'evé'enami'ihuaca'a. Tí'ij Jesús ayén ra'ajjáj huá'a tzajta'a í mej meri huácuii, a'íí mú á'iyen miyen tiu'utaxájtaca'a a'ij ti huaríj. ¹⁸ Majta a'íime í seica í teite, matí'ij ráamua'areeri'i ti Jesús ayén ti'itíj jín huaríj ti huápi'i ruxe'eve'e, matí'ij mi miyen u á'uju'un mej mi ye'entinájche. ¹⁹ Majta a'íime í fariseos, ayée mú tiúj'ixaate'eca'a tijín:

—Ayej xaa ne'u té'eme; capu ti'itíj a'ij tejamu-atévaire'esin sej siyen raatá'ijmii. Casi'i, matíj mena'a yeehui pua'amé mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, naími'i mú rá'ajaahuate'e.

A'íí mú miyen tí'ijxe'eve'e a'íime í mej Grecia é'eme'ecan mej raasej me'íjna í Jesús

²⁰ Majta seica me'uun a'uté'uuca'a huá'a tzajta'a a'íimej í mej a'uun a'ujnéj mej mi raateánajche í Dios a'ájna matí'ij tí'iyeste. A'uu mú é'eme'ecan a'íime u Grecia. ²¹ A'íí mú e'iré'ene í Felipe jemi, a'íjna ti a'uun é'eme'ecan u Betania, chajta'a ti a'uun a'utacá'a u Galilea. Ayeé mú tirájhuaviiri'i tijín:

—Mú'ee vásta'a, ayée tu yeehui tí'ijxe'eve'e tej tiu'uxáj jamuan í Jesús.

²² Ajta a'íin Felipe, á pu a'uré'ene ti ij ayén tiraata'ixaate'en a'íjna í Andrés. Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa me'íjna í Jesús.

Jíme'en í niuucari ti tí'ita'ajte'e a'ij tejye'í huárini

²³ Jesús pu ayén tiu'utaniú tijín:

—Pu'uri yeehui a'ájna teja'uré'ene ti Dios ayén rí'i tinaatá'an ineetzi, i nej neajta teáata'a jetze airánnejte. ²⁴ Ayeé nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jíme'e ti pua'a caí é'ejveti á

chuaata'a ti ij a'uun huámi'ini a'íjna í játze'ara'an í triigu, ayée pu rusej na'a huateáturaasin a'íjna í játze'ara'an. Na'ari ti pua'a ayén huámi'ini, jeihua pu yehui jetzen a'iránejsin seica í jatzi.

²⁵ 'Ayej che'atá na'a 'een huá'a jime'e í teite. Tí pua'a ayén jaitze'e jetzen ruxe'eve'e ja'atí ti na'a a'íjna ti íiyen tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua caí ayén jetzen ruxe'eve'e ti ra'ará'astijre'en í Dios, a'í pu yehui yá'ujisin í ruxíejniu'uca ti auj rurica'a. Na'ari caí, ti pua'a caí ayén a'atzu jetzen tiú'ujxe'eve'e tíj na'a ti íiyen tí'iseijre'e íiyen chaanaca japua sino ayée pu huataúra'an ti nain á'urieni ti íiyen rájcha'íi, ti ij ayén ra'ará'astijre'en í Dios, ayée pu yehui ruurican jín huataúra'asin tíj na'a rusén jime'e.

²⁶ Tí pua'a ja'atí ayén nevaire'e pu a'ame ineetzi, ayée pu ruxe'eve'e ti a'ín ayén che'atá na'a rijca a'ij nej rici inee. Ajta, a'u ti na'a nej niyen a'utevée na'ame, a'í pu ajta ineetzi jamuan a'utevée a'ame a'íjna ti nevaire'e. Tí pua'a yehui ja'atí ayén nevaire'e, a'í pu í niyá'upua ayén rí'í tiraatá'asin.

²⁷ 'Pu'uri a'ij pua'a ne'ase yú ne tzajta'a. ¿A'iné nena'a nij niyen tiu'utaxájta? ¿Ni qui niyen tiu'utaxájta ne'íjna ti jime'en yee: “Niyá'upua, patá'aj yehui piyen nu'irájtuaani ti ij caí ayén tináaci'íti a'ij ti ari teja'uré'enejsin”? Mí neajta caí, canu. Canu niyen tiu'utaxájta a'iné ayée nu yehui 'een jín yú a'uvé'emej nej niyen yé huácatii íjii.

A'í mú teite miyen ráanamujri'i t'íj Dios tiu'utaxájtaca'a

28 'Mí pej ní'iya'upua, patá'aj tihua'utasejrate'en í nej jín rí'í timuaatá'asin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

Aj pu'i júte'e e'icánamuajre ti ja'atí ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Nu'uri yeehui niyen tihua'utasejrate. Neaj-tahua'a nu niyen tihua'utasejrate'esin.

29 Majta a'íime í teite í mej a'uun ajteáxiireca'a, a'í mú majta ráanamuajri'í. Seica mú miyen raataxájtaca'a mej nu'u huatéeniu. Majta seica miyen tiu'utaxájtaca'a ti sej nu'u ayén jaman tiu'utaxájtaca'a ti júte'e tí'ivaire'e í Dios ti é'eseijre'e.

30 Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu ayén yeehui tiu'utaxájtaca'a a'íjna jime'e ti ca'aníjra'a naatá'an ineetzi sino ti ayén ca'aníjra'a amuaatá'an mú'ejmi.

Jesús pu ayén tihua'ixaa'e a'ij ti tí'imí'ini

31 'Pu'uri yeehui ayén teja'uré'ene a'ájna xicájra'an jetze ti Dios jetzen hua'uxjíte'en matíj mena'a pua'amé yen huachéjme. Pu'uri ajta a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze í nej jetzen raatamuárite'esin ne'íjna ti yen tí'aijta íiyen chaanaca japua. 32 Neajta inee, matí'ij meri aj neja'utavén, aj nu ni niyen naíjmi'ica huatájeevi í teite mej mi curé'eci'ixi'in ineetzi jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

33 Ayee pu 'leen jín ayén tiu'utaxájtaca'a mej mi miyen ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'imí'ini.

34 Matí'ij miyen tiraata'ixaa a'íime í mej me'uun ajteáxiireca'a tijín:

—Ayee tu yeehui tiyen ráanamujri'i te'íjna jetze í niuucari í mej jín tí'ajta ti a'ín Cirístu'u nu'u ayén rusén jín ruuri huateáturaasin. A'íj pu yeehui jín, ¿a'iné tí'iri'iri pej piyen ti'ixa yee ti nu'u ayén ruxe'eve'e mej nu'u á ya'utavén me'íjna ti teáata'a jetze airaújnejte? ¿A'ataani yeehui pírici a'íjna ti nu'u teáata'a jetze airaújnejte?

³⁵ Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Aúche'e pu a'atzu á'ateere mú'ejmi jemi í tatzari ti jín huanéeri'icí a'ame. Setá'aj yeehui siyen á'ujjuhua'ane'en a'ij ti tiraavíjte'e ajta auj mú'ejmi tzajta'a ayén seijre'e í tatzari ti jín huáneeri'i, ti ij yeehui caí a'amua japua rájveti í ti huatíca'a. A'íjna ti yeehui ayén tíca'amiste'e á'uche'ecan, capu ramua'aree a'u ti á'ume. ³⁶ Setá'aj siyen huataújtuaani a'íjna jemi ti jetzen airáninei í tatzari ti jín huáneeri'i sej si siyen se'íjna jetze ajtéme'ecanta a'íjna ti huáneeri'i.

Tí'ij raatapuá'ajtaca'a ti ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i á'uraa a'íjna í Jesús, ajta huateúraataca'a huá'a jemi.

Camu té'atzaahuate'e í teite

³⁷ A'íj pu ari jeíhua tiu'umuáriej huá'a jemi ti'tíj ti ayén huápi'i ruxe'eve'e. Mí majta a'íime, camúu xi jirá'ujca'anejca'a mej miyen huataújtuaani í jemin. ³⁸ Ayej tiu'uríj tí'ij ayén araúrasten a'ij ti tiraataxájtaca'a a'íjna í Isaías teecan ti ajmí'i tí'ixaxa'ata'a í Dios jetze me'ecan, ti ayén tijín:

Nevástara'a, capu ja'atí yeehui ayén rá'antzaahua a'ij tej tihua'utá'ixaa.

Capu yeehui ja'atí ayén yaú'itiée já'araa a'ij ti huataújmua'a

a'íjna ti Dios rumuári'eri'ire'ara'an jín ayén
huaríj.

39-40 A'íj mú jín caí rá'antzaahua a'íjna jime'e, a'ij
ti pua'amecié ayén raataxájtaca'a a'íjna í Isaías
teecan tijín:

A'íi pu nu'u yeehui ayén huá'uruu mej miyen
aracúcu'unijme'eni
mej mi caí atanéjne'ere.

A'íi pu yeehui ayén huá'uruu mej mi
antaújnaamuan í ru tzajta'a
mej mi caí yaú'itiéé muá'ara'ani.

Na'ari ti pua'a pí mena'a, a'íi mú seicié
tiú'umua'atíjche'en,
nej nu'u niyen hua'urújte'enche'e.

41 Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Isaías
teecan a'íjna ti ayén raaseíj í ti Dios jín r'íi
tiraatá'aniche'en. A'íi pu ajta ayén tiraataxájtaca'a
a'íjna jime'e í Jesús.

42 Jee xaa ne'u, mu'iití í mej me'uun tí'ajta
teyujta'a, a'íime mú miyen rá'antzaahua. Mí ma-
jta a'íime, camu raxájtacuca'a huá'a tzajta'a í teite
me'íjna jime'e mej huá'atziine'eca'a í fariseos,
majta mej mi caí seica miyen huiirá'ite me'újna u
teyujta'a. 43 Jaítze'e pu hua'aránajcheca'a mej mi
teite miyen r'íi tihua'utá'an caí í Dios.

A'íi mú runajmi'i í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

44 Aj pu'í Jesús ayén ruseírata tiu'utaxájtaca'a
tijín:

—Tí pua'a yeehui ja'atí ayén ná'antzaahuat'en
ineetzi, capu neetzi na'a á'atzaahuat'e sino ajta
pu rá'atzaahuat'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

⁴⁵ Tí'ij a'íin ayén neseij ineetzi, a'íi pu ajta raseíj a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a.

⁴⁶ 'Ayee nu yeehui 'een jín mú a'uvé'emej íiyen chaanaca japua nej ni niyen huá'uruuren í teite tíj tatzari í ti jín huá'a tzajta'a huáneeri'i mej mi caí ché'e miyen tíca'amiste'en á'ujujhua'ane'en a'íime í mej miyen ná'astijre'e ineetzi. ⁴⁷ Tí pua'a ja'atí nenamua a'ij nej ti'ixa, ajta caí ná'astijre'e, canu yeehui rá'axijte'en inee, a'iné canu ne'íjna jín mú a'uvé'emej nej ni niyen hua'uxíjte'en a'ímej í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua sino nej ni hua'irátuaani.

⁴⁸ 'Jee xaa ne'u, ti'itíj pu yeehui pú'een ti ayén rá'axijte'en a'íjna í ja'ati ti ayén naaré'iti, ti ajta caí rá'astijre'e a'ij nej ti'ixa. A'íjna ne'u yeehui, í nej jín tiu'utaxájtaca'a, ayée pu rá'axijte'en a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen nain te'entipua'ajte.

⁴⁹ 'Ayee pu'u na'a, a'iné canu yeehui neseíj a'ij tirájteu a'ij nej tiu'uxájtaca'a sino a'íin ti niyá'upua pú'een, a'íi pu ayén tinaata'aíj a'ij nej ye'í tiu'utaxáj, ajta í nej jíme'en niyen tiu'utaxájtaca'a.

⁵⁰ Nee nu yeehui niyen ramua'aree ti ayén tinaata'aíj ti ij ayén tejá'amuaci'iti sej siyen ruurican huateáturan tíj na'a rusén jíme'e. A'íj nu jín ayée nu che'atá nena'a ti'ixa a'ij ti a'íin niyá'upua ayén a'íjna jín tinaa'íjca nej ni tiu'utaxáj.

13

Jesús pu hua'anája'usixi í huá'íca jetze a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

¹ Pu'uri tímua'a a'ájna teja'uré'enejsime'e í mej jín ra'utámua'aree ja'anáj ti Dios ayén

tihua'utá'uuni'iri'i. Pu'uri ramua'areereca'a í Jesús ti ari a'ájna teja'uré'ene í xicájra'an jetze ti jetzen á'ura'ani íyén chaanaca japua ti ij a'uun a'ujnén u júte'e, ya'upuáara'an ti é'eseijre'e. Tíj na'a ti yen huataseíjre íyén chaanaca japua, a'íi pu ayén huá'axe'eve'eca'a a'ímej í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ajta íjii, pu'uri ayén hua'utaseíjrataca'a ti nain jín huá'axe'eve'eca'a.

² Mat'íj t'í'icua'acaa í chumua'an, a'íi pu ajta a'uun a'utéveeca'a a'íjna í Judás, ti yaujra'an pú'een í Simón, ti ajta ayén te'entímu'utaca tíjín Iscariotes. Pu'uri a'ín Satanás ca'aníjra'a raatá'aca ti tiu'utátuiire'en í Jesús. ³ Jesús pu ajta ramua'areereca'a ti a'ín ya'upuáara'an ayén nain jín tira'íjca, ti ajta ruyá'upua jemi a'uvé'emej, ajta a'úu pu ajta a'ujnéjsin í jemin.

⁴ Aj pu'i ájchee a'u mej tejé'ecua'aca, ajta hui-iré'uchuiiri'i í rutasi ti ru'iré'evijca'a. Aj pu'i avá'ujj'í'icie cíxuri jime'e í mej jín huá'acá'iimua. ⁵ Tí'ij jí a'uun atéejei í caasu jetze. Aj pu'i a'utéjche ti hua'anája'usixi'in í huá'achepuaatze'en seij ajta seij í mej jamuan á'ujuhua'ane'e. Ajta hua'anáhuatzi'iraxi a'íjna jime'e í cíxuri ti jín avá'ujj'í'ici'eca'a.

Capu rax'í'eve'e a'íjna í Pedro ti Jesús ayén ra'anája'usixi'in

⁶ Aj pu'i a'uun e'iré'ene a'íjna jemi í Simón ti ajta i'i Pedro. Aj pu i a'ín Pedro ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Nevástara'a, ¿ni yeehui pajta piyen na'anája'usixi'isin nechepuá jetze?

⁷ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í Jesús tíjín:

—Capúu xi a'ij timuá'amitiejte'e a'ij nej 'éen jín niyen ríci, sino mejca'ihuáyee pej xaa yeehui yaú'itiée pua'amé.

⁸ Aj pu'i Pedro ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej xaa ne'u, ja'anáj piyen na'anája'usixi'isin í nechepuaatze'e.

Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui necaí niyen mua'anája'usixi'in á'achepuaatze'e, capej ché'e huá'a jetze ajtémecanta pua'amé í mej neetzi jemi seíre'e muá'aju'u.

⁹ Aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro tijín:

—Nevástar'a, ti pua'a yeehui ayén ruxe'eve'e, capej ayée pena'a na'anája'usixi'in í nechepuaatze'e, sino pajta pej piyen na'anája'usixi'in í nemuajca'a jetze, pajta na'avé'ēja'usixi'in í nemu'uutze'e.

¹⁰ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tijín:

—Tí pua'a yeehui ja'atí ari ayén hua'ihuaca'a, ayée pu'u ruxe'eve'e ti ayée na'a ra'anája'usixi'in í chepuaatze'en, a'iné capu ché'e chueemuara'a nain japua ti ratéhua'ira'a. Seajta mú'een, caxu ché'e chueemua, sino seíj pu yeehui xaa ayén chueemuara'a.

¹¹ Ayee pu 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a ti nu'u seíj na'a chueemuara'a, a'iné a'í pu ari ramua'areerca'a ja'atí ti a'ín pú'eene'e ti ayén tiu'utátuiire'esin í jíme'en í Jesús.

Jesús pu tihuá'ixaate'e a'ij ti 'een jíme'e hua'anája'usixi

¹² Tí'ij raatapuá'ajtaca'a ti ayén hua'anája'usixi, ajta pu huiré'ujvijri'i í rutasi. Aj pu'i a'ujyeíjxi

á vejli'i a'utí í meesa a'utéjvee. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni yeehui séjmua'aree a'ij nej 'een jín niyen amuáaruu? Nee nu tejámuaatá'ixaate'esin. ¹³ Ayee xu yeehui mú'een neetamuá'amua yee Maeestru, seajta siyen tijín Tavástar'a. Ayee pu yeehui tiraavíjte'e a'iné nee nu ne'ín pú'een.

¹⁴ 'Ajta íjii, nej á'amuaavastara'a pú'een, neajta a'amua maestro, ayée nu amua'anája'usixi í á'amuachepuaatze'e. Setá'aj yeehui siyen che'atá sena'a anaúja'usixi'in ruchepuáatze'e rujímmua'a. ¹⁵ Ayee nu ámuaatá'itiiri'i sej si siyen huárini a'ij nej neri amuáaruu mú'ejmi.

¹⁶ 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti jaítze'e ruxe'leve'e a'íjna ti tí'ajta caí a'íjna ti ravaire'e. Ajta yeehui, jaítze'e pu ruxe'leve'e a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a caí i nej a'uta'íti'ihuaca'a. ¹⁷ Ajta íjii, setíj seri tí'ijmua'aree se'íjna, Dios pu yeehui rí'í tejámuaatá'asin ti pua'a siyen che'atá sena'a huárini.

¹⁸ 'Canu nájmi'ica mú'ejmi jime'e niyen ti'ixa. Nee nu ramua'aree a'ij mej e'en í nej hua'avé'ehuu. Neajta nu niyen ra'avé'ehuu ti ij araúrasten a'ij ti té'eyu'usil'i í yu'uxari jetze ti ayén tijín: “A'í pu nu'u yeehui í nej raatá'inee ti tiú'ucua'ani ineetzi jamuan, a'í pu nu'u yeehui a'utéjche ti nájcha'íire'e á'ara'ani.”

¹⁹ 'Ayee nu amuacaí niyen tejá'amua'ixaate'e íjii tí'ij caí xi ayén tiú'urini sej si siyen té'antzaahuatelen nej ne'ín pú'een a'ij nej neri tejámuaatá'ixaa, sej si seuj té'atzaahuatete'e a'ájna ti ayén tí'ineruuren.

20 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, ti pua'a yeehui ja'atí ayén ra'ancuré'evi'itín a'íjna nej raata'íteca'a, a'í pu ajta na'ancuré'evi'iti ineetzi. Ajta ja'atí ti na'a ti ayén na'ancuré'evi'iti ineetzi, ayée pu che'atá na'a ra'ancuré'evi'iti a'íjna ti yen neja'uta'íteca'a. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

I ti jín ra'antipúa'ajte í Jesús ti huá'a jamuan tiú'ucuaa

(Mt. 26:20-25; Mr. 14:17-21; Lc. 22:21-23)

21 Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, jeihua pu a'ij pua'a raatá'a í tzajta'an í Jesús. Aj pu'i ayén e'ehauritiécan jín tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ayee nu yeehui tzáahuati'ira'a jín niyen tejá'amua'ixaate'e, seij ti mú'ejmi jetze ajtéme'ecan ayén tiu'utátuiire'esin ineetzi.

22 Majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, mua'araújsejrxaxi seij ajta seij. Camu a'ij tirájteuve'e a'ij ti huataújmu'a a'íjna ti Jesús ayén tiraataxájtaca'a. 23 Ajta seij ti a'ímej jetze ajtéme'ecan, a'í pu aicaújtutzi í Jesús jemi. A'ii pu a'ín pú'een Jesús ti raxí'eve'eca'a. 24 Ajta a'ín Simón, ti ajta i'i Pedro, a'í pu rumuájca'a jín raatajé a'íjna ti Jesús raxí'eve'eca'a. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj yeehui raata'íhua'u ja'atí ti pú'een ti jíme'en raataxájtaca'a.

25 Ajtahua'a pu ayén aicaújtutzi í Jesús jemi. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Nevástara'a, ¿a'atani a'ín pú'een?

26 Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í Jesús tijín:

—Tí pua'a yeehui neri ra'ateáaru'unen i tuxa'a jetze í pan, aj nu ni raata'í'ite'esin ne'íjna í ja'ati ti a'ín pú'een.

Aj pu'i Jesús ayén ra'ateáaru'unej í pan í tuxa'a jetze. Aj pu'i a'íjna huata'í'ite í Judás, ti yaujra'an pú'een í Simón, ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes. ²⁷ Jíme'en pu'u ayén ra'ancuré'i í pan a'íjna í Judás, aj pu'i Satanás ayén huataseíre í tzajta'an. Ajta a'ín Jesús, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj yeehui ca'anacan piyen huárini a'ij pej peri tiu'umuá'aj.

²⁸ Majta í seica, camu a'atzu yaú'itiée muá'araa a'ij ti 'een jín ayén tiraata'ixaa. ²⁹ Seica mú miyen tiraamuá'a ti Jesús ayén tiraata'ixaa ti ti'itíj huánanan í mej jín tiú'uyesten na'ari ti'itíj ti hua'utapuaíjve'en í mej caí a'ij tí'ijviicua'i. ³⁰ Jíme'en pu'u ayén ra'ancuré'i í pan, aj pu'i huirájraa a'íjna í Judás. Ajta pu'uri huatáca'aca.

Í niuucari ti jaítze'e ruxe'eve'e tej nu'u huátaxe'eve'en seij teajta seij

³¹ Tí'ij huirájraa a'íjna í Judás, aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Pu'uri yeehui Dios ayén rí'i tinaatá'a i nej neajta teáata'a jetze airánnejte. Neajta inee, ayée nu neri ne'íjna jín rí'i tiraatá'a í Dios ne'íjna jíme'e a'ij nej huaríj. ³² Tí pua'a yeehui niyen rí'i tiraatá'an í Dios ne'íjna jíme'e nej niyen huámi'ini, Dios pu ajta, ruseíj ayén rí'i tinaatá'asin a'íjna jíme'e ti ayén na'ajjásin. Ajta a'í pu ca'anacan rí'i tinaatá'asin.

³³ 'Niyaujmua'a, a'atzu nu'u niyen yé á'ateeri mú'ejmi jemi. Mú'een xu nehuauni. Mí neajta inee, ayée nu che'atá nena'a tejá'amua'ixaate'e

a'ij nej neri tihua'utá'ixaa a'ímej í mej Israel jetze ajtém'e'ecan. Capu xaa ne'u ri'irí sej yeehui a'uun a'ujné'n a'u nej a'ujné'sin.

³⁴ 'Neajta nu niyen jéjcuacan jín tejá'amua'íjcate'en sej siyen huaújxe'eve'en. Ayee pu ruxe'eve'e sej siyen che'atá sena'a huaújxe'eve'en a'ij nej neri tejámuaaxí'eve mú'ejmi. ³⁵ Tí pua'a yeehui siyen huaújxe'eve'en, aj mú mi náimi'i miyen ramua'aréren sej siyen ná'astijre'e.

Jesús pu tihua'ixaate'e ti nu'u Pedro tiu'utéhua'ita í jemin

(Mt. 26:31-35; Mr. 14:27-31; Lc. 22:31-34)

³⁶ Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Simón ti ajta i'í Pedro tíjín:

—Tavastara'a, ¿a'uné yeehui pá'ume'e pua'amé?

Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Capúu xi yeehui ri'irí pej pe'uun á'ume'en neetzi cujta'a a'u nej á'ume sino méjca'i huáyee xaa pej piyen pe'uun nej cujta'a pá'ume'e pua'amé.

³⁷ Aj pu'i Pedro ayén tiraata'ixaa tíjín:

—¿A'iné 'een jín caí ri'irí íjii nej yeehui ne'uun á'ume'en á'a cujta'a mú'etzi? Nee nu yeehui á'anca'ane nej huámi'ini á jetze me'ecan.

³⁸ Aj pu'i Jesús ayén tiu'utaniú tíjín:

—¿Ni tzaa yeehui piyen ahuá'aca'ane pej nu'u piyen huámi'ini neetzi jetze me'ecan? Ayee nu yeehui tzáahuati'ira'a jín tí'imua'ixaate'e a'ij pej pi rini. Tí'ij caí xi huajíjhuan í gallo, huaíca pej piyen tína'avé'avaata pej nu'u caí nemua'ate.

14

Jesús pu rí'i huá'aruure a'ñme í mej jamuan á'ujuhua'ane'e

¹ 'Caxu a'ij tité'ujmuajca. Seuche'e xu yeehui rá'atzaahuate'e í Dios, seúche'e xu seajta ná'atzaahuate'e ineetzi. ² Jéihua pu chí'i a'uun tejé'eseijre'e a'u ti niyá'upua huatéechi'i í júte'e. Tí pua'a caí ayén ti'ayájnache'e, nee nu yeehui seicié tejámuaata'ixáate'enche'e. A'uu nu a'umé'e na'ame nej ni ne'uun rí'i tejá'uruuren a'u sej se'uun a'uté'e xá'aju'un. ³ Ajta, ti pua'a niyen ne'uun á'ura'ani nej ni niyen rí'i tejá'uruuren a'u sej a'uté'e xá'aju'un, aj nu ni yen ve'ecánejsin neajtahua'a nej ni niyen amuá'anvi'itín sej si sea-jta se'uun a'uté'e xá'ara'ani a'u nej neajta a'ucaí na'ame. ⁴ Seajta mú'een, xu'uri yeehui huamuájte í juye jetze ti a'uun a'uré'enine'i a'u nej a'umé'e na'ame. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

⁵ Aj pu'i Tomás ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, catu yeehui ramua'aree a'u pej a'umé'e pua'amé. A'íj tu jín catu a'atzu huamuájte í juye jetze ti a'uun a'uré'enine'i.

⁶ Tí'ij jí Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een í ti amuá'avi'itín a'íjna jetze í juye, nee nu neajta ne'ín pú'een í ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a, neajta nu yeehui ne'ín pú'een í ti jetzen airáninei í sej jín ruuri xá'ara'ani. A'atí ti na'a ti ayén huataújtuaani í Dios jemi, ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti a'ín amuacaícan huataújtuaani ineetzi jemi. ⁷ Tí pua'a rí'i setináamua'ati, ayée xu seajta tí'iramua'ati se'íjna í niyá'upua. Tíj na'a ti

yú auca'ití a'ame, mú'een xu xaa ramua'ate, seajta seri raasej.

A'í mu'u naími'i í ya'upuáara'an, ajta í yaujra'an

⁸ Aj pu'i a'ín Felipe ayén tiraata'ixaa tijn:

—Tavastara'a, patá'aj yeehui taatasejrate'en pe'ijna í ayá'upua. A'ij tu'u xe'eve'e iteen.

⁹ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijn:

—Nu'uri xaa yeehui á'atee nej mú'ejmi jemi huaca. ¿Ni tzaa pecaí xi nemua'ate, mú'ee Felipe? Ayee nu tí'imua'ixaate'e. Ja'atí ti na'a ti ayén naasej ineetzi, a'í pu ajta ari raasej í niyá'upua. ¿A'iné 'een jín piyen tinaatá'ixaa yee nej nu'u amuaataséjrate'en í niyá'upua?

¹⁰ ¿Ni tzaa pecaí piyen té'atzaahuate'e ti a'ín niyá'upua ne jemi seijre'e, neajta nu yeehui che'atá nena'a niyá'upua jemi seijre'e? Canu nesej a'ij tirájteu a'ij nej tí'imua'ixaate'e, sino a'ín niyá'upua ti ayén nej jemi seijre'e, a'í pu rumuári'eri'ire'ara'an jín ayén rici. ¹¹ Patá'aj piyen ná'antzaahuate'en ti pua'a yeehui niyen timuaatá'ixaate'en yee niyá'upua pu nu'u ne jemi seijre'e, neajta nu jemin seijre'e í niyá'upua jemi. Na'ari caí, patá'aj pe'ijna jín pena'a té'antzaahuate'en a'ij nej yeehui huaríj ti huápi'i ruxe'eve'e.

¹² 'Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. A'atí ti na'a ti ayén ná'astijre'e ineetzi, ayée pu che'atá na'a huárini a'ij nej rijcaa inee. Jee xaa ne'u, a'í pu yeehui ayén huárini ti jaítze'e ruxe'eve'e caí í nej jín niyen rijcaa. Ayee pu 'een jín rini a'ijna jime'e nej ne'uun a'um'éle na'ame í niyá'upua jemi. ¹³ Neajta niyen huárini a'ij sej

siyen tiraatáhuaviira neetzi jetze me'ecan, nej ni rí'i tiraatá'an í niyá'upua.

14 'Ti'itíj ti na'a sej yeehui siyen tiraatáhuaviira neetzi jetze me'ecan, ayée nu xaa rini.

Jesús pu ayén te'ataújratziire ti a'ín xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ayén nu'u huateáturaasin huá'a jemi

15 'Tí pua'a yeehui siyen nexí'eve'e ineetzi, ayée xu se'íjna ará'astijre'en í nej jín tejámuaata'aíjtesin. 16 Neajta nu niyen tiraatáhuaviira í niyá'upua jemi ti i a'ín yen amuaja'uta'íti'i seíj ti a'amua japua huániiuuni, ti i a'ín mú'ejmi jemi huateáturan tíj na'a rusén jime'e.

17 'A'ii pu a'ín pú'een í xiéjniu'ucari ti jetzen airáninei tíj na'a ti ayén ti'ayajna. Capu rí'írí mej miyen ra'ancuré'an a'íime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua, a'iné capu a'ij huá'amitiejte'e a'ij ti rici a'íjna í xiéjniu'ucari. Camu yeehui majta ramua'ate. Mí seajta mú'een, ayée xu 'een jín ramua'ate a'iné a'íi pu a'amua jemi seijre'e, ajta pu mú'ejmi jemi huateáturaasin.

Jesús pu ajtahua'a tihuá'ixaate'e ti nu'u m'íni

18 'Canu yeehui ruséntacan amuaateátuaasin, ti caí ja'atí ayén á'amuavaire'e sino nee nu neajtahua'a mú'ejmi jemi uvé'enejsin. 19 Capu ché'e á'ateere mej yeehui caí ché'e yé neseijran a'íime í mej yen japuan huachéjme í chaanaca japua. Mí seajta mú'een, mú'een xu xaa neseijran. Nee nu huatarújsin nej ni neajtahua'a ruuri ná'ara'ani, a'íj xu jín seajtáhua'a ruuri xá'aju'un. 20 A'ájna xicájra'an jetze nej jetzen huatarújsin, aj xu si siyen

ramua'aréeren nej niyen jemin seijre'e í niyá'upua jemi, ajta yeehui a'ín, a'í pu ajta neetzi jemi seijre'e.

²¹ 'Ja'atí ti na'a ti ayén ra'ancuré'a a'ij nej tiu'uta'ájtaca'a, ti ajta ayén nain ra'ará'astijre'en, a'í pu a'ín pú'een ti xaa nexí'eve'e. Niyá'upua pu yeehui ajta raxí'eve'e a'ame a'íjna ti ayén nexí'eve'e. Neajta inee, nee nu raxí'eve'e na'ame, neajta jemin huataseijre'esin. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

²² Aj pu'i seij tiu'utaxájtaca'a ti ayén ántehuaaca'a tijín Judás. Capu a'íjna í Judás ti ayén te'entímu'utaca tijín Iscariotes, sino seij. Ayee pu tiraata'ixaa tijín:

—Tavastara'a, ¿a'iné auj tí'iri'iri pej pi piyen pena'a téjmi jemi huataseijre'esin, pajta caí a'ímej jemi í mej yen huachéjme í chaanaca japua?

²³ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a ja'atí ayén tí'inexe'eve'e, a'í pu ayén ra'ará'astejsin a'ij nej tí'imua'ata. Niyá'upua pu ajta raxí'eve'e a'ame. Teen tu hui teajta huataseijre'esin í jemin. Teajta tiyen huateáturaasin í jemin. ²⁴ Ajta a'ín ti caí ayén tí'inexe'eve'e, a'í pu ajta caí ra'ará'astejsin a'ij nej tí'imua'ata. Canu hui nesej a'ij tirájteu a'ij nej tejá'amua'ixaate'e sino a'íjna í niuucari, a'ij pu jetze airáninei a'íjna í niyá'upua ti yen neja'uta'íteca'a.

²⁵ 'Ayee nu tejámuaatá'ixaa íjii nej nauj a'amua jemi yen huaca. ²⁶ Ajta a'ín ti yeehui a'amua japua huániuuni, a'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, í ti ayén tiraavíjte'e sej si raná'amiche'en, a'í pu í niyá'upua ayén ya'uta'ítí neetzi jetze me'ecan, ti i

a'ñin nain jín tejamuáamua'aten. A'ñi pu yeehui ajta ayén amuaatá'asin sej si siyen ra'utámua'aree nain jín a'ij nej tejámuaatá'ixaa.

Jesús pu ti'itíj jín hua'anpuá'ajte'e a'imej í mej jamuan á'ujjhua'ane'e

²⁷ 'Aye nu niyen amuaatá'asin ti ij nain jín amua'anpuá'ajte'en. A'ijna í nej jín amua'anpuá'ajte'esin, neetzi pu jetze airáninei. Capu yeehui ayén 'een a'ij ti a'ñin 'een í ti huá'a jetze na'a airáninei a'imej í mej yen japuan huachéjme íiyen chaanaca japua í mej me'ijna jín hua'anpuá'ajte'en í ruxí'ej teite. Caxu a'ij pua'a tité'ujmujca. Caxu seajta tí'itziñe'e.

²⁸ 'Xu'uri yee siyen ráanamujri'i nej niyen tejámuaatá'ixaa nej nu'u a'umé'e na'ame, neajta nu'u mú'ejmi jemi uvé'enejsin. Tí pua'a yeehui siyen tí'inexe'eve'ecache'e, ayée xu 'een jín rutémua'ave'ecache'e se'ijna jime'e nej ne'uun a'umé í niyá'upua jemi a'iné niyá'upua pu jaítze'e ruxe'eve'e necaí inee. ²⁹ Aye nu amuacáí tejá'amua'ixaate'e ti caí xi ti'itíj a'ij huaríj sej si siyen té'antzaahuate'en nej ne'ín pú'een a'ájna xicájra'an jetze ti jetzen ayén teja'uré'enejsin nej ne'uun a'umé.

³⁰ 'Canu yeehui ché'e jeíhua tejámuaatá'ixaate'esin a'iné pu'uri tñ yé uvé'enejsin a'ijna ti a'ij pua'a 'een, ti ajta yen japuan tí'aijta í chaanaca. Mí ajta a'ñin, capu a'atzu ri'irí ti ayén ti'itíj jín na'antimuá'itín. ³¹ Che'eré yeehui, tiché'e huirácñe teyujna mej mi me'ín í mej yen chaanaca japua huachéjme, miyen ráamua'aree nej niyen raxí'eve'e í niyá'upua,

neajta niyen che'atá nena'a ríci a'ij ti a'ín ayén tinaata'aij.

15

I cìyej ti huasti'i, ajta í pi'istáare'ara'an

¹ 'Nee nu ne'ín pú'een í cìyej ti xaa rí'en. Ajta niyá'upua pu a'ín pú'een í ti rí'i raruure í pi'ista.

² A'íi pu ra'antivé'iche tíj na'a í pi'ista ti neetzi jetze airáninei ti ajta caí taaca. Ajta tíj na'a í pi'ista ti xaa taaca, a'íi pu cìj caj tira'antivé'iche ti ij jaítze'e huatáca'an. ³ Xu'uri yeehui urarí'en mú'een, a'íjna jime'e í niuucari í nej jín neri tejámuaatá'ixaa.

⁴ Setá'aj seuj siyen neetzi jemi seijre'e. Aj nu ni niyen che'atá nena'a mú'ejmi jemi seíre'e na'ame.

'Capu a'atzu a'ij tí'iri'iri ti seíj pi'ista ayén ruseíj huatáca'an sino ayée pu tiú'ujxe'eve'e ti auj ajtáveeca í cìyej jetze. Ayee pu che'atá na'a 'een mú'ejmi jemi. Capu yeehui a'atzu a'ij tí'iri'iri sej tí'itíj huamuá'itín í sej jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi ti pua'a secaí neetzi jemi seijre'e.

⁵ 'Nee nu ne'ín pú'een í cìyej. Mí seajta mú'een, mú'een xu pi'ista pú'een ti neetzi jetze ajta'ú'upu'u. Tí pua'a ja'atí ayén neetzi jemi seijre'e, ti pua'a neajta inee jemin seijre'e, a'íi pu yeehui ayén jeíhua tí'imua'itín í ti jín tiu'utátuiire'esin í Dios jemi.

'Seajta mú'een, ti pua'a secaí neetzi jemi seijre'e, caxu tí'itíj a'ij ruuren. ⁶ Ayee pu 'een tíj na'a ti caí ché'e ayén neetzi jemi seijre'e. Ayee pu 'een tíj a'íjna í pi'ista, í ti antíveichi'ihuaca'a, ti ajta ja'atí á ya'uhuá'axi ti ij huatéhuan. Ayee mú raruuren

na'ijmi'lica í pi'lista mej miyen raaré'eseire'en, ma-jta án yá'uhua'axin í taij japua ti ij huateájtaani.

⁷ Tí pua'a siyen neetzi jemi seijre'e, ti pua'a seajta siyen ra'ará'asten í niuucari í nej ámuamuá'ate, ayée pu yeehui Dios ayén amuaatá'asin ti'itíj sej a'ij tiraatáhuaviira. ⁸ Tí pua'a siyen jeíhua raamuá'itín í sej jín tiu'utátuiire'en í Dios jemi, a'ij pu a'ijna jín ámitieere'e a'ame sej siyen tina'ará'astijre'e ineetzi. Ayee xu se'ijna jín rí'i tiraatá'asin í niyá'upua. ⁹ Ayee nu che'atá nena'a neri tejamuaataxí'eve a'ij ti ajta ari tinaataxí'eve í niyá'upua. Setá'aj seuj neetzi jemi seijre'e nej ni amuaaxí'eve'en.

¹⁰ Tí pua'a yeehui siyen ra'ará'asten a'ij nej neri tejamuaata'a'íj, aj xu si siyen neetzi jemi seíre'e xá'aju'un nej ni amuaaxí'eve'en. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a tirá'aste a'ij ti tinaata'a'íj í niyá'upua. A'ij nu yeehui jín niyen jemin seíre'e na'ame ti ij ajta niyá'upua ayén naataxí'eve'en.

¹¹ Ayee nu 'een jín tejá'amua'ixaate'e ti ij mú'ejmi jemi seíre'e á'ara'ani í nej jín netémua'ave'e, sej si seajta nain jín huataújtemua'ave'en.

Mej nu'u huaújxe'eve'en seij ajta seij í mej té'atzaahuate'e

¹² Ayee nu yeehui ne'ijna jín tejá'amua'íjcate'e sej si siyen che'atá sena'a huaújxe'eve'en a'ij nej neri tejamuaataxí'eve mú'ejmi. ¹³ A'ii pu a'íin pú'een í ti jaítze'e muári'eri í ti jín ja'atí ayén raataxí'eve'en í ruxí'ej tevi ti i ayén jetzen me'ecan huámi'ini.

¹⁴ 'Mú'een xu yeehui se'íin pú'een í neteítstemua'a ti pua'a siyen huárini a'ij

nej tejá'amua'aijte'e. ¹⁵ Canu ché'e niyen amuaatámua'atzi yee mi sej yeehui tí'ivaire'e ineetzi jemi, a'iné seij ti ayén tí'ivaire'e, capu ramua'aree a'ij ti rici a'íjna ti tí'ira'aijte'e. Mí neajta inee, ayée nu amuaatámua'atzi yee mi sej neteítestemua'a, a'iné nu'uri niyen tejámuaatá'ixaa nain a'achú nej nena'a niyen ráanamuaajri'i í niyá'upua jemi.

¹⁶ 'Caxu mú'een siyen na'avé'ehuaue ineetzi, sino nee nu yeehui niyen amua'antíhua'u, neajta nu niyen ne'íjna jín tejámua'íjca sej si u á'uju'un sej si siyen ti'itíj huamuá'itin í sej tiu'utátuiire'en í Dios jemi. Neajta niyen raxí'eve'e ti i ayén rusén jín huateáturan í sej raamuá'iti. Aj pu xaa, a'íin niyá'upua ayén amuaatá'asin ti'itíj sej raatáhuaviira ineetzi jetze me'ecan. ¹⁷ Ayee nu tejá'amua'aijte'e, sej hui huaújxe'eve'en seij seajta seij.

A'íime í mej té'atzaahuate'e miyen mú seíre'e muá'aju'un a'ímej jemi í mej íiyen chaanaca japua huachéjme

¹⁸ 'Caxu se'íjna á'uhua'anan. Tí pua'a yeehui me'ín amuájcha'íire'e í mej yen japon huachéjme í chaanaca, a'íi mú amuacaí neetzi tícha'íire'eca'a. ¹⁹ A'íime í mej yen japon huachéjme í chaanaca a'íime mú miyen che'atá mena'a te'á'amuaxe'eve'ecache'e tíj í ruteítestemua'a ti pua'a siyen huá'a jetze ajtème'ecantache'e. Mí seajta mú'een, caxu huá'a jetze ajtème'ecan, sino nee nu yeehui amua'antíhua'u a'ímej tzajta'a. A'íj mú jín miyen amuájcha'íire'e a'íime í mej yen huachéjme í chaanaca japua.

20 'Caxu yá'uhua'anan a'ij nej tejámuaatá'ixaa yee jaítze'e pu ruxe'eve'e a'ijna ti tí'aijta caí a'ijna ti ravaire'e. Tí pua'a a'ij pua'a mena'a náaruu ineetzi, a'íí mú che'atá mena'a a'ij pua'a á'amuaruuren mú'ejmi. Na'ari ti pua'a miyen ra'ará'asten a'ij nej tihua'umuá'ate, a'íí mú majta ra'ará'astijre'esin a'ij sej tihuá'amua'aten. 21 Ayee mú yeehui á'amuaruuren me'ijna jime'e sej siyen naará'aste ineetzi, a'íné camu ramua'ate a'ijna ti yen nej'uta'íteca'a.

22 'Tí pua'a necaí yéve'ecánejniche'e, neajta caí a'ij tihua'uta'ixáate'enche'e, capu huá'aci'ítíche'e ti Dios puaíjtzí hua'utá'an a'ijna jime'e mej natéxieehuaa. Ajta, íjii, capu yeehui ché'e mé'e ti'itíj í mej jín jetzen tí'ijpua'ajte'e me'ijna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi. 23 Ja'atí ti néjcha'íire'e ineetzi, a'íí pu ajta tícha'íire'e í niyá'upua.

24 'Tí pua'a necaí niyen huáriniiche'e ti'itíj ti caí máàj ja'atí ayén raayí'itihua'a, capu ayén tiraavíjte'ecache'en ti Dios ayén puaíjtzí hua'utá'an a'ijna jime'e í mej jín auteájturaa í jemin. Mí majta a'ííme, mu'uri naaseíj, majta néjcha'íire'eca'a ineetzi, majta miyen che'atá mena'a ráaruu í niyá'upua. 25 Ayee mú yeehui miyen huaríj ti ij araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i a'ijna jetze í niuucari í mej jín tí'aijta tíjín: "A'íí pu caí raavíite'e já'araa mej mena'a miyen tinéjcha'íire'e muá'araa."

26 'Tí'ij a'íín yeehui yen uvé'enen a'ijna ti a'amua japua huániuuni, í nej yen ya'uta'ítí mú'ejmi jemi, ti ajta Dios jemi é'eme'ecan, a'íí pu ayén tineteaxáatajme'e a'ame ineetzi. A'íí

pu a'ín pú'een í xiéjniu'ucari ti tzáahuati'ira'a jín tí'imua'ata, ti ajta a'uun a'uvé'emej í Dios jemi. ²⁷ Seajta mú'een, ayée pu ajta ruxe'eve'e sej siyen tinaatéaxajta ineetzi a'iné netíj nena'a yen huataseíjre ti yú e'iré'ene, mú'een xu á'ujjhua'ane'e ineetzi jamuan.

16

Jesús pu tihuá'ixaate'e ti caí hua'utamuarí'eriste'en a'ímej í mej jamuan á'ujjhua'an

¹ 'Ayee nu ne'íjna jín tejá'amua'ixaate'e sej si caí til'itíj jín huamuá'itichen. ² A'íme mú amu'irá'iti í teyujta'a. Jee xaa ne'u, ayée pu a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'an jetze ti jetzen ayén té'eme. Ayee pu tiraatámítiejte'esin í ja'ati ti ayén tiu'utévai í Dios jemi a'íjna jime'e ti amuáacuii mú'ejmi. ³ Ayee mú me'íjna jín tí'iruuren a'iné camu nemua'ate ineetzi, camu majta ramua'ate í niyá'upua.

⁴ 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e sej si siyen ra'utamua'aree nej niyen tejámuaatá'ixaa ti pua'a ari ayén teja'uré'enen. Canu niyen tejámuaatá'ixaa 'ajmí'imua a'iné naúche'e nu yeehui seijre'eca'a mú'ejmi jemi. ⁵ Neajta inee, íjii nu ne'uun á'ume'e na'ame ne'íjna jemi ti yen neja'uta'íteca'a. Mí seajta mú'een, caxu a'atzu ne'íhua'u a'u nej a'umé.

I ti tí'imuari'ihua í ti huaíca í ti jín tí'imuari'e í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios

⁶ 'Jé'ecan xu huataújxieemiste se'íjna jime'e nej niyen neri tejámuaatá'ixaa. ⁷ Mí neajta inee, ayée

nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e ti ayén tejámuaatéva'iri nej niyen á'ura'ani. A'iné ti pua'a necaí á'ura'ani, capu yé ve'ecánejsin, mú'ejmi jemi a'íjna ti yeehui a'amua japua huániuuni.

'Mí neajta inee, ti pua'a niyen á'ura'ani, aj nu ya'uta'íti ne'íjna ti a'ín yé ve'ecáanen íiyen mú'ejmi jemi. ⁸ Tí'ij a'ín yé ve'ecáanen, aj pu'í ayén a'íjna jín huá'axijte'en a'ímej í mej yen japua huachéjme í chaanaca japua, a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi, ajta a'íjna jime'e nej niyen ri'éene'ecán jín seijre'e. A'í pu ajta a'íjna jín huá'axijte'en a'íjna jime'e ti Dios puaijtzi hua'utá'asin.

⁹ 'Ayee pu 'een jín a'íjna jín huá'axijte'en a'íjna jime'e í mej jín auteájturaa í Dios jemi a'iné camu ná'atzaahuate'e ineetzi. ¹⁰ Ayee pu ajta 'een jín huá'axijte'en a'íjna jime'e nej niyen urarí'ene'acan jín seijre'e a'iné a'úu nu á'ume'e na'ame a'u ti é'eseijre'e í niyá'upua, a'u ti yeehui caí ché'e é'eri'iri sej naaseíj. ¹¹ Jíme'en pu'u a'íjna í niuucari ti Dios puaijtzi ayén tiu'utá'asin, ayée pu huá'axijte'en a'iné pu'uri raaxí'epi'intare í Dios ti ayén puaijtzi raatá'asin a'íjna ti tí'ajta íiyen chaanaca japua.

A'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios, a'í pu r'í tiraateátuaasin í yaujra'an

¹² 'Ayee pu na'aránanajche nej jeíhua huápi'i niyen tejámuaatá'ixaate'en. Mí seajta mú'een, caxuu xi nain au'itiée xá'aju'un íjii. ¹³ Mí ajta a'ín yeehui í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios ti tzáahuati'ira'a jín tí'ixaxa'a, tí'ij uvé'enen, a'í pu nain jín tejá'amua'aten ti ayén ti'ayajna. Capu ayén a'íjna jín tejámuaatá'ixaate'esin a'ij

ti rusej na'a a'ij tirájteu sino ayée pu'u na'a ayén tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti na'a tí'inamua. A'íi pu ajta tejámuaatá'ixaate'esin a'ij ti auj teja'uré'enejsin.

14 'A'íi pu yehui ayén ra'ancuré'asin neetzi ti ne'á'a, ajta ayée pu che'atá na'a e'ehauritiécan jín tejámuaatá'ixaate'esin. Ayee pu a'ijna jín huarín, a'íi pu ayén r'íi tinaateátuaasin. 15 Tíj na'a ti ayén niyá'upua jemi tí'iseijre'e, a'íi pu ajta neetzi tí'ine'a'a. A'ij nu jín niyen raataxájtaca'a yee a'ín xiéjniu'ucari pu nu'u ayén ra'ancuré'an neetzi ti ne'á'a ti ij ajta nu'u tejámuaatá'ixaate'en e'ehauritiécan jime'e mú'ejmi jemi.

Jesús pu ayén tihuá'ixaate'e ti nu'u ca'anacan mi'ini

16 'Capu a'achú á'ateeri sej caí ché'e siyen mé'e nejé'eseijran. Tí'ij ajta capu ajta ché'e á'ateeri, sej rujéjcuatze'en seajtáhua'a neseijran. —Ayee pu tihua'utá'ixaa.

17 Majta seica í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú' tí'iru'ihua'uraca'a tijín:

—¿A'iné yehui huataújmua'a a'ijna í niuucari ti nu'u caí a'achú á'ateeri tej caí ché'e mé'e yé'eseijran, ajta nu'u caí ché'e á'ateeri tej tea-jtáhua'a tajéjcuatze'en raseijran? ¿A'iné yehui ajta huataújmua'a í seij ti ayén nu'u a'íi pu ajta a'umé'e a'ame í ruyá'upua jemi?

18 Maúche'e mu'u miyen tí'iru'ihua'uraca'a tijín:

—¿A'iné yehui huataújmua'a a'ijna í niuucari ti jime'en yee ti nu'u caí a'achú á'ateeri? Catu a'atzu yaú'itíe a'ij ti 'een jín ayén tiu'utaxájtaca'a.

19 Tí'ij jí Jesús ayén ráamua'areeri'i mej miyen raxí'leve'eca'a mej me'íjna jín miyen tiraata'íhua'u. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tíjn:

—¿Ni siyen se'íjna jín tí'iru'ihua'u a'ij ti huataújmu'a a'íjna í nej niyen tiu'utaxájtaca'a yee ti nu'u caí a'achú á'ateeri sej caí ché'e mé'e neje'eseijran, ajta ti caí nu'u ajta a'achú á'ateeri sej rujéjcuatze'en seajtáhua'a neseijran?

20 'Ayee nu yeehui tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Mú'een xu ruyeinixi'in, seajta huataújxieemiste'esin, majta a'íime miyen huataújtemua'ave'esin a'íime í mej yen chaanaca japua huachéjme. Mú'een xu xaa huataújxieemiste'esin. Mí ajta, a'ín í sej jín huataújxieemiste'esin, a'íj pu ajta jetzen ayén a'iránejsin í sej seajta jín huataújtemua'ave'esin.

21 'Ayee pu tejá'amuaruuren tíj ajta tí'ijruuren í 'íita'a ti ayén tí'ijcu'íine ti tiyaúj a'ame. Tí'ij a'ájna teja'uré'enen ti jetzen tiyaúj á'ara'ani, ayee pu jeíhua tirajpuaítzi a'ame. Mí ajta a'ín, ti pua'a ari huanú'ihua í pa'ari'i, aj pu'i yá'uhua'axijsin í ti jín rajpuaíjtzica'a a'íjna jime'e ti jeíhua huápí'i rutémua'ave'e a'iné í pa'ari'i pu'uri huanú'ihuaca'a íiyen chaanaca japua.

22 'Ayee pu che'atá na'a tejá'amuaruuren mú'ejmi. Pu'uri ayén a'ájna teja'uré'ene í xicá'ra'an jetze sej jetzen huataújxieemiste'esin. Mí neajta inee, neajtahua'a nu á'amuaseijran. Seajta mú'een, a'ájna xu huataújtemua'ave'esin. Ajta capu ché'e ri'iríista a'ame ti ja'atí amuá'a'ari í sej jín rutémua'ave'e.

Mata'aj mauj raatáhuavii mej mi majta ra'ancuré'an

²³ 'Ayee pu yeehui té'eme a'ájna xicájra'an jetze, sej caí ché'e ti'itíj néhuaviira ineetzi. Ayee nu tejá'amua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e, a'ájna xicájra'an jetze ti a'ín niyá'upua ayén amuaatá'asin tíj na'a í sej tiraatáhuaviira ineetzi jetze me'ecan. ²⁴ Tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, caxu yeehui xi ti'itíj raatáhuaviiri'i ineetzi jetze me'ecan. Setá'aj siyen raatáhuavii a'iné ayée xu se'íjna jín huarín, aj xu si siyen ra'ancuré'asin, aj xu si seajta siyen nain jín huataújtemua'ave'esin.

A'í pu Jesús nu'u hua'utéemua'ití a'ímej í mej yen huachéjme íyen chaanaca japua

²⁵ 'Tíj na'a 'ajmí'imua ti yú e'iré'ene, ayée nu ne'íjna jín tejámuaatá'ixaa niuucari jime'e ti seicié namuajre'e. Mí ajta, a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'an jetze nej caí ché'e niyen seicié tejá'amua'ixaate'e na'ame, sino nee nu amitiéere'ecan jín tejámuaatá'ixaate'esin ne'íjna jime'e a'íj ti 'een niyá'upua ti é'eseijre'e.

²⁶ 'Ayee xu yeehui huárini se'ájna xicájra'an jetze sej siyen tiraatáhuavii ineetzi jetze me'ecan. Canu niyen tejá'amua'ixaate'e ti ayén ruxe'eve'e a'ame nej niyen raatáhuavii í niyá'upua nej ni mú'ejmi jetze me'ecan huatániuni. ²⁷ Capu xaa ne'u. Niyá'upua pu ruse'íj já'amuaxe'eve'e a'íjna jime'e sej yeehui naataxí'eve ineetzi, seajta siyen rá'antzaahua nej ne'uun u airáne í niyá'upua jemi.

Jesús pu ayén tihuá'ixaate'e ti nu'u a'uun a'ujnéen í ruyá'upua jemi

28 'A'uu nu airáane í niyá'upua jemi, neajta nu niyen mú a'uvé'emej íiyen chaanaca japua. Neajta íjii, ayée nu yeehui tíchesin íiyen chaanaca japua nej ni ne'uun a'ujnéen í niyá'upua jemi. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

29 Majta a'íime, í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, ayée mú tiraata'ixaa tíjín:

—Pepu'uri íjii xaa ne'u piyen e'ehauritiéecan jín ti'ixa. Capej ché'e seicié ti'ixa, pe'íjna jime'e ti caí é'ehauritie. 30 Tu'uri xaa tiyen ramua'aree pej nain té'umua'aree, ajta yeehui ti caí ayén ruxe'eve'e ti ja'atí ayén tí'itj jín tí'imua'ihua'ura. A'íj tu jín tiyen rá'atzaahuat'e'e pej pe'uun airáane í Dios jemi.

31 Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tíjín:

—¿Ni tzaa siyen seri sicu tiná'atzaahuat'e'e?

32 Mí neajta inee, ayée nu tejá'amua'ixaate'e ti a'ájna teja'uré'enejsin í xicájra'an jetze mej jetzen amuaatamuárite'esin. A'uu xu a'ucíjxi'isin a'u ti seij é'eche, seij seajta seij. Mú'een xu yeehui mé núujisin nej ni neseij nena'a huateáturan. Mí neajta, canu neseij yú huateáturaasin a'iné niyá'upua pu neetzi jemi seijre'e. 33 Ayee nu yeehui 'een jín tejá'amua'ixaate'e sej si siyen rí'í tí'iteseijre'e í ru tzajta'a se'íjna jime'e sej neetzi jetze ajtémecan. Jéihua mú puaíjtzí amuaatá'asin a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Capu amín a'íj. Setá'aj siyen huataújtemua'ave'en se'íjna jime'e nej neri hua'antimuá'iti.

17

Jesús pu rujapua niuuni rusej

1-2 Tí'ij Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i júte'e á'ujneereca'a ayén ti'ixáata, tijín:

—Mí pej ní'iya'upua, pu'uri hui a'ájna teja'uré'ene pej peri raaxí'epi'intare. Patá'aj tihua'utasejrate'en í teite pej peri rí'i tinaatá'a í nej ayauj pú'een, nej ni neajta rí'i timuaatá'an mú'eetzi, a'iné mú'ee pej pe'íjna jín piyen tinaa'íjca nej ni nain jín antínmua'areere huá'a jemi í teite, nej ni niyen hua'utá'an mej ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e, matíj mena'a pua'amé í pej naatátui ineetzi.

3 'Ayeé mú'een jín ruuri muá'ara'ani tíj na'a rusén jime'e me'íjna jime'e mej miyen muáamua'ati mí pej mú'ee pena'a asej pe'ín pú'een tzáahuati'ira'a jime'e í Dios, majta me'íjna jime'e mej miyen náamua'ati, nej Jesús pú'een, í nej neajta a'íin pú'een í Ciríistu'u í pej neja'uta'íteca'a.

4 'Ayeé nu'een jín rí'i timuaatá'a huá'a jemi í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, a'iné nu'uri ra'antipua'ajte í pej jín piyen tinaa'íjca.

5 'Ari íjii, mí pej ní'iya'upua, patá'aj hui piyen che'atá pena'a rí'i tinaateájtuaani mú'eetzi jemi a'íj pej rí'i tineetá'acare'e netí'ij ne'uun á'ucatii mú'eetzi jemi tí'ij caí xi seijre'eca'a í chaanaca.

Jesús pu huá'a japua huatániuusin a'ímej í mej jamuan á'ujjhua'an

6 'Nu'uri niyen hua'utasejrate a'íj pej 'een ne'íime jemi í pej piyen naatátuiiri'í a'ímej í mej huá'a jetze ajtémecantaca'a í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. A'íí mú'ateftestemua'a mú'pú'eene'e. Pajta mú'ee, mú'ee pej naatátuiiri'í.

Majta a'íime, a'íi mú miyen ra'ará'astijre a'ij pej tiu'uta'aíjtaca'a.

7-8 'Mu'uri ramua'aree ti mú'etzi jetze te'iráane nain patíj pena'a pe'íjna jín tinaa'íjca, a'iné ayée nu che'atá nena'a tihua'utá'ixaa a'ij pej peri tinaatá'ixaa ineetzi. Majta a'íime, ayée mú ra'ancuré'a í nej hua'utá'ixa. Ayee mú tzáahuati'íra'a jín ramua'areereca'a nej mú'etzi jemi a'uvé'emej, majta miyen rá'antzaahua pej piyen yen nej'a'uta'íteca'a.

9 'Ayee nu huá'a jíme'en muahuavii. Canu niyen muahuavii huá'a jíme'en matíj mena'a pua'amé miyen yen seijre'e í chaanaca japua, sino huá'a jíme'en í pej pena'a peri naatávi'itiste, a'iné ateítestemua'a mú pú'een. 10 Matíj mena'a pua'amé í mej neteítestemua'a pú'een, a'íi mú majta ateítestemua'a pú'een mú'etzi. Majta a'íime í mej ateítestemua'a pú'een mú'etzi, ayée mú che'atá mena'a neteítestemua'a pú'een ineetzi. Ayee mú rí'i tinaatá'aca ineetzi me'íjna jíme'e mej miyen rí'i ti'itiújcha'íi netíj inee.

11 'Canu hui ché'e yen huateáturaasin íiyen chaanaca japua. Mí majta a'íime, a'íi mú xaa miyen huateáturaasin. Neajta inee, mú'etzi jemi nu a'umé'e na'ame. Ayee nu tí'imuahuavii patá'aj rí'i tihuá'ucha'in amuári'eri'ira'a jíme'e, a'íimej í pej naatávi'itiste mej mi miyen che'atá mena'a naíjmi'i seíire'e mej seíj mena'a pú'eene'en tetíj iteen. 12 Netí'ij huá'a jemi huácatii, nee nu rí'i tihuá'acha'íica'a mú'etzi jetze me'ecan. Capu ja'atí á'uvej ti huá'a jetze ajtéme'ecan sino a'íjna ti ayén tiraavíjte'e ti ayén puaíjtzi ráaci'iti. Ayee pu

'een jín huaríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze.

¹³ 'Neajta íjii nu a'umé'e na'ame mú'eetzi jemi. Mí neajta inee, ayée nu niyen ti'ixa netí'ij nauj huá'a jemi yé huaca mej mi nain jín miyen che'atá mena'a huataújtemua'ave'en netíj inee tí'inetemua'ave'e. ¹⁴ Nee nu tihua'utá'ixaa í ni-uucari í pej jín piyen tinaa'íjca. Majta a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, a'íi mú huá'ajcha'ire'e í neteíttestemua'a a'iné camu huá'a jetze ajtémecan í mej íiyen seijre'e. Neajta inee, canu neajta huá'a jetze ajtémecan.

¹⁵ 'Canu ne'íjna jín niyen muahuavii pej pi hua'irájtuaani íiyen chaanaca japua sino patá'aj rí'í tihua'ucha'in ti ij caí a'ín ti a'ij pua'a tí'ítevij hua'antimuá'itín í neteíttestemua'a. ¹⁶ Camu huá'a jetze ajtémecan í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Neajta inee, ayée nu che'atá nena'a caí huá'a jetze ajtémecan. ¹⁷ Patá'aj rí'í tihua'uteájtuaani mú'eetzi jemi pe'íjna jime'e í niuucari ti ayén ti'ayajna. Tíj na'a pej piyen tiu'utaxájtaca'a, a'íi pu ayén ti'ayajna.

¹⁸ 'Ayeé nu che'atá nena'a tihua'uta'aíteca'a mej a'ucíjxi'in nainjapua í chaanaca patíj mú'ee yen tineja'uta'íteca'a. ¹⁹ Neajta inee, ayée nu hu-atánne'a mú'eetzi jemi huá'a jetze me'ecan mej mi majta tzáahuati'ira'a jín huataúra'an majta mú'eetzi jemi.

Jesús pu ayén tí'ijhuahuau huá'a japua, matíj mena'a í mej té'atzaahuate'e

²⁰⁻²¹ 'Canu ne'íimej nena'a jime'en muahuavii, sino neajta niyen tí'imuhuavii ne'íime jime'e í

mej miyen té'antzaahuaté'esin me'íjna jime'e a'ij mej tihua'utá'ixaate'esin, mej mi naími'i miyen seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani, patíj piyen neetzi jemi seijre'e, mi pej ní'iya'upua, netíj neajta inee mú'eetzi jemi seijre'e. Miché'e hui majta miyen téjmi jemi seíire'e muá'ara'ani mej mi a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, miyen té'antzaahuaté'en pej yen neja'uta'íteca'a.

22-23 'A'íjna tí huápi'i naa seijre'e í pej jín rí'i tinaatá'a, ayée nu che'atá nena'a ne'íjna jín rí'i tihua'utá'a mej mi miyen seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani tetíj iteen, netíj neajta huá'a jemi seijre'e, patíj pajta mú'ee neetzi jemi seijre'e. Neajta nu ne'íjna jín rí'i tihua'utá'a mej mi nain jín seíj mena'a pu'éene'e muá'ara'ani, mej mi a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua, miyen ráamua'aree pej piyen yen neja'uta'íteca'a, pajta piyen che'atá pena'a hua'utaxí'eve patíj pajta tinaataxí'eve ineetzi.

24 'Ayee nu tí'ijxe'eve'e, mi pej ní'iya'upua a'íimej jime'e í pej piyen naatávi'itísté, mej mi me'uun a'uteáturan a'u nej a'utevéé na'ame, mej mi majta miyen raaseíj me'íjna tí huápi'i naa seijre'e í pej jín rí'i tinaatá'a, a'íjna í pej jín rí'i tinaatá'a pe'íjna jime'e pej piyen nexí'eve'eca'a 'ajmí'imua tí'ij caí xí seijre'eca'a í chaanaca.

25 'Niya'upua, mi pej nain jín urarí'en, camu hui miyen muamua'ate a'íime í mej yen huachéjme íiyen chaanaca japua. Mí neajta inee, nee nu xaa muamua'ate. Majta í neteítestemua'a, a'íi mú miyen ramua'aree pej piyen yen neja'uta'íteca'a.

26 Nu'uri niyen hua'utaseíjrate a'ij pej 'een. Neajta nu hui nauj niyen hua'utaseíjrate'esin mej mi

miyen che'atá mena'a huaújxe'leve'en seij majta seij patij mú'ee tí'inexe'leve'e, nej ni neajta huá'a jemi seíre'e ná'ara'ani. —Ayee pu tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Jesús.

18

A'í mú raatévi'i me'íjna í Jesús

(Mt. 26:47-56; Mr. 14:43-50; Lc. 22:47-53)

¹ Tí'ij Jesús ayén raatapuá'ajtaca'a ti tiu'uxájtaca'a, aj pu'i á'uraa, majta a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Matí'ij mi antacíj jachi japua ti ayén téja'arájtehuuaa tíjn Cedrón. A'uu pu u jetze pújme'en jeíhua tiu'uvéejme'ecaa í ceyej, aseituuna ceyej. ² Ajta a'ín í Judás ti ayén tiu'utátuiire'esin í Jesús jime'e, a'í pu é'emua'atejca'a a'ujna a'iné mu'íi mú me'uun e'etiújseij, a'íjna í Jesús, majta í mej jamuan á'ujujhua'ane'e.

³ Majta a'íime í mej me'uun tí'aijta teyujta'a, majta a'íime í fariseos, ayée mú hua'avé'ehuaa a'íime í xantaaru'u í mej me'uun tí'icha'íi u teyujta'a. Ayee mú ará'aseca'a a'achú cumu huaícate. Naími'i mú tatzari tiú'isime'e, majta ti'itíj lámpara, majta í mej jín huaténe'use'en. Ajta a'ín í Judás, a'í pu huá'uvi'itijme'e. Matí'ij mi me'uun a'ará'a a'utí Jesús a'utéveeca'a. ⁴ Ajta a'ín Jesús, a'í pu ari ramua'areereca'a a'ij ti ti'itíj raruuren. Aj pu'i hua'antinájcheca'a. Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i tíjn:

—¿A'ataani seúhuaunen?

⁵ Ayee mú tiraata'ixaa tíjn:

—Jesús, ti Nazarét é'eme'ecan.

Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu ne'ín pú'een.

Ajta a'íin Judás, ti ayén tiu'utátuiire'esin, a'úu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a í xantaaru'u. ⁶Tí'ij Jesús ayén tihua'utá'ixaa yee ti nu'u a'íin pú'een, a'íi mú ruhuárita'a cáacij. Majta e'eráavatzi á chuaata'a.

⁷Ajtahua'a pu ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿A'ataani seúuhuaunen?

Majta miyen tiraata'ixaa tijín:

—Jesús ti Nazarét é'eme'ecan.

⁸Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nu'uri hui niyen tejámuaatá'ixaa yee nej ne'ín pú'een. Tí pua'a siyen neetzi huauca, setá'aj siyen hua'utá'an mej á'ucíine amíime í mej nee jamuan á'ujjuhua'an. —Ayee pu tihua'utá'ixaa a'íjna í Jesús.

⁹Ayee pu tiuju'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti a'íin ari tiu'utaxájtaca'a tijín: “Capu nu'u ja'atí á'uvej ti huá'a jetze ajtémel'ecan a'imej pej nu'u naatátuiiri'i.”

¹⁰Ajta a'íin Simón, ti ajta i'i Pedro, a'íi pu chun huitéhueca'a. A'íi pu rú'ijcupi. Aj pu'i a'íjna jín tiraapuaíj ti ravaire'eca'a a'íjna í ti nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. Pedro pu ayén ra'ajtaveíjcheca'a í naxaira'an í ja'ati. Ayee pu ántehuaaca'a a'íjna ti tí'ivaire'e tijín Malco.

¹¹Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Ucárujte'e mi a'achun. ¿Ni caí ayén ruxe'eve'e nej ne'íjna jín ra'ará'astijre'en í ti niyá'upua ayén jín tinaa'íjca?

*A'uun mú yé'evi'itin í Jesús me'íjna jemi í Anás
(Mt. 26:57-58; Mr. 14:53-54; Lc. 22:54)*

¹² Matí'ij mi a'íime í xantaaru'u, ajta a'íin í ti huá'a capitán pú'een, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'íi u teyujta'a, a'íi mú raatéevi'i me'íjna í Jesús. Matí'ij mi ra'amuáaji'icie.

¹³ Amuacaí mú me'uun ya'uví'iti me'íjna jemi í Anás, a'íiné a'íi pu a'íin pú'eene'e í mu'uneára'an a'íjna í Caifás ti a'ájna'ímua nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. ¹⁴ Ajta a'íin Caifás, a'íi pu a'íin pú'eene'e ti ayén tihua'utá'ixaa í mej Israel jetze ajtéme'ecan ti ayén nu'u tíhua'atéva'irihua'an ti se'ij na'a í tevi ayén huám'i'ini huá'a jetze me'ecan í teite.

Pedro pu ayén tí'ixa ti nu'u caí ramua'ate a'íjna í Jesús

(Mt. 26:69-70; Mr. 14:66-68; Lc. 22:55-57)

¹⁵ Ajta a'íin Pedro, a'íi pu ímuá huamé'ecaa kujta'an í Jesús. Ajta jamuan huamé'ecaa se'ij ti ajta Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Ajta a'íin í se'ij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'íi pu ramua'atejca'a a'íjna ti nain jín antiújmua'areereca'a u teyujta'a. A'íj pu jín, jamuan í Jesús a'uun a'uteájrupi a'u ti e'eráyaujta'a a'ájna ti é'eche a'íjna í ti tí'aijta.

¹⁶ Ajta a'íin Pedro, pua'acíe pu a'uteájturaa tá'apueerta. Aj pu'i í se'ij ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'íi pu a'uré'ene tá'apueerta. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í 'íita'a ti a'uun tí'icha'íi tá'apueerta. Aj pu'i a'uun ya'uví'iti a'íjna í Pedro. ¹⁷ Aj pu'i a'íin 'íita'a ti a'uun tí'icha'íi tá'apueerta, ayée pu a'íin í Pedro tiu'utá'ixaa tijín:

—¿Ni hui pecaí pajta mú'ee huá'a jetze ajtémecan a'íime í mej me'íjna jamuan á'ujuhua'ane'e?

Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Canu hui a'atzu.

¹⁸ Jé'ecan pu huáseevi'i a'ájná'imua. Majta a'íime í mej tí'ivaire'e u teyujta'a, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'íi, a'íi mú aúunai. Majta a'úu mú atavéjme'ecaa a'u ti á'ataa mej mi ahuáujpiste'en. Ajta a'íin Pedro, a'íi pu huá'a jamuan a'utéveeca'a, ajta pu a'íin á'ujpiste'eca'a.

*A'uu mú rá'avi'tin í Jesús a'íjna jemi í Caifás
(Mt. 26:59-66; Mr. 14:55-64; Lc. 22:66-71)*

¹⁹ Ajta a'íin ti nain jín antiújmua'areereca'a, a'íi pu ayén tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Jesús a'íjna jime'e í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, ajta a'íjna jime'e a'ij ti a'íin tí'imua'ataca'a. ²⁰ Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nee nu hui jéjre'e tihua'utá'ixaa í teite í mej yen seijre'e íyen chaanaca japua. Tí'ij pí na'a nu tihua'amua'atejca'a huá'a teyujta'a, neajta ne'újna teyujta'a a'u mej e'etiújse'iri a'íime í mej Israel jetze ajtémecan. Canu hui ti'tití avíitzi jín tiu'utaxájtaca'a. ²¹ ¿A'iné 'een jín piyen tí'ine'íhua'u? Patá'aj piyen tihua'uta'íhua'u pe'ímej í mej náanamujri'i. Casi'i, a'íi mú xaa ne'u miyen ramua'aree a'ij nej tiu'utaxájtaca'a. —Ayeé pu Jesús tiraata'ixaa.

²² Ajta seij ti huá'a jetze ajtémecan í mej me'uun tí'icha'íi teyujta'a, áa pu vejli'i a'utéveeca'a. Jíme'en pu'u ayén ráanamujri'i a'ij ti Jesús

tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ra'arájvee. Ajta ayén tira'ajteá'ajxi tijín:

—¿Ni tzaa ayén tiraavíjte'e pej piyen tí'ira'ixaate'e pe'íjna ti nain jín antiújmua'aree u teyujta'a?

²³ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a necaí ti'itáj jín xí'epi'in huaríj net'íj niyen tiraata'ixaa, patá'aj hui piyen a'ij tiu'utaxáj. Na'ari caí, ti pua'a niyen xí'epi'in tiu'utaxájtaca'a, ¿a'iné 'een jín piyen na'arájvee?

²⁴ Aj pu'i a'ín Anás ayén tíhua'uta'aíj mej rá'anv'itín me'íjna jemi í Caifás. Ajta, a'ín Jesús, a'í pu auj anáji'ici'ihuaca'a.

Pedro pu ajtahua'a ra'avé'avaataca'a ti nu'u caí ramua'ate í Jesús

(Mt. 26:71-75; Mr. 14:69-72; Lc. 22:58-62)

²⁵ Aúche'e pu a'uun rupíste'eca'a a'íjna í Simón ti ajta i'i Pedro. Aj pu'i ja'atí ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni tzaa ayén ti'ayajna pej huá'a jetze ajtéme'ecan í mej Jesús jamuan á'uujhua'ane'e?

Aj pu'i Pedro ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Canu.

²⁶ Ajta seíj ti ayén ravaire'eca'a í ti nain jín antiújmua'areereca'a, a'uun pu a'utéveeca'a. A'í pu ajta ihuáare'ara'an pú'eené'e a'íjna í ja'ati ti Pedro ayén ra'ajtaveíjcheca'a í naxaira'an. Aj pu'i ayén a'ín í Pedro tiu'utá'ixaa tijín:

—Ayej ne'ase nee nu ne'uun muajé'eseij amíjna jamuan a'u ti a'uvéjme í aceituuna cye'e.

²⁷ Ajtahua'a pu seicié tiu'utaxájtaca'a a'íjna í Pedro ti nu'u caí ramua'ate a'íjna í Jesús. Jíme'en pu'u

ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ayén huajíjhuaca'a í gallo.

*A'uu mú ya'uví'ití í Jesús a'íjna jemi í Pilato
(Mt. 27:1-2, 11-14; Mr. 15:1-5; Lc. 23:1-5)*

²⁸ Matí'ij mi a'íime í mej tí'aijta u teyujta'a, a'úu mú ru'iráavi'ití me'újna a'u ti Caifás huiracaí á'aye'i. Matí'ij mi me'uun ya'uví'ití u chi'ita a'u ti á'ucatii í tajtuhuan ti tí'ivaire'e huá'a jetze me'ecan í Roma mej é'eche. Pu'uri tñ tapuá'arijme'eca, ajta mu'uri tñ autéhuijsime'e mej tiú'uyesten. A'íj mú jín caí a'uun a'uteájrupi a'u ti a'íin tajtuhuan á'ucatii mej mi caí ti'itíj jín auteáturan í ruye'irá jime'e a'iné capu huá'a jetze ajtémecantaca'a a'íjna í tajtuhuan. Ayee mú raxí'eve'eca'a mej miyen ráacua'ani í cua'ira í mej jín ra'utámua'aree me'ájna xicájra'an ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i.

²⁹ A'íj pu jín a'íin Pilato ayén huirájraa á pua'acisé huá'a jemi. Aj pu'i ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ti'itájni yeehui jín siyen tí'ijxajtzi'i semíjna mi ja'atí?

³⁰ Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Tí pua'a yeehui caí ayén ti'itíj jín auteáturanche'e ti a'ij pua'a 'een, catu tiyen muaatátuiire'enche'e.

³¹ Aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj siyen rá'anvi'itín setá'aj rujímua'a siyen ra'uxíjten se'íjna jime'e a'ij ti tejamuaatá'aca í a'amua ye'irá.

Matí'ij mi miyen tiu'utaniú a'íime í mej tí'aijta u teyujta'a tijín:

—Capu hui ayén titatá'aca tej ti tiyen ja'atí huajé'ica.

³² Ayee pu tiu'uríj ti ij ayén araúrasten a'íjna í niuucari í ti jín Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a a'ij ti nu'u ayén tí'imi'ini. ³³ Aj pu'i Pilato ajtahua'a a'uun a'uteájrupi u chí'ita. Tí'ij jí u ya'utajé í Jesús. Ayee pu tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni hui pe'ín pú'een í ti tihuá'ajjte'e a'ímej í mej Israél jetze ajtème'ecan?

³⁴ Jesús pu ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿Ni yeehui aseíj pena'a piyen a'ij tirájteu nusu seíj ayén tinaatéxajtaca'a mú'eetzi jemi?

³⁵ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pilato tíjín:

—¿Ni tzaa niyen Israél jetze ajtème'ecan? Canu xaa ne'u yeehui. A'íime í mej ateítestemua'a pú'een, majta a'íime í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a, a'íi mú' a'ín pú'een í mej mú'eetzi yé vé'etua ineetzi jemi. ¿Tí'itájni hui a'ij puáaruu?

³⁶ Ajta a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—A'íjna í nej jín tí'ajta, capu hui yen me'ecan í chaanaca japua. Tí pua'a ayén éene'en á'ame'enche'e, ayée mú' me'íjna jín tiu'utatése'enche'e í mej nevaire'e mej mi cáí miyen ná'ateevi'in a'íime í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a. Mí ajta, seicíé pu éene'e seijre'e í nej jín tí'ajta.

³⁷ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Aa ni'íjtá ne'u, mú'ee pej xaa hui tí'itíj jín tihuá'ajjte'e a'ímej í teite.

Ajta a'ín Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Xí'epi'ín pej piyen tiu'utaxájtaca'a nej nu'u tí'itíj jín tihuá'ajjte'e. Jee xaa ne'u ayén tí'ayajna nej ne'íjna jín huanú'ihuaca'a. Ayee nu'een jín yen huataseíjre íiyen chaanaca japua nej ni niyen

ne'íjna jín tiu'utaxá ne'íjna jime'e ti ayén ti'ayajna. Mat'ij mena'a pua'amé í mej miyen ra'ancuré'a me'íjna ti ayén ti'ayajna, naími'i mú hui nenamua.

³⁸ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'íhua'uri'i tijín:

—¿Tí'itájni a'ín yeehui pú'een a'íjna ti ayén ti'ayajna?

*Sej pu'u huiráame, ti pua'a Jesús nusu Barrabás
(Mt. 27:15-31; Mr. 15:6-20; Lc. 23:13-25)*

Tí'ij ayén tiu'utaxáataj, aj pu'i huiráraa, ajta a'uun a'uré'ene huá'a jemi í mej Israél jetze ajtémecan. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Capu hui tí'itáj a'ij ayén tiná'amitiejte'e í nej jín tí'itáj jín jetze te'ujpuá'ajte'en. ³⁹ Mí seajta mú'een, ayée xu tí'ijri'ire nej niyen amua'irátuiitze'en sej ti aiteánami'i set'ij seri siyen ra'utamua'areeri'i í xicájra'an jetze ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i í á'amuavaujsimua'aci'i. ¿Ni siyen hui raxí'eve'e nej niyen amua'irátuiitze'en nemíjna ti ayén nu'u tejá'amua'ajte'e mi sej Israél jetze ajtémecan? —Ayee pu tihua'uta'íhua'uri'i.

⁴⁰ Mat'ij mi miyen ca'anín jín titeejíjhuaca'a tijín:

—Catu. Catu raxí'eve'e temíjna. Patá'aj yeehui tu'irátuiitze'en pe'íjna í Barrabás.

Ajta a'ín Barrabás, a'í pu huá'a jetze ajtémecantaca'a a'ímej í mej hua'uténe'usi'i mej mi huá'ari'i í mej jín tí'ajta a'íme í mej Roma é'eme'ecan.

19

I curuun ti tzicare'e jín cistíjhuaca'a

¹ Aj pu'i Pilato ya'uví'iti a'íjna í Jesús mej mi ra'itévaxí'ín me'íjna jime'e í cuaarta. ² Mat'ij mi

a'íime í xantaaru'u, tzicare'e mú huatécistaca'a mej mi curuun huatétaahua. Mat'íij mi ra'avé'emuaniiri'i. Mat'íij mi cáxuri ru'ucávijri'i ti jáamua'ara ti neána. ³ Mu'iití mú ajteáxiireca'a vejli'i í jemin. Ayee mú tí'ira'ixaate'eca'a tijín:

—Aja'í, mi pej nu'u yeehui tihuá'ajjte'e í mej Israél jetze ajtème'ecan.

Mat'íij mi ra'arávajxi.

⁴ Aj pu'i ajtahua'a huirájraa a'íjna í Pilato. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Casi'í mú'een, nu'uri hui niyen amuaata-tuiire'esin sej si siyen ráamua'aree ti caí ti'itíj a'ij tiná'amitíejte'e í nej jín ti'itíj jín jetze te'ujpuá'ajte'en.

⁵ Aj pu'í Jesús ajta huirájraa. Aúche'e pu ayén tíra'avé'emuájcaa a'íjna í curuun ti tzicare'e jín cistíjhuaca'a, ajta ru'ucavíí a'íjna í cáxuri ti jáamua'ara ti neána. T'íij Jesús huirájraa, aj pu'í Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ye'ecui, pu'uri yé huatéjvee i teáata'a.

Pilato pu ayén tí'itese'e ti raatátuaani í Jesús

⁶ Majta a'íime í mej miyen tí'ajta u teyujta'a, majta a'íime í mej me'uun tí'icha'íi, jíme'en mu'u miyen raaseíj, aj mú mi ca'anín jín huatejíihuajraa tijín:

—Aúutatai í cúruu jetze. Aúutatai pepu'u.

Aj pu'í Pilato ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'een xu hui rá'anvi'itin sej si rujímua'a sena'a rá'utatan. Mí neajta nee, capu hui a'ij ayén tiná'amitíejte'e í nej jín ti'itíj jín jetzen te'ujpuá'ajte'en.

⁷ Majta a'íime í mej me'uun tí'ajta u teyujta'a, jeíhua mú miyen tí'ira'ixaate'eca'a tíjín:

—Ayee tu yeehui tirájye'ira ti jíme'en ayén tiraavíjte'e ti a'ín a'íjna jín huámi'ini a'íjna jime'e ti ayén huataújseijrataca'a ti a'í pu nu'u a'ín pú'een í yaujra'an í Dios.

⁸ Tí'ij ayén ráanamujri'i a'íjna í Pilato, jaítze'e pu tiu'utátziin. ⁹ Ajtaha'a a'uun uteájrupi u chí'ita. Ajta ya'uví'iti í Jesús. Aj pu'i ayén tiraata'íhua'uri'i tíjín:

—¿A'uné yeehui ímuá pé'eme'ecan mú'ee?

Ajta a'ín Jesús, capu a'atzu huataniú.

¹⁰ Aj pu'i Pilato ayén tiraata'ixaa tíjín:

—¿Ni tzaa pecaí piyen ahuá'aca'ane pej yeehui tinaatá'ixaate'en? ¿Ni caí ayén timuá'amitiejte'e nej ne'íjna jín antínmua'aree nej ni mu'irájtuaani, nusu nej ni neajta muá'utatan í cúruu jetze?

¹¹ Ajta Jesús ayén tiraata'ixaa tíjín:

—Tí pua'a caí amuacáí Dios ayén tímuaatá'acare'enche'e pej piyen te'entí'amua'areere, capej tí'itíj jín antí'amua'areereche'e ineetzi jemi. A'íj pu jín, a'íime í mej neetzi jime'e tiu'utátui mú'eeetzi jemi, jaítze'e mú tí'itíj jín auteájturaa í Dios jemi.

¹² Tíj na'a ti Jesús ayén tiu'utaxájtaca'a, a'íjna í Pilato a'í pu a'ij tí'ijhuauca'a a'ij ti huárini ti ij ru'irájtuaani a'íjna í Jesús. Mí majta a'íime, í mej me'uun tí'ajta teyujta'a, majtáhua'a mú miyen titeetejíhuajraa tíjín:

—Tí pua'a hui piyen ru'irájtuaani pemíjna mí teáata'a, capej ché'e tí'itíj jín tí'itevéé pua'amé pe'íjna jemi í César ti tí'ita'ajte'e a'iné ja'atí ti na'a

ti ayén huataújseijrata ti a'ín pú'een ti tílita'aijite'e, a'í pu hui ayén rájcha'íire'e a'íjna í César. —Ayee mú tiu'utaxájtaca'a.

¹³ Tí'ij Pilato ayén tíhuá'unamuajri'i, aj pu'i ru'iráavi'iti a'íjna í Jesús. Aj pu'i Pilato án a'ujyeíjxi japuan í ipuari a'u mej tejé'exi'epi'intare'e. Ayee pu téja'arájtehuua a'ujna tijín: A'uu ti tetej a'umuáanijmee ti pa'atza. Ajta, ayée pu téja'arájtehuua hua'aniuuca jime'e í hebreo tijín Gabata.

¹⁴ Pu'uri a'ájna pítí'irijcaa í xicájra'an mej jetzen rí'i huaúruuren mej mi miyen me'íjna jín ra'utámua'aree a'ájna xicájra'an jetze ti Dios jetzen tihua'utá'uuni'iri'i. Pu'uri ayén pítí'irijcaa a'atzaj cumu tacuarixpua. Aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ye'ecui ari'ícu, mi ti hui tejá'amua'aijite'e.

¹⁵ Majta me'ín, ayée mú titeetejihuajraa tijín:

—Huirávi'itichi.

Majta miyen tijín:

—Huirávi'itichi, patá'aj rá'utatan í cúruu jetze.

Aj pu'i Pilato tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—¿Ni tzaa siyen tí'ijxe'eve'e nej ni hui niyen rá'utatan nemíjna ti tejá'amua'aijite'e?

Majta a'íme í mej me'uun tí'aijta teyujta'a, ayée mú tiraata'ixaa tijín:

—Capu hui ja'atí tílita'aijite'e sino a'í pu'u ti César jín ti'itéjvee.

¹⁶ Tí'ijta'i Pilato ayén hua'utátuui a'íjna í Jesús mej mi miyen rá'utatan í cúruu jetze.

*A'í mú rá'utatai í Jesús í cúruu jetze
(Mt. 27:32-44; Mr. 15:21-32; Lc. 23:26-43)*

17 Matí'ij mi a'íime í xantaaru'u miyen ya'uví'iti. Ajta a'íin Jesús, a'íi pu yá'uchuii í rucúruu. Matí'ij mi me'újna a'ará'a a'u ti ayén téja'arájtehuaa tijín Mi'ichímu'uta. Ayee pu téja'arájtehuaa hua'aniuuca jime'e í Hebreo tijín Gólgota. 18 A'uu mú rá'utatai jamuan hua'apuaca, seíjta'a mú rá'utatai í seíj, majta seíjta'a í seíj. Ajta a'íin Jesús, a'úu pu já'ita'a á'utataihuaca'a. 19 Pilato pu ayén tíraata'ájtaca'a mej miyen tira'uyú'uxa jetzen í taabla ti ayén té'axajtaca'a tijín: “Jesús Nazarét ti nu'u é'eme'ecan, ti ajta nu'u tihuá'áijte'e a'ímej í mej Israel jetze ajtémecan.” Matí'ij mi rá'utatai í cúruu jetze a'u ti á'ujmu'u í Jesús.

20 Majta a'íime í mej Israel jetze ajtémecan, mu'iití mú miyen ra'ujíjve a'iné a'úu pu vejli'i píj'éerijcaa u chajta'a jetze a'u mej yá'utatai. Ajta a'íin ti á'asiimua'ihuaca'a, huaíca niuucari pu jín é'eyu'usi'ihuaca'a, í huá'a niuuca í Hebreo, ajta hua'aniuuca í mej Roma é'eme'ecan, ajta hua'aniuuca í Griego.

21 Majta a'íime í mej me'uun tí'ájtaca'a u teyu-jta'a, ayée mú huaújniuste me'íjna jemi í Pilato. Ayee mú tiraata'ixaa tijín:

—Capej piyen hui tirá'ayu'uxa yee a'íi pu nu'u tí'ita'áijte'e itejmi i tej Israel jetze ajtémecan sino ayée pepu'u yee a'íi pu ayén ruseijrata ti a'íin pú'een í ti tí'ita'áijte'e.

22 Aj pu'i Pilato ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e yeehui ayén éene'en a'iné nu'uri niyen tira'utéyu'uxaca'a a'ij nej tiraaxí'epi'intare.

A'íi mú tí'ijpí í tí'icixure'ara'an í Jesús

23 Majta a'ñime í xantaaru'u, matí'ij meri rá'utatai í Jesús, matí'ij mi ti'ijpí í tí'icixure'ara'an. Matí'ij mi muáacuaci'e tí'ijseire'axi me'ijna í tí'icixure'ara'an. Tíj na'a ti seicié tí'ijcatii, seíj pu raací'i í xantaaru'u. Ajta a'ñi pu avé'eturaa í síicu'ure'ara'an ti ru'ucaviíi á'ayel'i. Seíj pu jín 'itzijhuaca'a nainjapua. 24 A'ij mú jín miyen tiu'utaú'ixaa tíjín:

—Tiché'e caí yeehui rasiújtza'ana sino tiché'e tiyen ti'ihuátamua'itín tetej jime'e tej ti tiyen ráamua'aree ja'atí ti ayén raci'iti.

Ayee pu ayén tiu'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usil'i í yu'uxari jetze ti ayén tíjín: “A'ñi mú yeehui seexu'ijmé'en huaré'upijte í tí'inecixu. Majta mú me'ín ti'ihuaújmuaití tetej jime'e mej mi yeehui ráamua'aree ja'atí ti raci'iti í nesiicu'u.” Ayee mú xaa ne'u huaríj a'ñime í xantaaru'u.

I 'uuca, í mej me'uun a'uté'uuca'a vejli'i í cúruu jetze

25 Majta seica, á mú vejli'i a'uté'uuca'a a'u ti a'uvéjme'ecaa í cúruu. A'ñi mú a'ñin pú'eene'e í náànajra'an í Jesús, ajta í juutzeájra'an í náinajra'an, ajta a'ijna í María ti íra'ara'an pú'eene'e a'ijna í Cleofas, ajtahua'a seíj, a'ijna í María, Magdala ti é'eme'ecan.

26 Aj pu'i Jesús raaseíj í runáana ti a'uun a'utéveeca'a. Ajta pu a'uun vejli'i a'utéveeca'a a'ijna Jesús ti raxí'eve'eca'a, ti ajta jamuan á'uche'ecane'e. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa í runáina tíjín:

—Casil'i, mú'ee 'íita'a, mé pu huatéjvee amíjna ti ayauj pú'een.

27 Ajta ayén tiraata'ixaa a'íjna ti jamuan á'uche'ecane'e tijín:

—Ye'ecui yeehui, ari huatéjvee a'íjna ti anáañaj pú'een.

Tíj na'a ti ayén tiu'utaxájtaca'a, ti yú e'iré'ene, a'íñ ti jamuan á'uche'ecane'e ayén ya'uví'iti í náañajra'an í Jesús ti ij a'uun huateáturan u ruche.

T'íj Jesús huamí'i

(Mt. 27:45-56; Mr. 15:33-41; Lc. 23:44-49)

28 Tí'ij jí ayén huaríj a'íjna í Jesús. Pu'uri ramua'areereca'a ti ari nain te'entipué'ajte. T'í'ij ayén araúastejsin a'ij ti té'eyu'usi'ihuaca'a í yu'uxari jetze, ayée pu i tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Ne'í'imí'i.

29 Aa pu vejli'i xa'ari a'utácatii ti avé'ejistica'a a'íjna í viinu ti antzináj. Mat'í'ij mi ti'itíj hu-ateáru'une ti ta'achira'a í viinu jime'e. Mat'í'ij mi jisopo cíye'ara'an jetze ru'ucáaxu'i, aj mú mi ra'ajteáxiireca'a vejli'i í téne'ara'an jetze.

30 Tí'ij a'íñ ra'anti'í, aj pu'i ayén tiu'utaxájtaca'a tijín:

—Pu'uri icu. Nu'uri ra'antipué'ajte.

Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i a'icámu'uvajxi. Aj pu'i huamí'i a'íjna í Jesús, icu.

Xantaaru'u pu ra'ajtéjtze í ítza'apuare'ara'an jetze a'íjna í Jesús

31 Pu'uri a'ájna pítí'irijcaa í xicájra'an jetze, í mej jetzen r'í'í huaújruren. Ajta a'íñ xicájra'an jetze ti ra'ité'ase, a'ájna pítí'irijcaa mat'í'ij ra'utéhuijsin mej miyen tiú'uyesten me'íjna jime'e í xicájra'an jetze ti jetzen Dios tihua'utá'uuni'iri'i.

A'íj mú jín, camu raxí'eve'eca'a a'íime í mej me'uun tí'ajjtaca'a u teyujta'a mej mi a'íime mí'ichite miyen huateáturan me'ájna cúruu jetze tí'ij ari teja'uré'enen a'ájna saabado jetze. A'íj mú jín rájhuaviiri'i me'íjna í Pilato ti a'ín ayén tiu'uta'ajta mej mi a'íime xantaaru'u miyen hua'antína'axín í huá'íca jetze a'ímej í mej huá'utatai, mej mi ca'anacan huácui'ini. Tí pua'a miyen huárini, aj pu'i rí'iríista a'ame mej hua'acájtuaani í mí'ichite.

³² A'íj mú jín u a'uvé'uju'un a'íime í xantaaru'u. Matí'ij mi ra'antiná'axi í ru'icán jetze í seij í mej rá'utatai í Jesús jamuan. Majta miyen che'atá mena'a huaríj í seij jemi. ³³ Mí ajta, matí'ij Jesús jemi á e'iré'ene, matí'ij mi raaseíj ti a'ín ari mí'ichica'a. A'íj mú jín caí ra'antiná'axi í ru'icán.

³⁴ Mí ajta seij í xantaaru'u, a'í pu ra'ajtéjtze í ítza'apuare'ara'an jetze ciyej jime'e ti antípiti. Aj pu'i airáaxire jeíhua í jaj, ajta í xúure'e.

³⁵ Neajta inee, i nej niyen raaseíj, nee nu niyen ti'itéxajta. Ajta ayée pu ayén ti'ayajna a'ij nej ti'itéxajta. Nee nu ramua'aree nej niyen tzáahuati'ira'a jín til'ixa. Neajta niyen ne'íjna jín ti'itéxajta sej si seajta rá'antzaahuat'en.

³⁶ Ayee pu 'een jín tiu'uríj ti ij ayén araúrasten a'ij ti té'eyu'usil'i í yu'uxari jetze ti ayén té'axa tíjín: “Camu nu'u seíj antína'aca í caríira'an.” ³⁷ Ajta seica jetze ti ayén té'axa tíjín: “A'í mú nu'u rasejran me'íjna í mej ra'ajtéjtze.”

*A'u mej ye'etéete me'íjna í Jesús
(Mt. 27:57-61; Mr. 15:42-47; Lc. 23:50-56)*

³⁸ Ti'ij jí a'ñin José, ti Arimatea é'eme'ecan, a'ñi pu tirájhua viiri'í a'ñina í Pilato ti a'ñin raatátuiire'en í tévira'an í Jesús. Ajta a'ñin José, a'ñi pu ajta rá'astijre'eca'a a'ñina í Jesús. Mí ajta, a'ñin ayén avíitzi jín huaríj a'iné a'ñi pu huá'atziine'eca'a í mej me'uun tí'ajitaca'a u teyujta'a. Aj pu'i Pilato ayén raatá'a. A'ij pu jín, u a'uvé'emej. Aj pu'i ra'acájtuaa í tévira'an í Jesús. Ti'ij jí yá'uchuii.

³⁹ Nicodemo pu ajta jamuan u a'uvé'emej. A'ii pu a'ñin pú'eene'e ti tíca'amiste'e ráamuaareca'a í Jesús. Ti'ití pu a'arájti, a'ñina í mirra ti muátí'isi ranaxca ti áloes me'ecan, ti'itíj tu'upi. Ayee pu tíjetejca'a a'achú cumu seité kiilu japuan tamuáamuata'a.

⁴⁰ Matí'ij mi yá'uchuii í tévira'an í Jesús. Matí'ij mi racáhuaa me'íjna jime'e ti naa teáarí'e. Ma-jta racá'ijcataca'a cáxuri jime'e ti me'esti. Ayee mú me'íjna jín huaríj a'ij mej tirájye'irajca'a mej hua'avé'enan í mi'ichite a'ñime í mej Israél jetze ajtémecan.

⁴¹ Huastari pu teje'eré'evee a'ájna vejli'i a'u mej rá'utatai me'íjna í Jesús. Ajta a'ujna, a'úu pu teásta'a seijre'eca'a ti ja'atí a'uun ya'ujcú ti ij a'uun ja'atí avá'anan. Ajta, capu xi ja'atí a'uun avá'anami'ihuaca'a. ⁴² A'uu mú ye'etéete me'íjna í Jesús a'iné a'úu pu vejli'i a'utacá'a, ajta pu'uri a'ájna pí'tí'irijcaa í xicájra'an jetze mej jetzen rí'i huaújruuren a'ñime í mej Israél jetze ajtémecan.

20

*Jesús pu a'itaméj a'u mej ye'avá'ana
(Mt. 28:1-10; Mr. 16:1-8; Lc. 24:1-12)*

¹ Tí'ij ari pítí'irijcaa í ti jín te'uté'itíeesin i itíeeri, íiya'ata pu'u a'uun pu á'ume a'íjna í María, Magdala ti é'eme'ecan a'ujna a'u mej ye'avá'ana. Aúche'e pu huachuíjxavi'ícaa. Tí'ij a'uun a'ará'a, aj pu'i raaseíj ti ja'atí ra'antá'íj í tetej ti a'itémuaaca'a a'u ti a'utécun. ² Aj pu'i a'uun huaré'araa. Tí'ij i a'utiéchejraa a'u mej a'uté'uuca'a a'íjna í Simón ti ajta i'í Pedro, ajta í seíj ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e. A'ii pu a'ín pú'een í ti Jesús raxí'leve'eca'a. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Mu'uri hui yá'uchuii í tavástar'a, me'újna a'u mej yauutéj. Teajta iteen, catu ramua'aree a'u mej yaúutuuaa.

³ Ajta a'ín í Pedro, ajta í seíj ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, a'úu mú á'uju'un a'u mej ye'avá'ana me'íjna í Jesús. ⁴ Naími'í mú me'uun a'uruáachejraa. Ajta í seíj, a'íi pu jaítze'e ca'anín a'utiéchejraa. A'íj pu jín ayén ra'umuá'iti a'íjna í Pedro. A'íj pu jín, amuacaí pu a'uun a'ará'a. ⁵ Tí'ij a'uun a'ará'a, aj pu'i aicaújtutzi. Ajta a'uun uténeereca'a. Tí'ij i raaseíj ti án á'ujpiica'a a'íjna í cíxuri ti me'esti í mej jín racá'ijcataca'a. Ajta a'ín, capu a'uun uteájrupi.

⁶ Ajta a'ín Pedro, ti cujta'an huatiéejme'e, ajta pu a'uun a'ará'a. A'uu pu uteájrupi. Aj pu'i raaseíj í cíxuri ti me'esti ti a'uun á'ujpiica'a. ⁷ A'íi pu ajta raaseíj í cíxuri í mej jín ra'avá'ana í mu'úutze'en. Naa pu tí'ijiri'ihuaca'a. Ajta rujímu'a'a pu án á'ujpiica'a.

⁸ Tí'ij jí í seíj ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, ti amuacaí a'uun a'ará'a, a'íi pu ajta a'uun a'uteájrupi. Jíme'en pu'u raaseíj, aj pu'i

té'antzaahua. ⁹ Majta a'íime, camúu xi yaú'itiée muá'araa a'ij ti huataujmuajcaa me'íjna ti ayén té'eyu'usi'i í yu'uxari jetze ti nu'u ayén ruxe'eve'eca'a ti a'ín Jesús ayén a'itára'ani huá'a tzajta'a í mej meri huácuui ti ij ajtahua'a huatarún. ¹⁰ Majta a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e, mat'íj mi me'uun a'ucíjxi u ruche.

Jesús pu nu'u huatase'íjre a'íjna jemi í María, Magdala ti é'eme'ecan
(Mr. 16:9-11)

¹¹ Ajta a'ín María, a'uun pu a'uteájturaa á pua'acíe, a'ájna vejli'i a'u mej ye'avá'ana. A'í pu ruyeineca'a. T'íj auj ruyeineca'a, a'í pu a'icau'jtutzi, a'uun pu a'uténeereca'a. ¹² Aj pu'i hua'apuaca huase'íj í mej júte'e tí'ivaire'e. Cuaiínavi'in mú ti'itéhejca'a. An mú e'ejté'eca'a a'u mej ya'ujté. Se'íj pu án á'ujcatii a'u ti á'ujmu'ucaa. Ajta í se'íj, a'u ti a'ucá'íicajme'ecaa. ¹³ Mat'íj mi miyen tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Mú'ee, 'íita'a, ¿a'iné yeehui 'een jín piyen ayein?

Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—A'í mú yeehui yá'uchuii í nevástara'a. Neajta inee, canu ramua'aree a'u mej yaúutuaa.

¹⁴ Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i pí a'uré'eve. T'íj i raase'íj ti a'ín Jesús a'uun a'utéveeca'a. Mí ajta a'ín María, capu raamuá'a ti a'ín pú'een'e í Jesús.

¹⁵ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee 'íita'a, ¿a'iné 'een jín piyen ayein? ¿A'atajni pehuahuaui?

A'íi pu ayén tí'imua'atzejca'a ti a'íin pú'eene'e ti rí'i a'uun te'uruurée á'aye'i a'ujna í huastari. A'íj pu jín ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, ti pua'a mú'ee piyen yá'uchuii, patá'aj piyen yeehui tinaatá'ixaate'en a'u pej yá'uruu nej ni ne'uun u á'ume'en nej ni rá'anchueeni.

¹⁶ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee, María.

Aj pu'i pí'a'uré'eve í jemin. Ajta ayén tiraata'ixaa a'íjna jime'e í huá'a niuuca a'íime í Hebreo tijín:

—Raboni.

(Raboni, ayée pu huataújmu'a a'íjna í niuucari tijín Mí Pej Tí'imua'ata.)

¹⁷ Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capej xíi nemuari'e a'iné naúche'e a'atzu a'amua jamuan seíire'e na'ame. Aj nu ni hui ne'uun a'ujnéjsin í niyá'upua jemi. Patá'aj pe'uun á'ura'ani huá'a jemi í ne'ihuaamua'a. Patá'aj piyen tihua'utá'ixaate'en yee nej nu'u neajtahua'a ne'uun a'ujnéjsin jemin a'íjna ti niyá'upua pú'een, ti ajta á'amuaya'upua pú'een, jemin í ti ni'íDioj, ti ajta a'amua Dios pú'een. —Ayee pu tiraata'ixaa.

¹⁸ Ajta a'íin María ti Magdala é'eme'ecan, a'úu pu á'ume huá'a jemi í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Nee nu hui neri raaseíj í tavástara'a.

Tí'ij jí ayén tihua'utá'ixaa a'íj ti a'íin Jesús ayén tiraata'ixaa.

A'íi mú raseíj me'íjna í Jesús, í mej tamuáamuata'a japuan seíj ará'ase

(Mt. 28:16-20; Mr. 16:14-18; Lc. 24:36-49)

19 A'ajná'imua, tí'ij ari a'ájna p'tí'irijcaa í seíj jetze i itieeri, tí'ij ari huachúmua'ancaa, a'úu mú e'eré'ete'ecaa a'íime í mej Jesús jamuan á'ujujhua'ane'e. Majta miyen aiteújna u chi'ita a'u mej anú'ujte'eca'a me'íjna jime'e mej huá'atziíine'eca'a a'ímej í mej me'uun tí'aijtaca'a u teyujta'a. Aj pu'i Jesús ayén e'iré'ene huá'a jemi. A'uu pu huá'a tzajta'a a'utéechaxi. Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e hui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tza-jta'a.

20 Tí'ij ayén tihua'utá'ixaa, aj pu'i ayén hua'utaseíjrate í rumuájca'a, ajta í ru'ítza'apua a'u mej tíya'upuaíj a'íime í mej rá'utatai í cúruu jetze. Majta me'ín í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, huápi'í mú huataújtemua'ave matí'ij raaseíj í tavástara'a.

Jesús pu ayén tihua'a'íjcate'e a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e mej mi tihua'utá'ixaate'en a'ímej í te'ite

21 Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e hui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tza-jta'a. A'iné niyá'upua pu yen neja'uta'íteca'a in-eetzi, ayé nu che'atá nena'a tejámuaata'ítii inee.

22 Jíme'en pu'u ayén tiu'utaxájtaca'a, aj pu'i ayén hua'utají'itze. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hui ra'ancuré'an se'íjna í xiéjniu'ucare'ara'an í Dios. 23 Tí pua'a hui a'íin xiéjniu'ucare'ara'an ayén ca'aníjra'a amuaatá'an sej si siyen tiraatá'uuni'i ja'atí ti na'a í ti jín auteájturaa í Dios jemi, Dios pu xaa ayén tiraatá'uuni'ira, na'ari caí, ti pua'a a'íin xiéjniu'ucare'ara'an caí ca'aníjra'a amuaatá'an

sej si caí siyen tiraatá'uuni'i, capu xaa Dios ayén tiraatá'uuni'ira. —Ayee pu Jesús tihua'utá'ixaa.

Capu té'atzaahuat'e a'íjna í Tomás ti Jesús a'ítá'raa huá'a tzajta'a í mi'ichite

²⁴ Ajta a'íjn Tomás í mej miyen ratamuá'amua tijín í mej hua'apua, a'íi pu huá'a jetze ajtéme'ecantaca'a í mej tamuá'amuata'a japuan hua'apua ará'aseca'a. A'íi pu ajta caí a'uun huá'a jemi a'utéveeca'a tí'ij Jesús ayén huá'a jemi huataseíjre. ²⁵ Mat'í'ij miyen tiraata'ixaa me'íjna í Tomás mej nu'u miyen raaseíj í tavástar'a, aj pu'i ayén tiu'utaniú tijín:

—Canu yeehui ja'anáj té'antzaahuat'esin ti pua'a necaí raaseíj í muájca'are'ara'an jetze a'u mej yé'enajtze, ti pua'a neajta caí anáxíteta a'u ti claavu a'aná'upu'ujme'ecaa, ti pua'a neajta caí ajtéjmeini í ítza'apuare'ara'an jetze.

Majtahua'a mú raaseíj me'íjna í Jesús

²⁶ Tí'ij ari teumé'eca a'achú cumu sei itieeri, majtáhua'a mú me'uun e'eré'ete'ecaa u chil'ita. Ajta a'íjn Tomás, a'úu pu huá'a jamuan a'utéveeca'a. Ajta tel'iteánami'ihuaca'a í puéerta jetze. Aj pu'i Jesús a'uun e'iré'ene. Ajta a'utéechaxi huá'a tzajta'a. Ayee pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Ché'e yeehui amua'anpuá'ajte'en í a'amua tzajta'a.

²⁷ Aj pu'i ayén tiraata'ixaa a'íjna í Tomás tijín:

—Casi'i, huaseíj i nemuajca'a. Patá'aj piyen anáxíteta. Patá'aj pajta mé vé'emeiini muá'amuajca'a jime'e pej pi ajtéjmeini íiyej ne'ítza'apua jetze. Pecáj ché'e piyen seicié tí'imujca sino patá'aj té'atzaahuat'e.

28 Aj pu'i Tomás ayén tiu'utaniú tijín:

—Mú'ee pej pe'ín pú'een í nevástarala, pajta í neDioj.

29 Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Mú'ee pepu'u piyen té'atzaahuaté'e pe'íjna jime'e pej yeehui piyen neseij. Miché'e huaújtemua'ave'en í mej caí naaseij, í mej majta maúche'e miyen té'atzaahuaté'e. —Ayee pu tiraata'ixaa.

A'iné 'een jime'e té'eyu'usi'ihuaca'a a'íjna jetze i yu'uxari

30 Jéihua pu máaj ayén huaríj í Jesús ti ayén huápi'i ruxe'eve'e, mejseíraca'a a'íime í mej jamuan á'ujujhua'ane'e, í ti caí á'ayu'usi'i a'íjna jetze i yu'uxari. 31 Mí ajta a'íjna jetze i yu'uxari, ayée pu 'een jín té'eyu'usi'i sej si siyen rá'antzaahuaté'en ti Jesús a'íin pú'een í Ciríistu'u ti Dios ra'antíhua'u, ti ajta a'íin pú'een í yaujra'an í Dios. Ayee pu ajta 'een jín pí té'eyu'usi'i sej si siyen ruurican jín huateáturan tíj na'a rusén jime'e se'íjna jime'e sej siyen rá'astijre'e.

21

T'íj ari ajtahua'a huatarúu, Ciríistu'u pu ti-huá'ixaate'e a'ímej í mej jamuan á'ujujhua'ane'e

1 T'íjta'i, Jesús ajtahua'a huatasejre a'ímej jemi í mej jamuan á'ujujhua'ane'e. Ayee pu tiu'uríj.

2 A'uu mú a'uté'uuca'a a'íjna í Simón ti ajta i'i Pedro, ajta a'íjna í Tomás í mej miyen rata-muá'amua tijín í mej hua'apua. A'uu mú majta a'uté'uuca'a a'íjna í Natanael ti a'uun é'eme'ecan

u Caná, chajta'a ti a'uun huatacá'a u Galilea, majta a'ñime í yaújmua'ame'en pú'eene'en í Zebedeo, majta seica í mej hua'apua í mej majta jamuan á'ujuhua'ane'e. ³ Ajta a'ñin Simón ti ajta i'i Pedro, ayée pu tihua'utá'ixaa tijín:

—Naúche'e nu hui u nehua'itépe'en.

Matí'ij mi miyen tiraata'ixaa tijín:

—Teen tu yehui teajta á'uju'un tá'aju'un.

Matí'ij mi u á'uju'un. Majta me'uun atéeci í baarcu jetze. Maaatáxa'ai mej rúuhua'itepe'e. Majta, camu ti'itíj huatéevi'i.

⁴ Íiya'ata pu'u, tí'ij ari tapuá'arijme'eca, Jesús pu a'uun a'utéveeca'a á saata'aj. Majta a'ñime í mej jamuan á'ujuhua'ane'e, camu raamuá'a ti a'ñin pú'eene'e. ⁵ Aj pu'i Jesús ayén tihua'uta'íhua'uri'i tijín:

—Mí sej ne'ihuaamua'a, ¿ni seri hui hua'uvívi'i í hua'ité?

Matí'ij mi miyen tiu'utaniú tijín:

—Catu. Catu yehui a'atzu.

⁶ Aj pu'i ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hui ra'atéhua'axin í ruxiejmua'a ruri'irínta'an pújme'en í baarcu jetze. Amée xu yee seica teuni.

Matí'ij mi miyen huaríj. Jíme'en mu'u miyen huaríj, aj mú mi avé'ejisteca'a í hua'ité í xiejmua'ari tzajta'a. Ajta, capu huatári'iristareca'a mej ra'itapín a'ijna jime'e í mej mu'licáa í hua'ité. ⁷ Ajta a'ñin í ti Jesús raxí'eve'eca'a, ayée pu tiraata'ixaa í Pedro tijín:

—Tavastara'a pu pú'een amíjna.

Ajta a'ñin Pedro, a'ñi pu te'ijvihuáani a'utéveeca'a ti ij ruxiéehua tiu'umuári'en. Jíme'en pu'u ayén

ráanamujri'i ti amiigura'an ayén tiu'utaxájtaca'a yee a'ín ja'atí pu tavástara'a pú'een, aj pu'i ucaújchejte í rusiicu'u. Aj pu'i atéjve á jaata'a. ⁸ Majta a'íime í seica, kujta'an mú huajú'ucaa. Méraajájpuajmé'e í xiéjmua'ari, mua'avé'ejistican í hua'ité. Capu a'achú áuteevi'i a'utí e'eve'e'ástime í jaj, a'achú cumu anxíte meetro. ⁹ Mat'íj meri me'uun a'ará'a a'u ti a'uhuáchi, aj mú mi miyen tiraasej ti a'uun á'ataaca'a, ajta ari á'atí'ixcuare'eca'a. Hua'ité mú án á'uje'etii í ti'ixcuá japua. Ajta pan pu án á'umuaanica'a.

¹⁰ Jesús pu ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Setá'aj hui mé huaje'evé'i'ín seica í hua'ité í sej seuchén hua'uvívi'i.

¹¹ Aj pu'i Simón ti ajta i'i Pedro, a'úu pu ateájraa í baarcu jetze. Ajta ra'itajájpua'a í xiéjmua'ari a'u ti a'uhuáchi. Temua'a mú tite'evé'ejistica'a í hua'ité mej vivéjme. Ayee mú ará'aseca'a a'achú cumu anxíte japuan hua'apuate japuan tamuáamuata'a japuan hua'íca. Ajta a'ín xiéjmua'ari, capu huasiújtza'an, capu amín a'ij mej miyen avé'ejistica'a.

¹² Aj pu'i Jesús ayén tihua'utá'ixaa tijín:

—Iye'ej sétiú'ucuá'a.

Capu ja'atí ahuaújca'ane ti ayén raata'íhua'u yee ja'atí ti pírici a'iné mu'uri ramua'areereca'a ti a'ín pú'eene'e í tavástara'a. ¹³ Aj pu'i Jesús a'uun e'iré'ene í huá'a jemi, ajta ra'anti'í'ipi'í í pan. Aj pu'i hua'uré'e'í'ipi'í'ite. Ayee pu che'atá na'a huaríj a'íjna jime'e í hua'ité.

¹⁴ Pu'uri i'i hua'íca ti Jesús ayén huatasejre a'ímej jemi í mej jamuan á'ujujhua'ane'e tí'ij ari a'itáraa huá'a tzajta'a í mej meri huácuui.

Jesús pu jamuan ti'ixa í Pedro

¹⁵ Mat'íj meri tiú'ucuaa, Jesús pu ayén tiraata'ixaa í Simón ti ajta í Pedro tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni tzaa piyen jaítze'e nexí'leve'e mej nu'u caí amíime?

Ajta a'íin Pedro, ayée pu tiraata'ixaa tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Mú'ee pe yeehui ramua'aree nej muaxe'leve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj yeehui rí'i tihuá'ucha'in í neti'iríjmua'a.

¹⁶ Ajtahua'a pu Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni qui pénexe'leve'e?

Ayee pu tiu'utaniú tijín:

—Jee xaa ne'u, nevástara'a. Mú'ee pej ramua'aree nej muaxe'leve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rí'i huá'uruuren pe'íime í mej neetzi jemi tiújse'irihua'a muá'aye'i.

¹⁷ Ajtahua'a pu ayén che'atá na'a tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Simón, mi pej yaujra'an pú'een í Juan, ¿ni qui piyen tzáahuati'ira'a jín nexí'leve'e?

Ajta a'íin Pedro, a'ij pu pua'a raatá'a ti Jesús ayén che'atá na'a huaíca tiraata'íhua'uri'i ti pua'a nu'u ayén raxí'leve'eca'a. Aj pu'i ayén tiraata'ixaa tijín:

—Nevástara'a, mú'ee pej yeehui nain jín tirú'umua'aree. Mú'ee pej piyen ramua'aree nej xaa muaxe'leve'e.

Jesús pu ayén tiraata'ixaa tijín:

—Patá'aj rí'i tihuá'ucha'in í mej neetzi jemi tiújse'irihua'a muá'aye'i.

18 'Ayee nu hui tí'imua'ixaate'e tzáahuati'ira'a jime'e. Patí'ij pauj pá'ari'istaca'a, ayée pepu'u ti'ité'ache'etehua'a pej pi axiéehua á'uche'ecane'en a'ij ti timua'aránajcheca'a.

'Mí ajta, méjca'i huáye, patí'ij peri vástacira'itan, ayée pepu'u hui ajméijca'ataxi'isin ti ij ja'atí ayén mu'ucáchejte'en. A'í pu muá'avi'itín a'u pej caí á'uye'imi'i. —Ayee pu tiraata'ixaa a'íjna í Jesús.

19 Ayee pu 'een jín tiu'utaxájtaca'a í Jesús mej mi miyen ráamua'aree a'ij ti ye'í tí'imí'ini a'íjna í Pedro, ti ajta jín rí'i tiraatá'asin í Dios. Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa a'íjna í Pedro tijín:

—Paúche'e ná'astijre'e ajta pena'a caí huámi'ini.

Jíme'en a'íjna ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e, ti ajta Jesús raataxí'ee

20 Aj pu'i Pedro pí a'uré'eeve tí'ij raaseíj ti cucta'an huamé'ecaa a'íjna ti Jesús raxí'eeve'eca'a. A'í pu a'ín pú'eene'e ti aicaújtutzi án taviitze'en í Jesús matí'ij tí'icua'aaa, ti ajta tiraata'íhua'uri'i a'íjna í Jesús tijín: “Tavastara'a, ¿a'atani hui muaatátuiire'esin a'íime jemi?” 21 Tí'ij Pedro ayén raaseíj, ayée pu tiraata'íhua'uri'i tijín:

—Ari amíjna, nevástara'a, ¿a'iquí ti'itíj raruuren?

22 Aj pu'i Jesús ayén tiraata'ixaa tijín:

—Capu hui mú'eetzi jetze ruxe'eeve'e ti pua'a ayén ná'aránajche ti a'ín ayén ruuri huateáuran ajta nena'a caí yen uvé'enen. Patá'aj piyen ná'astijre'e ineetzi. —Ayee pu tiraata'ixaa.

23 A'íj mú jín miyen te'utánamuajri'i yee ti nu'u caí ja'anáj mi'ini a'íjna í ja'ati ti Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Mí ajta, capu ayén tiu'utaxájtaca'a

a'íjna í Jesús ti nu'u caí mi'ini sino capu jetzen ruxe'eve'eca'a ti pua'a a'ín ja'atí ayén ruuri hu-ateáturan ajta na'a caí uvé'enen í Jesús.

Ayee pu ra'antipúa'ajte í Juan

²⁴ Nee nu ne'ín pú'een í nej Jesús jamuan á'uche'ecane'e. Neajta nu niyen ne'íjna jín ti'itéxajta. Neajta niyen tira'utéyu'uxaca'a. Teajta iteen, ayée tu ramua'aree ti ayén ti'ayajna a'ij nej ti'itéxajta.

²⁵ Capu tí'iseicaj na'a í seica ti Jesús ayén tiú'uruu. Tí pua'a miyen nain a'uyú'uxanche'e, ayée pu tiná'amitiejte'e ti caí yen japuan á'avejri í chaanaca japua nain í yu'uxari ti ayén tiú'ujxe'eve'eca'a mej te'uyú'uxanche'e.

**I niuucari ti jejcua, ti ajta jime'en ra'axa
a'ijna i tavastara'a, i Ciriistu'u ti ji'i Jesús ti
tu'irájtuaa**

**New Testament in Cora, El Nayar Presidio De Los
Reyes; crn (MX:crn:Cora, El Nayar)**

copyright © 2008 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Cora, El Nayar

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Cora, Presidio de los Reyes [crn], Mexico

Copyright Information

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cora, El Nayar

© 2008, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

10f6cd13-ea38-5c62-beee-25cf942ce3aa